

Maria Dorina Pașca

Infractorul minor și reintegrarea sa în comunitate

Maria Dorina Pasca

**INFRACTORUL MINOR ȘI
REINTEGRAREA SA
ÎN COMUNITATE**

Editura ARDEALUL
Biblioteca de psihologie

I S B N 973 - 7937 - 19 - 8

Editura Ardealul
Consilier editorial: Eugeniu Nistor
Tehnoredactor: Robert Nistor
Format: 16/61 x 86; coli tipo: 16
Copyright © Maria Dorina Pasca 2005

CUPRINS

Argument

Cap. I. Delincvența juvenilă, clarificări conceptuale

- 1.1.-Elemente de identitate ale devianței
- 1.2.-Delincvența juvenilă, abordare psiho-socială
- 1.3.-Profilul psihologic al infractorului minor

Cap. II. Identitatea minorului din perspectiva standardelor internaționale și a legislației românești în vigoare

- 2.1.-Utilizarea legislației în dezvoltarea stadială a copilului
- 2.2.-Delimitări conceptuale din perspectiva standardelor internaționale referitoare la minor
- 2.3.-Minorul în legislația românească (1853-2004)-

Cap. III. Impactul privării de libertate asupra minorului

- 3.1.-Semnificația pedepsei în contextul privării de libertate
- 3.2.-Construcția valorică a educației în mediul penitenciar

Cap. IV. Asistarea psihopedagogică a minorului aflat în stare de privare de libertate

- 4.1.-Adolescența atipică-repere comportamentale
- 4.2.-Procesul instructiv-educativ al deținutului minor-particularități
- 4.3.-Repere metodologice privind asistența psihopedagogică în centrul de reeducare
- 4.4.-Specificul asistenței psihopedagogice acordată deținutului minor aflat în penitenciar

Cap. V. Fundamente conceptuale și metodologice ale cercetării

- 5.1.-Premise teoretice și ipoteze de lucru
- 5.2.-Specificul populației studiate și a eșantionării acesteia
- 5.3.-Interpretarea psihopedagogică a datelor, ca modalitate de abordare a cercetării

Cap. VI. Intervenția psihopedagogică asupra infractorului minor

- 6.1.-Dimensiunea educațională a integrării asupra minorului delinvent
- 6.2.-Strategia educațională aplicată minorului privat de libertate-programul „Împreună”

Cap.VII. Reintegrarea în comunitate a infractorului minor

- 7.1.-Identificarea relației conceptuale dintre integrare și reintegrare, vizând infractorul minor și comunitatea
- 7.2.-Conceptul de probațiune și rolul serviciului de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor
- 7.3.-Factorii psihosociali ai reintegrării infractorului minor în comunitate
- 7.4.-Punctarea modalităților concrete de reintegrare în comunitate a infractorului minor

Concluzii

Anexe

Bibliografie

CUVÂNT ÎNAINTE

Parcurgerea cărții doamnei Maria Dorina Pasca, oferă specialistului în psihologie o dublă satisfacție: în primul rând aceea a întâlnirii cu o personalitate complexă cu riguroase calități de cercetător și, în al doilea rând, cu o viziune de ansamblu asupra subiectului tratat.

Sinteză de anvergură a studiilor și cercetărilor în domeniu, cartea are ca obiectiv fundamental să ofere cât mai multe sugestii valoroase pentru realizarea unor schimbări semnificative în domeniul justiției pentru minori. Cartea se impune prin faptul că asigură o analiză istorică și comparativă a problematicii delicvenței juvenile, ceea ce conduce la idei fecunde pentru criminologie, justiție și, desigur, pentru cei preocupați de procesul recuperării morale și sociale a delicvenților minori. De aceea, consider în economia cărții distingerea în mod deosebit a capitolelor privind efectul privării de libertate asupra minorului, intervenția psihopedagogică asupra acestuia, cât și cel consacrat modalităților concrete de reintegrare a infractorului minor în comunitate.

Cartea doamnei Maria Dorina Pasca impresionează prin claritatea analizei și rigurozitatea demonstrației

susținută de o bibliografie apreciabilă, valorificată într-un stil direct, agreabil.

Consecvență obiectivelor sale, autoarea, în baza investigațiilor de teren, consideră că: „strategia educațională aplicată de noi, certifică importanța acordării șansei minorului de a se integra în comunitate, determinând implementarea unui nou comportament atitudinal - recuperator, vizând raportul constructiv și nu distructiv ce implică acceptarea «de facto» a schimbării mentalității acesteia”.

Având în vedere amploarea problematicii cărții și eleganța prezentării sale, faptul că autoarea a reușit să ofere o imagine unitară și coerentă asupra delicvenței juvenile și, mai ales, asupra demersului educativ specific locurilor de detenție, recomand cu mult profesionalism lucrarea de față, ca prim pas pe un tărâm al cunoașterii umane atât de complex, având în prim plan infractorul minor între 14 - 16 ani, marcat de tarele existenței sale atât de tumultuoase și greu de înțeles de cele mai multe ori.

Cartea incită mai ales la recunoașterea copilului ca FIINȚĂ UMANĂ, și nu ca OBIECT, făcând loc în acest sens laborioasei și pline de căutări creatoare ale psihologului ce vine dintr-un mediu custodia), ce presupune respect și considerație față de persoana privată de libertate.

25 martie 2005

Dr. GHEORGHE FLÓRIAN

Argument

COPILUL reprezintă pentru orice popor, bunul său cel mai de preț care, certificând valoarea culturală și spirituală, înobilează prin însăși existența sa, generații după generații, strânse-n codici, norme și reguli pentru ca EL, să cunoască în același timp și demnitatea, respectul, dorința și dreptul de a trăi, greșeala, împăcarea, bucuria, iubirea, certitudinea, teama și tot ce-l face să se prezinte și reprezinte ca simbol al întregului Univers.

Pornind de la aceste deziderate, copilul trebuie privit ca FIINȚĂ și nu ca un obiect ce poate fi manipulat la un moment dat sau care, pe scara seismelor sociale, depistează grava „avarie” a educației sale, prin prisma delincvenței și a incoerenței atitudinale a semenilor săi. În relația ce-o stabilim cu el, „*primo non nocere*”, îi acordăm toată încrederea, făcându-l ca încetul cu încetul să-și descopere incertitudinile vârstei, să le depășească, ajungând în timp la delimitările structurale de personalitate ce-l pot identifica prin manifestări com-portamentale substituite uneori unei reale comunicări.

Din aceste perspective, încărcate de profunde schimbări atât pe plan fizic cât și psihic, preadolescentul și/sau adolescentul, ajung să-și definească identitatea și prin „lumea” pe care și-o crează sau duritatea unor secvențe a căror actori sunt, involuntar sau nu, trăindu-le cu o intensitate maximă. În aceste situații, de multe ori „compatibilitatea” dintre El și COMUNITATE, nu are același numitor comun. Atunci, reperatele sale comportamentale, pot decodifica ceea ce la un moment dat duce la schimbarea statusului obișnuit, cu cel al privării de libertate, al minorului între 14-16 ani devenit prin propriul discernământ, răspunzător penal de faptele sale.

Aflat în centrul de reeducare și/sau penitenciar, deținutul minor ispășește pedeapsa penală, dar rămâne cuprins în aria cognitiv-comportamentală, atât sub raportul secvenței pedago-gice cât și

psihologice, amândouă colaborând la realizarea reintegrării și resocializării „părții vătămate sufletești”.

Existența unei alternative la pedeapsa penală, reprezintă un nou cod comportamental față de membrii săi. Ea are în acest moment sarcina de a socializa, integra și nu marginaliza și exclude. Tocmai în acest context, cercetarea noastră aduce probațiunea ca alternativă viabilă a reintegrării infractorului minor în comunitate, determinând-o pe cea din urmă, să-și aloce noi atribuții în vederea redefinirii rolului social al membrului său ce nu depășește încă vârsta celor ce au nevoie de ajutor, înțelegere și acceptare, găsiți doar pentru o clipă la o răscruce de drumuri.

Strategia educațională aplicată de noi, certifică importanța acordării ȘANSEI minorului de a se reintegra în comunitate, determinând implementarea unui nou comportament atitudinal recuperator, vizând raportul constructiv și nu distructiv ce implică acceptarea și „de facto”, schimbarea mentalității membrilor acesteia.

Numai așa, minorul supus pedepsei penale va găsi suportul moral cât și social, de a depăși „pragul dezvoltării sale bio-psiho-sociale” în raport cu actul de comunicare și relaționare cu comunitatea, în asemenea situații speciale create.

Construcția valorică a educației rezidă în acest moment din „produsul social” pe care-l redă comunității atunci când anii celor mai frumoase vise sunt tulburați de incertitudini, izolare și marginalizare, redându-i acestuia, încrederea, acceptarea, speranța, dar mai ales ȘANSA de a putea merge mai departe.

Cele de față pledează pentru această șansă, făcând din întregul demers psihopedagogic, o atitudine la început de drum, dând credit educațional alternativei la pedeapsă, căci, el, COPILUL, trebuie să fie în CETATE, A CETĂȚII și nu în afara ei.

Dr. Maria Dorina Pașca

CAPITOLUL I

**Delincvența juvenilă,
clarificări conceptuale**

1.1.- Elemente de identitate ale devianței

Pornind de la simpla explicare a cuvântului „devianță = abatere” și trecerea conceptului prin prisma mai multor interpretări, parcurgând domeniul medical (psihiatric), psihologic, sociologic și cel juridic, reușim să ajungem la marcarea devianței în întreaga sa complexitate.

Astfel, în „Larousse-Dicționar de psihiatrie” (1997), **devianța** este prezentată ca „orice tip de conduită care iese din normele admise de o societate dată”.

În acest context, **devianța** rămâne diferită de **delincvență** în sensul că normalitatea sa nu se asociază în mod obligatoriu cu o încălcare a regulilor (civile sau penale) ale societății. Ea șochează totuși societatea prin modurile de a fi și de a trăi diferit de acelea care au curs în mediul social și cultural în care își duce existența individul deviant.

Dacă pe plan individual devianța nu este decât o tendință proprie de a adopta un comportament în contradicție cu unul sau mai multe sisteme normative individualizate, pe plan social, ea poate să apară ca un pericol, riscând să perturbe grav interacțiunile dintre deviant și mediul său și să primejduiască echilibrul general al societății.

Totodată, devianța trebuie considerată ca o stare ce poate fi, atât **aleasă** cât și **impusă**. Apare aleasă atunci când individul (sau grupul) caută a se face vizibil socialmente, abordând în acest caz un comportament care e rupt de regulile stabilite și impusă când societatea își stabilește norme și își arogă dreptul de a decreta deviant, un anumit individ sau grup, în momentul în care devianța poate deveni un pretext de inovație socială și poate

permite instaurarea unui conflict, ducând la o eventuală schimbare socială.

În acest demers, **devianța** ca noțiune cu largă utilizare, în accepțiunea sa cea mai generală, desemnează abaterea sau nonconformismul indivizilor față de normele și valorile sociale.

Aceste transgresări ale normelor, și regulilor sociale există în orice societate și pot fi mai mult sau mai puțin deviante. Devianța este de fapt condiționată de standardele valorice și morale care orientează acțiunile indivizilor, cât și de conduitele „normale”, „delincvente” și „anormale” care se constituie prin respectarea sau încălcarea normelor recunoscute de societate, de gradul de toleranță al societății respective, ținând cont în ultimă instanță, de gradul de pericolozitate pe care-l presupune încălcarea normelor.

Sub raportul abordării sociale, devianța poate fi privită și prin implicarea **teoriei controlului social** care constă în integrarea socială insuficientă ce-l eliberează pe individ de influența socializantă a anturajului său, stabilindu-i motivația de a depune efortul necesar pentru respectarea normelor sociale, actul deviant fiind conceput ca rezultatul unei decizii luate de individul preocupat de maximizarea satisfacției sale. De aceea, devianța se constituie ca un termen în care se exprimă viziuni foarte generale despre societate ce este bazată pe o ordine normativă unanim acceptată, dat fiind consensul valoric între toți membrii societății care aderă la aceleași norme și valori.

În această viziune, omul este o ființă conformistă, dominată de structuri care se supun atât presiunilor externe de control social cât și celor interne, ale constrângerilor interioare prin pârghia procesului de socializare. De pe aceste poziții, atât devianța cât și delincvența apar ca o încălcare a rolurilor și statusurilor, o stare de „alienare” pe care societatea prin intermediul controlului social, o înlătură.

După ce Rădulescu S. (1999) identifică criteriile privind definirea delincvenței: statistic, normative, gradul de pericolozitate a conduitei, incapacitatea de a respecta normele cât și reacțiile sociale, ne apropiem prin această comparti-mentare, tot mai mult de actorul social.

Din punct de vedere al actorului social, aplicarea **etichetei de deviant** incumbă o serie de consecințe importante, întrucât ea este

interiorizată în structura personalității sale și se transformă într-un rol activ, determinând în cele mai multe cazuri, continuarea comportamentului deviant a activității deviante.

Există mai multe motive pentru care, un individ etichetat ca **delincvent** și exclus, să se înrădăcineze în devianță. Mai întâi, el va fi supraexpus influenței semenilor săi antisociale, spre care se va retrage ca orientare, nemaiaivând nici un contact cu mediile conformiștilor. Totodată, apare riscul să se autocatalo-gheze și definească ca fiind într-o situație deznădăjduită care-l demoralizează, lăsându-l descoperit și fără putere în fața tentației.

Tot aici și acum, apare un alt substrat motivațional, acela al consecinței marginalizării prin care, scăpat de influențele conformiștilor, de cenzura și reproșurile pe care aceștia le fac la adresa nonconformiștilor, tânărul se va trezi în derivă, trecând totodată printr-un context situațional al permisivității totale, în care orice transgresiune poate deveni posibilă.

Ca o întărire a celor menționate anterior, Petcu M. (1999) subliniază faptul că, „legătura între devianță și marginalitate socială, prin indisociabilitatea care se crează, conduce la o determinare aproape «abisală» și anume: comportamentul deviant îl ghidează pe autorul său spre marginile grupului, deci, spre poziția unde presiunile pentru conformare nu se mai exercită. De aici, lipsa de influențe, de coerciții normative ce determină un comportament ce amplifică devianța printr-o mișcare deopotrivă circulară și centrifugă declanșată prin stigmatizare”.

Se poate remarca ușor faptul că efectul marginalizării este unul nedorit, de creștere prin reacția socială a unei perturbări a comportamentului deviant, în loc să îl resoarbă, îl lichidează în timp.

Sub această formă, devianța reușește în unele situații, să contureze elementele de delincvență știind că aceasta îi aparține ca aspect particular. Vorbim în acest caz și sub aspectul menționat anterior, ca premergător delincvenței, după Pitulescu I. (1995) despre:

a)- **devianța morală** ce se manifestă sub forma uneia sau mai multor încălcări (abateri) ale normelor morale acceptate de o anumită colectivitate, de la normele societății globale și până la regulile deontologice ale unei anumite profesii, în această categorie intrând toate

persoanele care săvârșesc fapte imorale; este și situația minorilor care nu întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni (categoria minorilor „în pericol moral”, denumiți impropriu și „predelinvenți”);

b)- **devianța funcțională** ce constă în abaterile de la norme și standarde de specialitate care privesc realizarea unui anumit rezultat care provoacă o disfuncționalitate în desfășurarea activității respective, putând consta în abateri disciplinare sau în manifestări de incompetență sau incapacitate în exercitarea unei ocupații, îndeletniciri sau profesii;

c)- **devianța penală** este cea care cuprinde toate faptele prevăzute de legea penală, săvârșite chiar dacă împrejurările în care au fost comise sau anumite caracteristici de vârstă ori privind starea mentală a autorilor sau a eventualilor participanți, constituie cauze legale de înlăturare a caracterului penal al faptei sau a responsabilității penale a infractorilor, făcând referire la ceea ce reprezintă o tulburare a ordinii de drept și anume:

-criminalitatea adulților = persoane care au depășit vârsta minorității civile și care au săvârșit fapte care întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni, în speță „infractorii”;

-delincvența juvenilă = minorii între 14 și 18 ani care au săvârșit cu discernământ o faptă care întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni, în speță „delincvenții minori”;

Aceste două categorii, concluduzionând, alcătuiesc „starea infracțională” ca ansamblu al faptelor penale și infracțiunilor la o anumită dată sau interval de timp și într-un anumit loc, amintind ce spunea Cusson M. (1989) și raportându-ne la ele, că: „delincvența contemporană și devianțele care gravitează în jurul ei, sunt încurajate de creșterea solicitărilor și de scăderea reglărilor. De acum înainte, societățile noastre sunt angajate într-o căutare care va asista, sperăm la nașterea unui control social în măsură să ducă la scăderea devianței fără a împieta asupra libertății”.

1.2. Delincvența juvenilă-abordare psiho-socială

Privită ca formă a devianței sociale, **delincvența** reprezintă o problemă socială complexă ca rezultată a interacțiunii conjugate dintre

individ și mediu. De fapt, la nivelul fiecărei societăți, există într-o proporție mai mare sau mai mică, manifestări de transgresiune a normelor care prin raportarea lor la anumite criterii pot lua forma devianței sau /și a delincvenței.

Sub acest aspect, delincvența nu este altceva decât o serie de fapte ilicite, indiferent dacă au sau nu un caracter penal și se concretizează în: fuga de la domiciliu, absența repetată și îndelungată de la școală, abandonul școlar, nemotivat de cauze obiective, precum și anumite fapte imorale care nu constituie infracțiuni ținând cont totuși de faptul că delincvența „ nu este sinonimă și nu trebuie confundată cu «devianța»”, deoarece, conceptul de devianță (amintit de noi anterior) este mai larg și cuprinde **ca formă particulară, acțiunea de delincvență**. Atunci, nu este lipsit de importanță ca în definirea delincvenței să pornim de la maturizarea socială, fiind elementul definitoriu privind capacitatea individului de a menține un echilibru dinamic între interesele sale și cele ale societății, între nevoile și aspirațiile sale și nevoile și proiectele societății. Din această perspectivă, **delincventul** ne apare ca un individ cu o insuficiență maturizare socială și totodată, cu dificultăți de integrare socială, care intră în conflict cu cerințele unui anumit sistem valorico-normativ, inclusiv cu normele juridice.

Din această perspectivă la Preda V. (1998) delincvența ne apare ca o tulburare a structurii raporturilor sociale ale individului, tocmai datorită insuficienței maturizării sociale. Într-adevăr, la majoritatea delincvenților se manifestă, în diverse moduri, un caracter dissonant al maturizării sociale și deci, al dezvoltării personalității. Astfel, întâlnim decalaje între nivelul maturizării intelectuale pe de o parte și nivelul dezvoltării afective-motivaționale și caracterial-acționale, pe de altă parte, decalaje între dezvoltarea intelectuală și cea a judecăților și sentimentelor morale, sau, atât o perturbare intelectuală cât și afectiv-motivațională și caracterială.

Abordarea delincvenței din varii aspecte (juridice, sociologice și psihologice) prefigurează elementele ce vor da contur definirii delincvenței juvenile cât și conturării unui profil de personalitate a infractorului minor. Astfel, din punct de vedere **juridic**,

comportamentul delincvent este definit prin prisma unor trăsături specifice având un caracter ilicit, de vinovăție și de încriminare. De menționat este și faptul că, același comportament delincvent incumbă după opinia lui Sutherland E. N., o serie de dimensiuni și anume: prezintă consecințe antisociale prin faptul că prejudiciază interesele întregii societăți; face obiectul unei interdicții sau constrângerii formulate pe legea penală; conține o intenție antisocială deliberată, urmărind un scop distructiv; cuprinde fuzionarea intenției cu acțiunea culpabilă cât și faptul că fapta este probată juridic și sancționată ca atare, făcând ca în funcție de aceste trăsături să fie evaluat gradul de pericolozitate și gravitatea criminalității “titrate” după anumite criterii normative și sociale.

Cunoscându-se diferite implicări motivaționale cum ar fi: intenția directă sau indirectă, culpa sau imprudența cu implicarea conștiinței sau obnubilarea ei, literatura de specialitate juridică și criminologică, distinge și menționează următoarele categorii de delincvență:

a)- **delincvența reală** denumită și „cifra neagră”, fiind acțiunea săvârșită ca atare, în realitate și însumând totalitatea manifestărilor antisociale cu caracter penal care s-au comis sau care au avut loc în realitate;

b)- **delincvența descoperită** ce cuprinde numai o parte a faptelor antisociale cu caracter penal și anume a celor identificate de organe specializate și deoarece nu toate faptele penale cuprinse sunt identificate procentual, infraționalitatea descoperită este mai mică decât cea reală, incluzând aici și infrațiunile cu autori „necunoscuți”;

c)- **delincvența juvenilă** ce se identifică cu acea secvență din delincvența descoperită care ajunge să fie judecată și care este sancționată de către instanțele specializate ale statului și datorită faptului că nu toate faptele descoperite sunt pasibile de judecată, acest tip de delincvență este numeric mai mic decât delincvența descoperită, putând apărea pe parcursul derulării judecătii, situații judiciare ce-i schimbă cursul (grațiere, amnistiere, etc.).

Alături de abordarea din punct de vedere juridic al delincvenței, cea din planul **sociologic** vizează dezordinea socială ca stare de inadecvare a rețelei de statusuri și roluri, creând o discrepanță în

scopurile colective și obiectivele individuale, ele manifestându-se prin extinderea puternică a sferei de nevoi și aspirații individuale (grup) care nu-și găsesc pe deplin satisfacția.

Dezorganizarea socială sau „starea de anomie” cum o numește Durkheim determină pe lângă creșterea numărului de delikte (alcoolism, narcomanie, devianță socială) și extinderea treptată a stării de marginalitate la un număr tot mai mare de indivizi și grupuri sociale. Situându-se într-un context de minus de responsabilități, de atribuții sociale, de rearanjări, de imposibilitatea de a afirma și participa la deciziile sociale, marginalitatea determină profunde sentimente de periferizare și frustrare socială, evidențiind fenomenul de neintegrare socială, având ca notă definitorie, lipsa de adeziune la normele sociale și morale.

Surprinzând incipient fenomenul, sociologia delincvenței își aduce aportul la descifrarea actului infracțional, la nivel de fenomen social, cu analiza actelor antisociale săvârșite în realitate, în raport cu multiplele aspecte de inadaptare, dezorganizare, anomie și marginalitate existente în cadrul societății.

Din perspectiva **psihologică**, delincvența apare ca o necesitate de întregire a abordării normativelor juridice și a dimensiunii sociale a delictului, cu implicarea profundă a individualității individului delincvent și nondelincvent. Punctul de vedere psihologic, vizează omul concret ce există și acționează în mediul ambiant, percepția și evoluția de sine ca o răsfrângere a imaginii celorlalți spre sine și reverberând la nivelul interiorității sale. Astfel conturat, orice proces psihic se supune determinismului probalistic aplicat în psihologie, pe baza căruia, orice fenomen psihic este determinat, în ultimă instanță, de acțiunea externă mediată de condițiile externe (însușiri, stări, activitate psihică supusă acestor acțiuni).

Având construite aceste abordări, putem constata ca o caracteristică a întregului demers al cunoașterii că, **delincvența juvenilă** după Newitt K. D. și Ossome R. (1995) este percepută ca o sursă de frică și de adevărată panică morală, datorită situației în care presa, în special, ocupă un rol central în relația dinamică ce se stabilește între percepția publică a delincvenței juvenile și politicile publice. Dar,

până la aceste percepții, e bine a evidenția faptul că „delincvența juvenilă” cuprinde două noțiuni distincte, prima fiind deja menționată și abordată anterior, cât și cea de „juvenilă”, termenul fiind a doctrinei penale și a teoriilor criminologice sau sociologice, în încercarea lor de a grupa o serie de infracțiuni în funcție de criteriile de vârstă, considerându-se în mod justificat că, faptele penale reprezintă o serie de particularități determinate de nivelul de maturitate biologică cu precădere mentală a subiectului activ al infracțiunii.

Tot acum e necesar a menționa faptul că în unele lucrări de specialitate este întâlnit și termenul de **predelincvență** care desemnează în mod nediferențiat, fie situația minorului care, deși a săvârșit o faptă prevăzută de lege, nu răspunde totuși penal datorită vârstei, fie minorului care are un comportament imoral, fără ca faptele respective să fie prevăzute de legea penală. Cu toate acestea, o etichetă permanentă aplicată unor minori aflați în pericol, crează posibilitatea ca ei să se identifice cu starea de fapt de delincvent potențial, astfel că termenul de „predelincvență” nu întrunește în toate cazurile o accepțiune pozitivă, a delincvenței juvenile, care poate fi considerată și ca una dintre cele mai obiective unități de măsură sau imaginea cea mai fidelă a carențelor sociale și educative în care se dezvoltă termenul.

De aceea, pentru o evaluare cât mai corectă a „diagnosticului” de delincvență juvenilă, e necesar să ținem cont de unele fenomene ca: eșecul socializării; stabilirea controlului social; absența identificării cu modelele morale autentice, datorită dezorganizării familiei; declinul funcțiilor educative tradiționale ale familiei; existențe unor raporturi tensionate cu părinții și educatorii; insecuritatea afectivă; multiplicarea în mediul social a ocaziilor infracționale; constituirea unor subculturi sau contraculturi care inversează sensul funcționalității normale întâlnite la adulți; tulburări de comportament cu și fără substrat patologic cât și situații anomiche din timpul marilor perioade de criză.

Important este faptul că abordarea sub mai multe aspecte a delincvenței juvenile, face ca perspectiva complexității fenomenului să fie percepută ca o mișcare evolutivă. În acest caz, sub aspect sociopsihologic, factorul comun al delincvențelor este dat de faptul că subiecții din această categorie, dau dovadă de nonconformare la

modelul social, având un comportament deviant de la normele socio-morale, în sensul realizării unor scopuri și aspirații pe căi sociale neacceptabile.

Dacă, din punct de vedere juridic, comportamentul infracțional trebuie sancționat de lege, din perspectiva psihosocială, înțelegerea mai profundă a delincvenței, se bazează pe o viziune sistemică, dinamică și evolutivă, facilitând reinsertia socială a delincvenților precum și o acțiune multi și interdisciplinară, în direcția prevenirii recidivelor și a profilaxiei devianței sociale. A introduce punctul de vedere psihologic alături de cel sociologic, pedagogic, juridic și medico-psihiatric în cercetarea delincvenței juvenile, reprezintă modul de a privi în toată complexitatea sa acest tip de comportament deviant, plecând de la faptul că omul „suportă” ceea ce acționează asupra sa atât din mediul ambient fizic și social, cât și faptul că se percepe și se evaluează pe sine în raport cu alții și cu mediul său.

În acest context, abordarea științifică a delincvenței juvenile ca formă antisocială a comportamentului deviant, trebuie făcută de pe pozițiile determinismului probabilistic aplicat în psihologie și conform căruia, orice fenomen psihic este determinat în ultimă instanță de activitatea externă, dar, orice acțiune externă determină actul psihic (deci și acte delictuale) numai mijlocit, reflectându-se prin însușirile stărilor și activitatea psihică a persoanei care este supusă acestei acțiuni.

Atunci, abordarea conceptului de delincvență juvenilă va viza comportamentul uman sub unghiul evaluării normative, în cadrul mai larg al delincvenței, făcând la un moment dat: clarificări cât și diferențe între tulburarea ca atare în plan social și cea pe plan psihoindividual, ce repercutează apoi asupra socialului. Venind în sprijinul celor enunțate, Gilombart R. (1972) elaborează structurile comportamentului delincvenților minori în mod diferențiat, pornind de la premisa că există „mai multe niveluri ale comportamentelor și ale manifestărilor caracteristice inadapării sociale ale devianței”. Aceste nivele iau în considerare și factorii situaționali devianți la care copilul este expus acasă sau în mediul extrafamilial; probleme comportamentale care reprezintă un mod special de neadaptare la mediu, în raport cu vârsta la care apar; atitudini disociale în care copilul descoperă reacții subiective

îndreptate împotriva autorității, dar fără o înclinație serioasă spre agresiune, izolare, anxietate, ostilitate, ieșirea de sub control cu încălcarea unor norme sau a unor standarde ale comunității printr-un comportament disocial moderat, inactivitate, lene, fugă de acasă, vagabondaj cât și încălcarea normelor și legilor prin acte antisociale grave și foarte grave (furt, tâlhărie, viol, omor) adăugând în ultimă instanță, creșterea îngrijorătoare în întreaga lume a fenomenului delincvenței juvenile având ca „stigmat”, scăderea vertiginoasă a **limitei de vârstă** a infractorilor, sub 14 ani.

Imperios apare în acest sens, identificarea și adoptarea unor strategii educaționale eficiente, necesare a contribui la evitarea pe cât este posibil, a distorsiunilor și conflictelor apărute în procesul socializării morale și juridice a tinerilor, vizând mai ales limita de vârstă scăzută în cadrul unei fapte săvârșite ce incumbă implicarea penală a societății.

1.3. Profilul psihologic al infractorului minor

Schițarea profilului psihologic al infractorului minor, presupune demararea unui demers care să coaguleze în jurul său atât elementul psihologic cât și cel juridic, reprezentând un punct de referință în decodificarea manifestărilor personalității celui compartimentat în categoria delincvențelor juvenile.

În acest caz, sunt de punctat trimiterile ce se fac vizavi de imaturitatea socială privită ca dificultate de integritate socială, fiind în conflict cu cerințele unui anumit sistem valoric normativ, subliniindu-se astfel tulburări ale structurii raporturilor sociale. „Front comun” în partea „negativă” a trăsăturilor de personalitate la infractorul minor fac: instabilitatea emotiv-acțională, inadaptarea socială, căutarea satisfacției materiale sau morale, infrațiunea cât și duplicitatea comportamentului său.

Pentru cercetarea noastră, un impact aparte asupra infractorului minor îl au primele două trăsături asupra cărora ne oprim printr-o schițare de prezentare.

Astfel, **instabilitatea emotiv-acțională** este asociată conturării profilului personalității delincvente, cunoscute fiind reacțiile discontinue, salturile nemotivate de la o extremă la alta, inconsecvența în reacții față de stimuli și inconstanța preponderent endogenă. Instabilitatea emoțională se conturează deci, ca o trăsătură esențială a personalității insuficient maturizate a infractorului, la acest nivel evidențiindu-se mai pregnant carențele dezvoltării personalității, traumatizării sale, decât nivelul dimensiunii cognitive.

Inadaptarea socială are drept cauză o insuficiență a maturizării sociale, a carențelor educative și socio-afectivă legată de grupul de referință. Desprinderea de timpuriu de încadrarea pe linia socială sau de transgresarea dincolo de ea, este decizivă deoarece în această perioadă se stabilesc legăturile temporale de bază, iar dacă nu sunt înlăturate atitudinile antisociale derivate din carențele educative prin acțiuni nuanțate, centrate pe client și modelate pe situații, se pot stabili cu siguranță, deprinderi negative care, actualizate în condiții socio-economice nefavorabile, ajung a genera devianța ce duce de multe ori la infracțiune.

Imaturitatea psihică derivă și din faptul că diferiți excitanți din mediul ambiant, exercită asupra infractorului o stimulare cu mult mai mare decât față de ceilalți indivizi. Stimularea excesivă provine atât din sensibilitatea deosebită a infractorului cât și din forța specifică a stimulului, în condițiile în care lipsesc inhibițiile pe linie socială. Lipsa unei cenzuri morale este astfel considerată ca o caracteristică a infractorului, alături de inhibiția socială înțelegându-se ca o rezultată a formării intereselor în direcția antisocială.

Tot ca o trăsătură a personalității infractorului minor, apare duplicitatea comportamentului ca o a doua natură, dând artificialitate întregii sale conduite. Infractorul minor este conștient de caracterul antisocial și distructiv al acțiunilor sale, lucrând de multe ori în taină, observând, plănuiind și totodată ferindu-se de controlul adulților și în special al autorităților.

Pentru EL, apare obsesivă ideea de a acționa în maniera de a nu fi decoperit, ceea ce face ca tensiunea dominatoare să crească, apărând de multe ori inhibitoare în momentele cele mai decisive ale infracțiunii.

Frica dominantă devine „paralizantă”, inhibând instanța corticală în funcționarea căreia se vor produce hiatusuri și greșeli care-l pot trăda la un moment dat.

La nivelul descifrării mecanismelor interne ale conturării personalității, stau implicate: mobilurile, motivațiile și scopurile acțiunilor delictuale.

Fig.1-„MOTIVELE PRIMARE” ALE DELINCVENȚEI
(adaptat după Mira Y. Lopez-1959)

„Motive primare”	Ecou Comportamental	Tipuri de Delicte	Emoții implicate în realizarea delictelor
Trebuițe de conservare a vieții individului	Creșterea importanței bunurilor (tendințele posesive sau achizițive)	Toate formele de delict contra proprietății materiale sau intelectuale	Emoții și sentimente de frustrare
	Respingerea influențelor nocive (tendințele defensive sau distructive)	Delicte de violență. Delicte prin omisiune, obligațiilor prin neglijență	Frică sau furt
Trebuițe de conservare a vieții, speciei	Acțiuni pentru obținerea „obiectului” sexual dorit. Distrugerea a ceea ce se opune scopului de mai sus	Delicte Sexuale	Emoții sexuale

Pe aceeași linie a abordărilor psihice se situează și determinările cauzale ale delincvenței juvenile în condițiile în care se resimte decalajul între cerințe și posibilități din punct de vedere tensional, în consecință apărând blocaje și frustrări, ca implicații emoționale ale privațiunii.

Lopez M. Y. (1959) susține că tendințele infraționare sunt localizate în individ de la naștere, fiindcă el încearcă să-și satisfacă nevoile vitale, fără să țină cont de prejudiciul adus mediului înconjurător. (vezi fig. 1.).

Dar, pe măsura dezvoltării și integrării individului în mediul social, pe lângă **motivele primare** de esență biologică, apar noi motive, de esență socială care datorită ordinii lor și apariție, au fost numite **motive secundare**. La delincvenții minori și tineri, datorită distrucțiilor procesului de socializare, motivele secundare de nuanță socială se structurează cu dificultate sau nu se mai structurează deloc, ceea ce face ca în comportamentul lor să se manifeste cu acuitate, mai ales, motivele primare.

De aceea, atunci când delincvenții cu precădere în cazul cercetării noastre, cei minori, interpun între stările afective și actele comportamentale, anumite mecanisme evaluativ-cognitive, are loc un proces de sublimare, iar trebuințele și motivele, în loc să declanșeze direct anumite delikte cu gravitate mai mare (furt, viol, crimă), apar alte acte delictuale pe care Lopez M.Y. le numește delikte derivate (furt = excrocherie, plagiat; viol = seducere, atentat verbal la pudoare; omor = agresiune, insultă, calomnie).

Tot în accepția lui Lopez M. Y. accentul va cădea pe imaginea ce-o dau motivelor primare ale personalității delincvente cauzatoare de infrațiune, în care cele două direcții fundamentale se identifică cu nevoia de conservare a vieții individului și cea de conservare a vieții psihice, primei categorii corespunzându-i tendințele posesive și defensive cu corespondent în comportamentul delincvent de furt, crimă și neglijență, iar cea de-a doua, confruntându-se cu caracteristicile infrațiunilor sexuale.

E necesar a face specificarea în continuare a faptului că, în exprimarea personalității sunt implicate anumite intensități ale trăsăturilor, făcând acum în mod implicit referire la imaturitatea

intelectivă și afectivă, cea dintâi nefiind identică cu un coeficient de inteligență (Q. I.) scăzut, deoarece imaturitatea intelectuală reprezintă o capacitate scăzută de a stabili un raport rațional între pierderi și câștiguri în proiectarea și efectuarea unui act infracțional. Numai acțiunea în timpul educației va reuși să-l învețe pe infractorul minor că, manifestarea sa comportamentală trebuie să fie rezultatul unui compromis, al unei tranzacții între satisfacerea nevoilor sale și a nevoilor altora. El (infractorul) va învăța prin educație, să se adapteze la anumite norme impuse de societate, satisfăcându-și trebuințele și necesitățile, în maniera în care să nu intre în conflict cu societatea (comunitatea). Pentru a transmite toate noile achiziții pozitive prin educație, actul în sine este condiționat de factori cum ar fi: mediul în care se realizează influența educativă; modalitatea utilizată; capacitatea de discernământ a clientului cât și intensitatea instinctelor sale, echilibrându-se astfel tendințele de intrare a posibilului delincent, în câmpul acțiunii infracționale.

Foarte important în cazul cercetării noastre îl constituie modul în care, minorul infractor, în speță cel între 14 și 16 ani, își poate asuma **responsabilitatea** unei fapte, dând sau nu dovadă de **discernământ**.

Responsabilitatea, ca una din cele mai importante categorii juridice, exprimă un act de angajare a individului în procesul interacțiunii sociale, prin asumarea concesiunelor față de rezultatele faptelor sale. Dacă pe plan juridic se admite că sancțiunea penală trebuie acordată în funcție de gradul de responsabilitate, trebuie să admitem că delincentul minor este răspunzător pentru propria sa structură psihică și pedepsit ca atare. Astfel, furnizând criterii medicale de „specialitate” în baza cărora organele judiciare pot stabili existența sau inexistența responsabilității, psihiatrii, fără a fi implicați în actul de justiție, sunt totuși cei mai activi și mai competenți consilieri ai acestui act, deoarece, criteriile medico-legale (implicit psihiatria) sunt singurele care pot decide elaborarea unor sancțiuni de ordin corectiv-educativ sau a unor măsuri de siguranță cu caracter medical preventiv.

În acest sens, doar noțiunea de **responsabilitate coercitivă** într-un concept psihiatric (discernământul), pune problema raportului normal-patologic, fiind criteriu cu relevanță unică.

Ca un revers, stabilirea stării de **iresponsabilitate** pentru individualizarea motivației și sancțiunii, se remarcă a fi o problemă foarte importantă, deoarece e necesar să se determine existența unei boli psihice care să genereze această stare sau iresponsabilitatea însușirii în momentul comiterii faptei. Deoarece și nu întotdeauna și în mod necesar, simpla constatare a unei boli psihice implică și iresponsabilitatea autorului, stabilirea stării de iresponsabilitate se dovedește a fi o problemă complexă, serioasă și dificilă. Din această perspectivă analiza juridico-penală a criminalității întregită cu cea sociologică, criminologică și psihologică, concură la identificarea și explicarea contextului socio-cultural și individual care generează delincvența ca devianță socială.

În contrapunct, vine noțiunea de **discernământ** care, invocată în Codul penal, nu este expres definită de legiuitor, singura precizare referindu-se la faptul că până la proba contrarie, orice individ care săvârșește o faptă penală, se presupune că a acționat cu discernământ, excepție făcând minorii care nu au împlinit vârsta de 14 ani, în consecință, neavând responsabilitate, neputând fi trași la răspundere penală. De fapt, atât în teoria cât și în practica penală, discernământul după Tipcaru G. și Pirozynski (1987) este considerat drept „capacitatea subiectului de înțelegere și de manifestare conștientă a voinței, în raport cu fapta concretă, în timp ce practica psihiatrică reprezintă o opțiune de a deosebi binele de rău, licitul de ilicit, legalul de ilegal, a distinge și anticipa faptele și a alege soluțiile morale”. În alte situații date, unele definiții se referă la discernământ ca la o constantă a psihicului care acoperă întreaga personalitate, constând în adaptarea eficientă la mediu, capacitatea de înțelegere, de autocontrol, acceptarea normativității și realizarea conștiinței de sine.

Dacă din perspectiva etiologiei delincvenței, am gravitat în jurul unor întrebări fundamentale ca:

- ce anume îl determină pe individ să comită acte delictuale?
- cum pot fi prevenite asemenea acte?
- care sunt criteriile de evaluare a unei conduite drept delincvență criminală?

Răspunsurile le-am compartimentat în trei segmente pornind de la:

1)-susținerea faptului că la baza comportamentului deviant stă structura biologică și personalitatea individului, orientare ce implică:

-punctul de vedere biologic-constituțional care consideră factorii biologici și genetici ca având o contribuție hotărâtoare în geneza criminalității;

-orientarea neuro-psihică ce consideră actele criminale ca săvârșite preponderent de personalități patologice ale căror tulburări sunt transmise ereditar;

-orientarea psihoindividuală care consideră caracteristicile de personalitate răsfrânte la nivel comportamental, ca fiind generatoare de frustrări și agresivitate;

-orientarea psiho-socială unde se apreciază că individul nu se naște criminal, ci este socializat negativ (deficit de socializare), structurându-se dizarmonic în funcție de modelele culturale avute;

2)-considerarea delincvenței ca fenomen de inadaptare, de neintegrare socială, fapt ce generează o anumită stare conflictuală produsă de neconcordanța dintre idealurile individului, sistemul lui de valori și ofertele sociale, efectul acestui dezechilibru ducând la scăderea controlului social, cât și a capacității de consiliere a conflictelor, distingându-se în acest caz, orientări:

-statistico-normative ce vizează variațiile ce se înregistrează în rata delincvenței;

-macrosociale care urmăresc identificarea unor legături sociale ca determinante a actelor de delincvență ;

3)-implicarea teoriei cauzalității multiple (teoria factorială) care consideră că fenomenul delincvenței are determinări multicauzale atât de factură:

-internă (de natură biologică și psihologică);

-externă (de natură economico-socială și culturală);

Prezentarea răspunsurilor sub formă structurală, permit interpretări, explicații, descifrări, cât și elemente de prevenire a delincvenței, în special cea juvenilă, implementând astfel, elementele caracteriale de personalitate. Personalitatea exprimă, conform principiului determinismului probabilist în psihologie, rolul important atât al mediului cât și al configurației interne în structura sa. În acest caz, mediul social

are caracter atât diversificat cât și contradictoriu, poziționându-l pe individ în fața necesității de obținere, de decizie, iar configurația internă apărând ca o necesitate a asigurării și menținerii unei concordanțe între dinamica proceselor mentale și cea a evenimentelor externe.

Întregind, putem menționa faptul că, modelul relațional dinamic dintre mediul social și configurațiile interne, pot fi interpretate ca un complex de relații interpersonale, de angajare, de statusuri și roluri reflectate la nivelul personalității, prin dezvoltarea și organizarea internă a disponibilităților și capacităților psihofizice ale individului în raport cu statutul și rolurile asumate.

Minorul, atât cât este capabil, va înregistra satisfacții consolidându-și sau fragilizându-și echilibrul psihic al personalității sale, luând în calcul modul în care își joacă rolul social și își asumă statusul ce îl deține.

În raport cu succesele sau eșecurile legate de competențele acestui rol, minorul se va înscrie pe o traiectorie ascendentă sau descendentă în dinamica ierarhiei sale sociale. Această traiectorie în relația „rol-status”, îi va influența puternic personalitatea, un mare rol având mecanismele care participă la creșterea rezistenței la frustrări și la crearea unei corelări judicioase a aspirațiilor și expectațiilor cu posibilitățile proprii și specificul împrejurărilor date.

Particularizând și mai mult, încercând a întregii profilul personalității infractorului minor, va trebui să ținem cont de acele trăsături negative ce îl consideră „imatur caracteriologic” cum ar fi: toleranța scăzută la frustrare, autocontrol deficitar, impulsivitate și agresivitate, subestimarea gravității greșelilor și a actelor disociale și antisociale comune, nedezvoltarea sentimentelor morale și a motivelor superioare de ordin social. La toate acestea, pot fi încă adăugate, întregind tabloul structural: indiferența și disprețul față de activitățile sociale utile (învățare, muncă), opoziție față de normele juridice, morale și respingerea acestora, devalorizarea de sine și aderarea la statusul de delincvent, dar mai ales, imaginea falsă despre autonomie și libertate individuală concepută sub forma forței brute, a agresivității și violenței.

În acest moment, toată perturbarea proceselor de asimilare și acomodare a minorului se datorează cauzelor inadaptării sociale, ce pot configura reperele delincvenței juvenile. Argumentând „pro domo”

Pitulescu I. (1995) remarca faptul că „personalitatea antisocială nu constituie decât o verigă în lanțul cauzal, întrucât ea nu conduce inevitabil la comiterea faptei penale, ci apare numai pe fondul unor împrejurări concrete care favorizează trecerea la act și ca urmare a unei opțiuni conștiente a individului”. Dar, pentru a nu ajunge aici, e necesar totuși a aminti **factorii** (interni și externi) care pot facilita infracțiunea și mai târziu devianța comportamentală.

Dacă, în cadrul factorului intern putem enumera: ereditatea, deficiențele intelectuale, temperamentul, tulburările afectivității și cele caracteriale, factorii externi asupra cărora ne vom opri, dându-le importanța cuvenită în acest caz, încep cu: familia, mediul extrafamilial, școala terminând cu mass-media, punctând astfel „în forță” factorii implicați în realizarea profilului de personalitate al infractorului minor.

În acest context:

1) **familia** influențează comportamentul minorului, contribuind la procesul de socializare a acestuia. Este cunoscut faptul că pe lângă familii bine structurate prin înțelegere și respect reciproc, există și familii care practică un stil educațional deficitar, lipsit de valențe morale și care adoptă o atitudine permisivă, tolerantă față de comportamentele deviante ale tinerilor, determinând în cele mai multe cazuri o subsocializare morală a membrilor săi.

Dar, se întâmplă de cele mai multe ori ca infractorii minori să facă parte din familii cu o slabă coeziune morală și în care veniturile sunt utilizate pentru consumul de alcool, jocuri de noroc și droguri. Aceste familii încurajează direct sau tacit opțiunea minorilor către infracțiune, evidențiindu-se printr-un climat dezorganizat, certuri și stări conflictuale ce apar adesea între soți, părinți și copii, toate acestea influențând personalitatea minorului. În favoarea acestor remarci, susține și Pitulescu I. (1995) faptul că s-a stabilit că infractorii minori apar cel mai frecvent în familiile infractoare în care părinții duc o viață parazitară, consumă excesiv alcool și își manifestă constant brutalitatea, lăcomia și egocentrismul. Din rândul acestora se recrutează de obicei și minorii care comit infracțiuni grave de violență. Consecințele negative pe planul formării personalității minorului, depind și de stilul educativ al părinților, aceștia oscilând între indiferență, abuz de autoritate și răsfăț excesiv. Un

loc aparte în cadrul relației pe care părinții o desfășoară cu restul membrilor familiei, îl constituie statusul acestora, de:

-părinți vitregi, când unul dintre ei poate genera în sufletul minorului o anumită rezervă afectivă sau chiar un sentiment de respingere, determinând la un moment dat, acte de vagabondaj;

-părinți alcoolici, chiar dacă amândoi sunt părinți naturali, dar starea economică e precară, moment ce poate genera un comportament deviant, având repercursiuni grave asupra minorului;

-părinți infractori, atunci când destructurarea familiei (tatăl deținut sau situații când ambii părinți sunt în detenție), poate să declanșeze un comportament infracțional, apărând și situații în care, sunt în libertate, dar antecedentele penale constituie un semn de întrebare în educarea minorului.

Dacă am privi familia, mai ales statusul părinților dintr-o poziție mai puțin favorabilă pentru educarea viitoare a membrilor, poate fi de înțeles și faptul că acesta din urmă s-ar manifesta ca și:

-copil răsfățat și cocoloșit de familie, cu părinți supraprotectivi în unele cazuri, putând deveni cu ușurință infractori, însușindu-și bunuri ce nu îi aparțin și știind că părinții îl vor apăra și salva;

-copil terorizat prin bătaii și sancțiuni, va căuta în afara familiei o desfășurare caracterizată printr-un comportament agresiv față de colegii în general mai mici și mai puțin dotați fizic.

Pornind de la aceste considerente, este absolut necesar ca părinții să aplice în educația propriilor copii, simțul măsurii și al echilibrului, oferindu-le în schimb, un model de comportament pe care-l pot imita și în viitoarea lor calitate de majori.

2) **mediul extrafamilial** influențează comportamentul minorilor, deoarece pot dobândi în cercul de prieteni, de la vecini, colegi, gașcă și/sau grup de cartier, prin exemplele negative o „contaminare” cu ușurință a unei conduite deviate, mai ales atunci când familia de facto nu se implică și nu realizează faptul că, lăsând totul în grija celor din jur, minorul va deprinde atitudini antisociale lipsite de coerență și motivație;

3) **școala** privită din unghiul de vedere comparativ cu familia, oferă și utilizează o gamă mai largă de modalități și mijloace formative în planul personalității minorului, prin dezvoltarea și fundamentarea unor

atitudini și convingeri morale durabile, care au puterea și pot facilita integrarea acestuia în comunitate.

Pregătirea școlară redusă, nivelul precar al cunoștințelor, absența unor deprinderi de a munci constant și ordonat, cât și de a îndeplini obligații sociale și profesionale, reușesc să determine structuri de personalitate, facilitând „demersuri” spre o viață parazitară, antisocială, pasul spre infracțiune fiind deja făcut.

Nu lipsit de importanță este și abordarea unei alte situații în care, primează partea instructivă în detrimentul celei educative, fiind în prim plan, elevii buni la învățătură și cei ce nu crează probleme, neglijăți astfel de foarte multe ori cei slabi și neadaptați regimului școlar, realizându-se adevărate piramide ierarhice care pot determina și declanșa asupra acestora din urmă, reacții de frustrare, căutând compensare mai ales în comportamente antisociale (riscuri comportamentale) în cadrul grupurilor stradale, pentru și reușind a se evidenția „a ieși în față”, a impresiona ca și cum ar acționa conform „legii compensațiilor”.

4) **mass-media** poate alimenta și stimula în același timp, starea de infracționalitate a minorului. Într-una din cercetările sale, psihologul american Berkowitz, susține faptul că violența văzută la televizor sau cinema, duce la creșterea agresivității și criminalității, efectul unor asemenea emisiuni fiind și mai mare în rândul copiilor cu tulburări afective și caracteriale, precum și acelor cu sentimentul frustrării afective. Acestor emisiuni li se adaugă și literatura beletristică care are eroul principal plin de „relele societății”, cât și ziarele ce abundă în știri ce pot manipula puterea de credibilitate a minorului. În aceste situații, putem fi siguri că suntem foarte aproape de un viitor infractor ce-și va dezvolta o personalitate antisocială, cristalizată în timp, încetul cu încetul.

La toți acești factori, se adaugă ca o constantă, **vârsta** infractorului ce indică un nivel al dezvoltării sale bio-psiho-sociale, și care, după cele mai recente cercetări în domeniu, a început să scadă (luând în calcul pragul de 14 ani). Vârsta reprezintă interes deoarece în raport cu ea, se constată atât o curbă specifică cu evoluția numerică, dar și tipologia legată de natura infracțiunii. În cazul minorilor infractori, statisticile indică preponderența acelor care dovedesc: forță, temeritate, nesăbuintă

și lipsă de experiență, fiindu-le frecvente manifestările de: furturi, vagabondaj, speculă, tâlhărie, violență și prostituție.

CAPITOLUL II

**Identitatea minorului din
perspectiva standardelor
internaționale și a
legislației românești în
vigoare**

2.1. Utilizarea legislației în dezvoltarea stadială a copilului

Înainte de a pedepsi copilul, e bine a-l înțelege și-a face legea scrisă sau nescrisă, să-l aperse sau să-l acuze, făcându-l ca încetul cu încetul, să-și descopere incertitudinile vârstei, să le depășească ajungând în timp, la delimitările structurale de personalitate, ce-l pot identifica prin manifestări comportamentale substituie uneori unei reale comunicări.

Plecând de la Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului (1990), adăugând Standardele internaționale legate de prevenirea delincvenței juvenile (1990), Administrația justiției pentru minori (1995), Protecția minorilor privați de libertate (1990), cât și aprobarea Standardelor minime obligatorii privind centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării sau integrării copilului în familie (2004), Codul penal și Codul Familiei, vom ajunge a redefini atât implicarea cât și pedeapsa, maturizarea socială și delincvența, ca trecute fiind prin filtrul politicilor sociale și a stării economice, ca factori catalizatori la un moment dat.

Astfel, cele de față vor reprezenta implementări ale comportamentelor psiho-sociale și psihopedagogice, într-un moment al dezvoltării stadiale a celui ce cu ușurință uneori sau cu gravitate alteori, îl numim minor.

În tot acest context, fiind mai mult decât un catalog, Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (1990) se constituie ca o listare corespunzătoare a obligațiilor pe care statele sunt pregătite să le recunoască în ceea ce privește drepturile copilului. Aceste obligații pot fi de natură directă, prin punerea la dispoziție a condițiilor de educație și asigurarea administrării directe a justiției pentru minori, sau indirectă, împuternicindu-i pe părinți, familiile numeroase sau pe tutori, să ducă mai departe rolurile și responsabilitățile lor, ca protectori și purtători de grijă ai minorului. Astfel spus, Convenția nu este o „artă a libertății copilului”, iar conținutul și existența sa nu neagă în nici un fel importanța familiei. Aceasta rezultă în mod clar în momentul în care, Convenția este și

trebuie citită ca un întreg, scopul ei fiind acela de a sublinia interconectarea și natura reciproc întărită a drepturilor în concordanță cu termenii utilizați „supraviețuirea și dezvoltarea” copiilor de către UNICEF.

În acest context, este mult mai eficace și folositor să descriem limita drepturilor acoperite de Convenție prin cei trei „P”: preocupare, protecție și participare, astfel încât copilul având dreptul de a beneficia de diferite lucruri și servicii (nume, naționalitate, asigurarea sănătății și educației) fiind totodată protejat de tortură, exploatare, deținere arbitrară și îndepartarea nemotivată din grija părinților, dar participând direct la deciziile luate privind viața sa și societatea în ansamblu. Totodată, Convenția afirmă trei lucruri de bază și anume:

-reafirmă cu privire la copii, drepturile deja recunoscute omului în alte tratate;

-accentuarea anumitor drepturi de bază ale omului, cu scopul de a lua în considerare nevoile speciale și vulnerabilitatea copilului;

-stabilirea standardelor în domeniul specific copilului.

Pe lângă aceste elemente de bază, Convenția conține și trei inovații majore și anume:

-„participarea” la elaborarea drepturilor copilului, fapt care recunoaște explicit nevoia că însăși copiii sunt informați asupra propriilor drepturi;

-ridică probleme ce nu s-au mai regăsit în alte instrumente internaționale, cum ar fi dreptul reabilitării copiilor care suferă diferite forme de cruzime și exploatare și obligația guvernelor de a lua măsuri de abolire a practicilor dăunătoare sănătății copiilor;

-inclusiunea principiilor și standardelor în texte referitoare la adopție și justiție pentru minori;

Aici este momentul în care, privind abordarea problematicii minorului, să evidențiem modalitatea de prezentare a Convenției a: articolelor 37 (torturii și privării de libertate), 39 (îngrijirea recuperatorie și grija pentru reabilitare) și 40 (administrarea justiției pentru minori) toate acestea având în centrul atenției copilul care, din cauza lipsei sale de maturitate fizică și intelectuală, are nevoie de o

protecție și îngrijire specială, în principal de o protecție juridică înainte și după naștere (vezi anexa nr.1-pag. 159).

Legat de situația actuală a copilului în România, ce polarizează într-o formă evidentă societatea românească, Zamfir E. (2002) remarca faptul că: „Există un segment de copii care au beneficiat de o îmbunătățire spectaculoasă a condițiilor de viață, un segment de copii care au cunoscut o îmbunătățire moderată a standardelor de viață în raport cu generația anterioară, un larg segment care se confruntă cu condiții relativ dificile de viață, beneficiind mai mult de efortul și sacrificiile părinților și în final, în raport cu standardele unei societăți civilizate, un segment destul de mare de copii care se află în sărăcie extremă (excluziune socială) supuși unor riscuri produse de dezagregarea socială în creștere: abandon în instituții sau pur și simplu în stradă, condiții mizere de lucru, violența în familie, neglijare, abuzuri fizice, emoționale, sexuale, exploatare economică și sexuală”.

Pornind de la acest punct și considerând că dacă toate direcțiile prioritare de acțiune vizând protecția copilului și a familiei în perioada imediat următoare, au strânsă legătură cu dezvoltarea economiei și schimbărilor structurale din țară, atunci, politicile de răspuns codifică în bună parte gama largă de priorități. Astfel, din întregul portofoliu al politicilor de răspuns, acordăm o atenție deosebită **minorului** pasibil de a se afla sub incidența legii și care, are nevoie stringentă de înțelegere, protecție și ajutor.

Chiar dacă pot șoca la un moment dat expresii ca: „nu există, lipsesc, e necesar”, perioada prin care trecem poate asigura într-un timp scurt, prioritatea celor pe care le vom menționa, conferind autoritate întregii politici de suport și protecție a copilului. Am în vedere următoarele aspecte:

1. mai mult ca oricând se simte lipsa unor servicii de asistență socială care să prevină riscul, neexistând nici un instrument legal satisfăcător de intervenție împotriva violenței asupra copiilor, să intervină pentru protecția eficientă și durabilă a copiilor, să asiste recuperarea victimelor, să medieze intervenția comunității în supravegherea și reinsertia socială a delincvenților minori;

2. intervenția juridică încă se caracterizează printr-un proces birocratic, descurajant, cu o grijă redusă pentru protecția și recuperarea pe termen lung a victimei, fiind necesar și dezvoltarea unui sistem articular de tratare juridică a minorului care să asigure corecția și recuperarea socială a agresorului;

3. nu există o activitate comunitară de protecție a minorilor atrași în sistemul infracțional, fiind necesară completarea legislației cu măsuri de intervenție pentru prevenirea și controlul violenței domestice și în comunitate împotriva copilului;

4. școala nu a dezvoltat în suficientă măsură, componente educaționale de prevenire a violenței și de promovare a unei culturi umaniste, a respectului reciproc, cooperării și solidarității;

5. dezvoltarea capacităților de intervenție ale poliției și justiției, cuplată cu formele de prevenire/protecție recuperare, cât și susținerea proiectului de dezvoltare a unei politici comunitare care va contribui într-un mod important la diminuarea delincvenței juvenile.

6. lipsa serviciilor de asistare a recuperării sociale a delincvenților minori, dar este de apreciat faptul că au apărut, chiar dacă cu un impact deocamdată redus asupra comunității, a serviciilor de supraveghere a liberării condiționate, pe bază de probațiune;

Pentru a contracara o parte din deficiențele enunțate anterior legate de politicile sociale, dar și de a aprecia deja eforturile ce se fac (vezi-probațiunea), Ministerul Administrației și Internelor are anumite sarcini specifice care vizează: prevenirea și combaterea apariției și dezvoltării cazurilor de delincvență juvenilă, derularea unor programe de asistare socială și juridică a minorilor expuși la un comportament deviant datorită gradului ridicat de „vulnerabilitate” criminogenă specifică acestei perioade, dar mai ales, monitorizarea și consilierea familiilor cu grad sporit de risc, prin intermediul Serviciilor publice de protecție a drepturilor copilului care prezintă devianță comportamentală de tip penal în cadrul Direcției pentru Protecția Copilului.

2.2. Delimitări conceptuale din perspectiva standardelor internaționale referitoare la minori

Principiile Națiunilor Unite privind prevenirea delincvenței juvenile cunoscută și sub numele de „Principiile de la Riyadh” (1990)-prezintă un interes sporit datorită faptului că au în vedere o **abordare pozitiv-activă a acțiunii de prevenire** indicând în mod clar o conștientizare sporită a faptului că minorii sunt ființe umane. În acest sens, s-a pus un accent deosebit pe asigurarea justiției sociale pentru toți copiii, ca factor de prevenție, considerându-se că acesta reprezintă mai mult decât rezolvarea situațiilor negative, fiind necesară promovarea bunăstării.

Principiile de la Riyadh constituie un pas concret în această direcție, fapt subliniat și în articolul 2 care stipulează că: „Prevenirea delincvenței juvenile necesită eforturi din partea întregii societăți pentru asigurarea dezvoltării armonioase a adolescenților, urmărindu-se evoluția personalității lor încă din primii ani de viață”.

Se poate menționa de asemenea că cele trei caracteristici principale ale principiilor ONU sunt foarte cuprinzătoare, promovează o abordare activă și consideră copilul participant deplin în cadrul societății. De asemenea, ele au în vedere aproape toate domeniile sociale: procesul de socializare (familie, școală, comunitate), mass-media, politica socială, legislația și actul de justiție în cazul minorilor, toate concurând la prevenirea generală a delincvenței juvenile.

Prevenirea, așa cum este definită în principiile ONU, se concentrează asupra ridicării nivelului calității vieții, al bunăstării generale și nu numai asupra unei eliminări imediate, a unor probleme clar definite, dar parțiale. În acest sens, scopul nu trebuie să fie prevenirea situațiilor „negative” (o abordare definitivă), ci mai degrabă, o stimulare a potențialului social (o abordare ofensivă) surprinsă în complexitatea sa de articolul 2 mai sus menționat.

Abordarea activă este prezentă atât în sistemele educaționale cât și în mass-media, apreciindu-se totodată că prevenirea modifică structura unei societăți și valorile unei culturi. Ca urmare a abordării structurale a realității sociale, promovarea statutului legal al copiilor

(recunoașterea capacităților juridice conform drepturilor copiilor) și sporirea șanselor de a-și hotărâ singur soarta și de a participa la luarea deciziilor pe cale democratică, devin puncte centrale de interes, reușindu-se ca astăzi, oamenii să pună accentul pe principiul ontologic, considerând **copilul ca fiind în primul rând o ființă umană și nu un obiect.**

Din această perspectivă, Principiile de la Riyadh trebuie considerate atât sub impact „moral”, fiind o provocare pentru toți cei care sunt preocupați de administrarea justiției în cazul minorilor prin prisma prevenirii delincvenței juvenile, cât și a impactului juridic, reprezentând recomandări fără caracter imperativ. Ele nu sunt obligatorii, ci doar recomandări politice pentru forurile legislative internaționale, naționale și locale conform articolului 7 (vezi anexa nr. 2 - pag.162)

Viabilitatea Principiilor de la Riyadh se poate demonstra prin aplicarea lor obligatorie, dată de crearea funcției de „ombudsman” pentru copii, conform articolului 57 (vezi anexa nr. 2 - pag. 162). În acest caz, se vor crea servicii de apărare a copilului și funcției de „ombudsman” ca parte a sistemului de apărare a acestuia, constituindu-se o strategie importantă pentru îmbunătățirea statusului său social ocupându-se atât de statut, drepturi și interese, cât și de problematica aplicării legii în cazul minorilor.

Recunoscând necesitatea aplicării unor noi căi și strategii de prevenire a delincvenței juvenile, Rezoluția 45/112 (vezi anexa nr.2-pag.162), afirmă faptul că fiecare copil se bucură de drepturile de bază ale omului, în special punându-se accentul pe accesul liber la educație.

Standardul de reguli minime ale Națiunilor Unite-Administrarea justiției pentru minori-Regulile de la Beijing-1985, se constituie ca un îndrumar pentru state, în materia aplicării drepturilor copiilor și a respectului pentru nevoile lor în dezvoltarea diferitelor și specializate sistem de justiție pentru minori, fiind primul document internațional care detaliază normele pentru administrarea justiției în ceea ce-i privește pe minori, cu accent dezvoltat pe drepturile copilului.

În structura internă a Regulilor de la Beijing, un loc aparte îl ocupă **definirea** unor concepte cum ar fi: **minor-juvenile** (persoană tânără sau copil care, în cadrul respectivului sistem de justiție, poate fi tratat pentru o infracțiune într-o manieră care este diferită față de cea în care este tratat un adult) **delict-infracțiune-offece** (este orice comportament care este pedepsit conform sistemului de drept al statului respectiv) și **infractor-delincvent minor-juvenile offender** (acel copil sau acea persoană tânără care este bănuită sau a fost găsită că a comis un delict/infracțiune).

În aceeași compartimentare își găsește locul definirea **vârstei responsabilității penale** cunoscut fiind faptul că fiecare stat își fixează în parte, dar la un nivel nu prea scăzut (jos), ținând cont de maturitatea emoțională, mentală și intelectuală. Astfel, vârsta minimă a responsabilității penale diferă în mod larg de la stat la stat din cauza particularităților istorice și culturale, o abordare modernă fiind aceea de a considera dacă un copil poate să se ridice la componentele morale și psihologice ale responsabilității penale, adică, dacă un copil în virtutea discernământului și înțelegerii sale personale, poate fi făcut răspunzător pentru comportamentul său esențialmente antisocial.

Dacă vârsta responsabilității penale este fixată prea jos ori dacă aceeașă limită prea joasă nu este stabilită deloc, noțiunea responsabilității nu va mai avea sens. În general există o strânsă legătură între noțiunea de responsabilitate pentru comportamentul delincvent sau criminal și alte drepturi și responsabilități sociale, întreprinzându-se eforturi pentru a obține un acord asupra unei limite de vârstă rezonabil de scăzute care să fie aplicabilă pe plan internațional.

Regulile de la Beijing au la bază un set de principii fundamentale care se referă în general la politicile sociale și ținesc spre **promovarea binelui minorului la cel mai înalt nivel posibil**, lucru care va minimaliza necesitatea intervenției din partea sistemului de justiție pentru minori, în schimb, reducând răul ce ar fi cauzat de orice intervenție, prevenind infracționalitatea și delincvența juvenilă (vezi anexa nr. 3 - pag. 169)

Necesitatea existenței sistemului justițiar pentru minori, rezidă și din scopurile care pun accent pe promovarea binelui minorilor asigurând ca orice reacție împotriva infractorilor să fie proporțională cu circumstanțele care privesc atât fapta cât și făptuitorul (vezi anexa nr. 4 - pag. 170).

Astfel, Regulile de la Beijing reglementează totodată noțiunea drepturilor minorilor, cât și protejarea intimității (sau a propriei imagini) adăugându-se celorlalte elemente care surprind varii aspecte de manifestare a minorului aflat sub incidența legii (vezi anexa nr. 5 - pag. 150).

În concluzie, Regulile de la Beijing recunosc importanța ținerii pasului cu schimbările continue ale problemelor și cauzelor delincvenței juvenile, precum și cu nevoi diverse, particulare ale minorilor aflați în custodie, cât și faptul că aceste prevederi vor satisface nevoile minorilor infractori și în același timp, le vor apăra interesele, precum și pe cele ale societății în general, ele fiind implementate prin prisma celor menționate anterior.

Constituie ca un viabil și benefic instrument de lucru în folosul justiției minorului și nu numai, **Regulile Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate-1990**, ce pornesc în aplicarea lor de la definirea celor două elemente de bază și anume: ce este minorul și ce este privarea de libertate. **Minorul** în accepțiunea Regulilor este orice persoană în vârstă de până la 18 ani, iar **privarea de libertate** reprezintă orice formă de detenție, încarcerare sau de plasare a unei persoane într-un sistem custodial public sau privat din care unei persoane sub 18 ani nu i se permite să plece când dorește, ci printr-un ordin judiciar, administrativ sau al altei autorități publice.

Scopul apariției acestor Reguli, este acela al contracarării efectelor privării de libertate prin asigurarea respectului față de drepturile omului la minori. Ele servesc ca instrument internațional de lucru acceptat în interiorul statelor care pot regla și organiza privarea de libertate a celor sub 18 ani, având în vedere și aspectele psiho-sociale de manifestare ale acestuia. Toate aceste răspunsuri (Ce este minorul? Ce este privarea de libertate? Care este copul Regulilor?) se pot finaliza atunci când se iau în considerare și principiile

fundamentale (vezi anexa nr. 6 - pag. 171) ce reprezintă alături de întregul pachet al Regulilor, momentul și timpul social acordat protecției minorilor privați de libertate. Ca modalitate de concepție și implicare, ne-am oprit asupra prezentării în Reguli a elementelor de: educație, antrenarea talentelor și munca, cât și a celor legate de reîntoarcerea în comunitate, ca punct de plecare a cercetării noastre vizând infractorul minor și reintegrarea sa în comunitate. Educația, antrenarea talentelor și munca reprezintă din Reguli, segmentul unde scopul educației este de a-i pregăti pe minori pentru liberare, modul de educare evitând riscul stigmatizării. Pe cât este posibil, educarea minorilor privați de libertate va avea loc în comunitate, în afara condițiilor de detenție, prin programe incluse în sistemul educațional, nespecificându-se pe diplomele de absolvire, faptul că ei au fost privați de libertate. Minorii au de asemenea dreptul de a beneficia de o antrenare a talentelor lor pentru a-i ajuta să-și găsească o slujbă potrivită. Când au la dispoziție orice tip de muncă, minorii au dreptul să aleagă tipul de muncă pe care doresc să-l facă, având totodată posibilitatea de a lucra și în comunitate, aplicându-se cele mai bune standarde de muncă privind copiii, atât la nivel național cât și internațional. Când minorii vor fi privați de libertate nu se va renunța la dreptul de a fi onest remunerați pentru munca lor, iar niciodată interesele lor nu se vor subordona scopului de obținere a unui profit sau a unei facilități pentru a treia parte.

Secvența legată de reîntoarcerea în comunitate subliniază modul în care toți minorii vor beneficia de programe menite să-i ajute la reintegrarea în societate, viața de familie, educație sau slujbă după liberare. Metodele specifice, incluzând liberarea înainte de termen și cursurile speciale, vor fi create până la momentul plecării din detenție. Autoritățile competente vor furniza sau vor asigura servicii care să ajute minorii să se reintegreze/reîntoarcă în societate și să reducă prejudiciile făcute de aceștia. Aceste servicii vor asigura pe cât posibil ca minorii să primească o locuință potrivită, să fie angajați, să primească haine și mijloace suficiente de existență pentru a le ușura reintegrarea lor cu succes. Reprezentanții agențiilor care furnizează

astfel de servicii, vor fi consultați și vor avea acces la minorii asistați, urmând să-i ajute la reintegrarea lor în comunitate.

Regulile vor fi aplicate imparțial, fără discriminări de nici un fel față de: culoare, sex, limbă, religie, naționalitate, politică sau alte opinii, credințe și practici culturale, avere naștere, statut familial, origine socială sau etnică sau handicapuri, respectându-se de asemenea practicile și conceptele morale ale minorilor. De fapt, sub aceste auspicii, Regulile intenționează să stabilească doar niște standarde minime și o opinie pentru contracararea efectelor deprimante ale tururilor tipurilor de privări de libertate și să grăbească integrarea minorilor în societate. Ele vor fi incluse în legislațiile internaționale și adoptate, urmând ca statele ce le aplică, să găsească remedii eficiente pentru prevenirea încălcării lor. Astfel, delimitarea conceptului din perspectiva psiho-judiciară, standardele internaționale răspund comenzii comunitare cât și codului deontologic ce interzice depersonalizarea minorului și incriminarea personalității sale.

2.3. Minorul în legislația românească (1853-2004)

În contextul abordării noastre legislative a minorului, putem observa, oprindu-ne asupra literaturii de specialitate, că regimul penal acordat de-a lungul timpului clientului și ajungând până în secolul XXI, reprezintă momente progresive în care atitudinea comunității va trebui să primeze, iar tăcerea și izolarea nemaifiind soluția viabilă, corectă și eficientă.

Astfel, dacă ne întoarcem la primele texte legale din secolul al XIX-lea, ce se referă la regimul penal al **minorului**, vom constata accentul care s-a pus pe explicarea juridică a unor termeni ca: răspundere penală și pricepere –Codul penal din 1853 al lui Barbu Știrbei (vezi anexa nr. 7 - pag. 172) și vârsta.- Codulpenal din 1864 (vezi anexa nr. 8 - pag.173). Secolul XX aduce „limpezirea” unor termeni și interpretarea lor legată de minor, începând cu Codul penal din 1936 unde apare pentru prima dată, minoritatea penală și elementele de discernământ (vezi anexa nr. 9 - pag. 173) ce vor fi

aprofundate și continuate prin prezența lor în Codul penal și de procedură penală din 1969 (vezi anexa nr. 10 - pag. 174).

Beneficiind de prevederile cuprinse în Codul penal din 1969 și menționate anterior, anii de tranziție pe care-i trăim, determină totuși realizarea unui **profil al delincvenței juvenile** care nu reduce comportamentul minorului ci, din contră, evidențiază manifestări care pot conduce în direcții controversate și periculoase, cum ar fi:

-proliferarea comportamentelor extreme și extravagante, cu toate că sunt privite cu o anumită doză de înțelegere datorată vârstei celor care le afișează, nu au fost identificate programe educative pentru prevenirea incidentelor negative ale unor asemenea manifestări;

-poluarea mediului social prin prestarea unor activități cu un aparent pericol social redus, crează riscul de implicare crescută în activități nocive ca: vagabondajul, cerșetoria, jocurile de noroc, toate acestea fiind faze incipiente pentru comiterea unor infracțiuni mai grave, cum ar fi furturile și tâlhăriile;

-implicarea constantă a minorilor în acte de violență familială, reprezentări ale deficiențelor și disfuncțiilor educative ale familiei în gestionarea apariției și dezvoltării unor manifestări deviante și delincvente la vârsta adolescenței. Destrămarea familiei, deteriorarea climatului afectiv și emoțional al acestuia, lipsa de comunicare socială, deficiențe ale stilului educativ parental, lipsa de supraveghere a minorului de către părinți ori cadre didactice, reprezintă la rândul lor, factori ce influențează negativ conduita minorului, determinându-l ca în anumite condiții favorizante, să comită și să încerce dacă nu, acte cu caracter deviant și delincent;

-creșterea constantă a infracțiunilor cu violență, datorită fenomenelor de inducție și socializare negativă, promovate constant prin multiple segmente media cât și ca o consecință a slăbirii legăturilor cu grupurile de socializare primară (familia) și secundară (școala);

-săvârșirea de infracțiuni prin asocierea la grupări, prin preluarea unor modele occidentale, coagularea minorilor în grupuri stradale, aparent inofensive, conduc de cele mai multe ori la manifestări

deviante care se pot transforma în fapte grave: violuri, furturi, tâlhării, distrugerii;

-accentuarea și multiplicarea consumului de droguri în rândul minorilor, cu toate că este un fenomen nou pentru experiența românească, proliferarea consumului de droguri este uimitoare, rețelele se multiplică și se diversifică, numărul consumatorilor crește, ariile de diseminare se extind, iar primele victime se regăsesc în rândurile adolescenților;

-exploatarea minorilor prin rețelele de prostituție, de remarcat că la acest capitol se identifică o tendință de stagnare și chiar de diminuare constantă, prin măsurile adecvate de limitare și combatere a exploatării sexuale în scop comercial;

Cu toate acestea, privind și retrospectiva întregului demers legislativ al minorului, începând cu drepturile și protecția copilului și până în momentul de față, România se aliniază totuși standardelor internaționale, acționând cu responsabilitate și în cunoștință de cauză.

În acest sens, ca o măsură educativ-curativă benefică pentru această categorie de vârstă, ar fi reînființarea **tribunalelor pentru minori delincvenți** (existente în România la 1 ianuarie 1937), având ca scop, înlocuirea măsurilor repressive care nu fac decât să accentueze procesele de dezechilibru psihic al copiilor, cu măsuri educative, urmând a fi redați societății ca elemente apte de a se adapta normal în cadrul ei.

Până la realizarea unor construcții juridice speciale copilului, statul român trece în momentul de față la aplicarea unor politici de anvergură în acest segment, consolidând și extrinzând sistemul de probațiune prin serviciile de reintegrare socială a infractorilor și supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate (R.S.S.) cât și aprobând și punând în practică Standardele minime obligatorii privind centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării sau integrării copilului în familie (H. G. 2/iunie 2004).

Centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării sau integrării copilului în familie (CRI) are drept misiune, reintegrarea în familie sau, în situația în care aceasta nu este posibilă, găsirea de alternative de tip familial pentru copiii care au o măsură de protecție. Clienții

acestui serviciu sunt copiii care au o măsură de protecție și familia, persoane de referință sau alte persoane importante pentru copil. Un loc aparte în cadrul legislativ al standardelor, îl ocupă pregătirea clienților pentru reintegrarea/integrare (vezi anexa nr. 11 - pag. 177) și activitățile postreintegrare/integrare (vezi anexa nr. 12 -pag. 178), pornind de la faptul că, funcțiile esențiale pe care le îndeplinește CRI sunt: evaluarea, pregătirea, sprijinirea și monitorizarea copilului și familiei pentru realizarea eficientă a procesului de reintegrare/integrare.

Consider că nu este lipsit de importanță, din punct de vedere a prezentării juridice a calității de minor, a implicării și mai mult a familiei, pornind de la **codul familiei**. Familia, în concepția neamului românesc, reprezintă liantul de pace, liniște, înțelegere, respect și înțelepciune, dând identitate tradiției și culturii ce fac parte demult din patrimoniul european. Prinsă-n litera legii, dreptul și obligația, responsabilitatea și corectitudinea sunt repere de legătură pentru toți cei ce alcătuiesc familia. Astfel, Codul familiei stipulează titluri legate de căsătorie, rudenie și ocrotirea celor lipsiți de capacitate, a celor cu capacitate restrânsă și a altor persoane, un loc aparte fiind acordat în ultimul titlu, ocrotirea minorului (vezi anexa nr. 13 - pag. 179)-capitolul I cât și interdicția-capitolul II (vezi anexa nr. 14 - pag. 179).

În aceste situații, familia este cea care are datoria de a îngriji copilul minor, oferindu-i toate condițiile materiale și spirituale pentru a putea crește și a se bucura de tot ce reprezintă dragostea de părinte, respectându-i totodată complexitatea stadiilor de dezvoltare psiho-socială a acestuia.

Ca o finalitate în ansamblul legislativ intern și internațional prezentat, ar fi schimbarea opticii și atitudinii față de minor, declanșând noi concepte psiho-sociale structurate pe evoluția economică a României, fapt declanșator al redefinirii noțiunii de **delincvență juvenilă, minor, delict**, având ca punct de reper, **copilul** privit ca **ființă** și nu obiect.

CAPITOLUL III

**Impactul privării de
libertate asupra
minorului**

3.1.Semnificația pedepsei în contextul privării de libertate

Există oare un alt domeniu al pedagogiei unde teoria și practica pedagogică să nu se contradică mai puternic atunci când trebuie să se stabilească dacă pedeapsa este sau nu un mijloc educațional? La această întrebare, mai puțin retorică Geissler E.(1977) aduce elemente pro și contra, moment în care, „a educa” și „a pedepsi” își au valențele sale specifice. Astfel, **pedeapsa** nu este o noțiune univocă, fixă, ci cuprinde unele fenomene care trebuiesc diferențiate cu precizie, analizând totodată condițiile cadru, premisele și consecințele. În acest context, privită ca **noțiune morală**, **pedeapsa** este consecința unui delict născut dintr-o vină subiectivă, producând făptuitorului un mare prejudiciu (pedepse care privesc onoarea, libertatea, avutul sau aplicarea unei corecții corporale) și care în același timp, poate declanșa apariția suferinței.

De fapt, suferința lovește făptuitorul și are menirea să răzbune sau să-l avertizeze pe cel pedepsit, dar și pe alții, împiedicându-l să nesocotească din nou regulile cât și să-l determine pe făptuitor să se îndrepte.

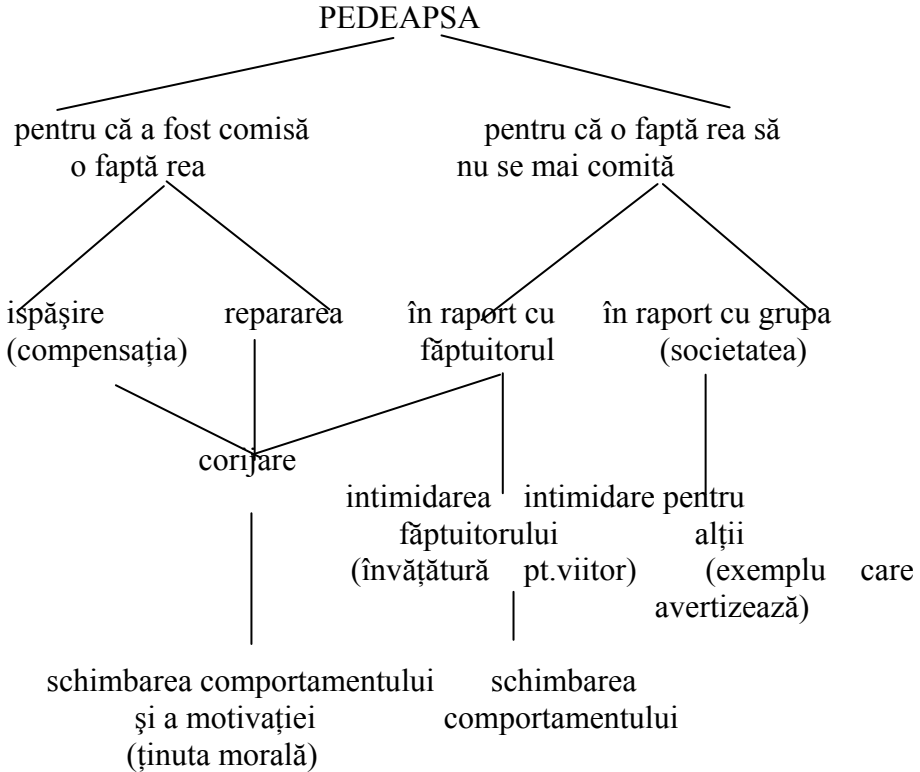
Ca mijloc de formare a obișnuinței, **pedeapsa** nu mai are tangență cu vina și ispășirea, ci vine în întâmplarea existenței unui sistem de reguli, privind ordinea socială, la un comportament al indivizilor conform acestui sistem, numit uzual-disciplină.

Pentru a putea explica pedeapsa, întotdeauna e nevoie de faptă și de făptaș, moment în care se face diferența între pedepse: aplicate pentru că a fost încălcat un raport de drept (punitur quia peccatum est) ce implică **fapta** și cele care au menirea de a împiedica în viitor încălcarea dreptului (punitur, ne, peccetur), unde implicat este **făptașul**, ele diferențiindu-se prin intenția urmărită de pedeapsă.

Important de subliniat este faptul că, la baza pedepsei raportate la făptași, stă concepția că actul infracțional a încălcat un raport juridic pe care pedeapsa are menirea de a-l restabili. Totodată, sentința justă trebuie să restabilească un echilibru între viață și ispășire, luându-și

metaforic cântar, axioma: „Importantă nu este vina, aspectul subiectiv, ci restabilirea echilibrului obiectiv”.

În această contextualitate, Geissler E. (1977) surprinde pedeapsa sub forma: (vezi fig.nr.2).

Pe lângă demersul în general pedagogic asupra pedepsei și implicațiile sale pe multiple paliere, e necesar a o lega de **putere**, cele două de-a lungul istoriei omenirii, confruntându-se, completându-se, devenind de multe ori, aliante sau rivale. Legat de pedeapsă, Foucault

M. (1997) sublinia faptul că pentru ca să funcționeze, trebuie: să fie mai puțin arbitrară cu puțință, să depășească mecanica forțelor și să-și dovedească utilitatea din prisma unei modelări temporale. Acestor enumerări ca și condiții, același Foucault M. (1997) a adăugat faptul că: pentru cel pedepsit, pedeapsa trebuie să fie considerată și interesantă, să reprezinte suportul exemplului dar și discursul putând fi inversat.

Privită din perspectiva cercetării noastre, **pedeapsa penală** este o funcție generalizată, coextensivă în întregul corp social, ca și la fiecare dintre elementele sale, punându-se de fapt problema „măsurii” și a economiei puterii punitive. Binevenită este remarca lui Foucault M. (1997) „Într-adevăr, infracțiunea opune un individ întregului corp social; împotriva lui, pentru a-l pedepsi, societatea are dreptul să se ridice în întregul ei. Lupta inegală, de o singură parte toate forțele, toată puterea, toate drepturile. Dar lucrurile chiar trebuie să stea în felul acesta, dat fiind că este vorba de apărarea fiecărui individ în parte. Se ajunge astfel la constituirea unui formidabil drept de a pedepsi, infractorul devenind dușmanul comun.”

Am putea sublinia atunci faptul că **a pedepsi** va fi o artă a efectelor, decât să se opună enormității greșelii, enormitatea pedepsei trebuie să ajusteze reciproc cele două serii ce succed crimei și anume: efectele acesteia și efectele pedepsei. Faptul că pedeapsa este orientată spre viitor și că cel puțin una din funcțiile ei majore este de a preveni, constituie de veacuri, una din justificările curente ale dreptului de a pedepsi. Dar, diferența constă în faptul că efectul preventiv așteptat ca urmare a pedepsei și a ostentației acesteia, exesul ei tinde să devină principiul economiei sale ca măsura justelor ei proporții. **Trebuie să pedepsim exact atât cât să împiedicăm**, exemplul pierzându-și de-a lungul istoriei vieții și pedepsei, „magia” de a face bine și a nu se mai întâmpla nimic din ceea ce poate fi rău.

Și totuși, pentru a înțelege pedeapsa e bine să ne amintim cele șase reguli de bază pe care se sprijină și anume:

1)-**regula cantității minimale**, pentru ca pedeapsa să producă efectul așteptat, e de ajuns ca răul pe care îl produce, să depășească binele pe care vinovatul l-a obținut de pe urma crimei;

2)-**regula identității suficiente**, pedeapsa nu acționează deci asupra corpului, ci asupra reprezentării;

3)-**regula efectelor laterale**, pedeapsa trebuie să aibă efectele cele mai puternice asupra celor ce nu au comis greșeli; la limită dacă ne-am putea asigura că vinovatul n-o mai poate lua de la capăt, ar fi suficient să-i facem pe ceilalți să creadă că respectivul a fost pedepsit.

4)-**regula deplinei certitudini**, amintim ceea ce Mably G (1789) spunea „N-ar trebui oare ca pedeapsa să fie cu atât mai de temut prin violența ei cu cât este mai puțin redutabilă prin gradul scăzut de certitudine? Decât să imităm astfel vechiul sistem și să fim mai severi, e nevoie să fim mai vigilenți”;

5)-**regula adevărului comun**, ritualul judiciar nu mai este prin el însuși producătorul unui adevăr aparte, ci el e redus în câmpul de referință al probelor comune, astfel omul legii nu mai este stăpânul propriului său adevăr;

6)-**regula specificării optime**, determină faptul că pedeapsa pentru toți la fel, nu are aceeași forță pentru toată lumea. Pedeapsa trebuie să împiedice recidiva și să țină seama de natura profundă a criminalului, de gradul prezumabil de răutate și de calitatea intrinsecă a voinței acesteia.

Ca rezultat a regulilor pedepsei ar fi că multe persoane ispășesc fărădelegile săvârșite, în închisoare. Ele se află acolo ca **sanționați** și nu pentru sancțiuni, pedeapsa constând în pierderea libertății. La toate acestea se mai adaugă și condițiile din închisoare care nu ar trebui folosite ca o sancțiune în plus, reamintindu-se totodată că, „trebuie să pedepsim exact atât cât să împiedicăm”.

3.2. Construcția valorică a educației în mediul penitenciar

Detenția reprezintă actul de privare de libertate a unei persoane aflată sub incidența legii, pe care o exercită statul ce-și asumă totodată sarcina îngrijirii sale prin menținerea sănătății mentale și fizice, cât și apărarea bunăstării individului. În acest caz, deținutul este o persoană responsabilă asupra căruia se acționează pentru a-i încuraja autorespectul, dezvoltându-i totodată simțul responsabilității.

Importantă în acest sens este observația pertinentă făcută în domeniul de către Gheorghe Fl. (1998) care menționa faptul că „Pentru a înțelege problematica pedepselor, trebuie să abandonăm domeniul și sensul pedepsei și să trecem la o reflecție asupra ansamblului funcțiilor practice ale privării de libertate. În acest moment, nu mai trebuie utilizată expresia „privat de libertate” care face referire la o **valoare**, ci trebuie utilizat mai ales termenul de „închisoare” care nu face altceva decât să desemneze o **tehnică**, ceea ce ar duce și la schimbarea atitudinii față de penitenciar care, pentru a-și îndeplini misiunea, ar trebui ca **excluderea** (sancțiunea penală) să poată determina **includerea** (insertia socială) ceea ce nu este cu adevărat posibil decât la nivelul declarațiilor de intenție, cu atât mai mult cu cât închiderea carcerală atinge în mare parte, categoriile care sunt deja în situație de mare precaritate socială”.

În detenție, spațiul devine o problemă vitală, de identitate în ultimă instanță, așa cum subliniază și Mitrofan N. (1992), resimțindu-se dramatic prin limitarea mișcării și a organizării timpului fiecărui deținut. Reducerea perimetrului de mișcare a individului duce la apariția fenomenelor ancestrale de teritorialitate, manifestându-se printr-o exagerată îndârjire în „apărarea spațiului personal”. Deși fenomenul de teritorialitate se manifestă și în condițiile vieții obișnuite, după definiția lui Antony Storr (1969) și omul este o ființă teritorială, mai ales în spații supra aglomerate, dar unele fenomene de agresiune mărită observându-se relativ rar, deoarece individul învață să-și stăpânească impulsurile agresive generate de prezența câteodată supărătoare a unor indivizi sau grupuri. În condițiile detenției,

fenomenele de teritorialitate devin exacerbate și suscită o agresivitate mărită.

La toate acestea se adaugă în general, sentimentul de incertitudine și de neîncredere ce apare între deținuți, accentuat mai ales asupra celor „din afară” (personanul închisorii) și regăsit sporit în intensitate la recidiviști. Declanșarea „crizei de detenție” la începutul perioadei aproape la toți cei privați de libertate, se poate manifesta pe două paliere distincte și anume, prin închiderea în „carapacea tăcerii” la unii, cât și determinarea la alții a unor comportamente agresive sau autoagresive (autoflagelări, automutilări, tentative suicidare și chiar sinucideri).

Din punct de vedere **psihosocial**, populația de deținuți dintr-o instituție penitenciară, reprezintă un grup uman care are caracteristici de grup, putându-se identifica prin satusuri și roluri formale sau informale care au un cuvând greu de spus în existența și manifestările întregului grup. Grupul se supune unor norme care nu sunt neapărat identice cu cele dorite de conducerea penitenciarului, apărând totodată și un limbaj specific de comunicare între deținuți pentru a-și dezvolta un satut aparte. În cele mai multe cazuri, normele „tradiționale” cât și limbajul, se transmit și se mențin în penitenciare în pofida faptului că deținuții ce constituie grupul respectiv, au fost repuși în libertate.

Parcurgând „valoric” pașii unui deținut, vom constata că prin actul de privare de libertate, se aduce atingere valorii educative pe care o deține clientul, necesitând la un moment dat, atât protecția cât și implementarea unor strategii psihosociale de reeducare și reintegrare socială, cu precădere a delincvenților minori. Pentru a aplica metodologia adecvată, am pornit de la considerente ce definesc: **deținutul** fiind o persoană căruia tratamentul aplicat trebuie să-i încurajeze autorespectul și să-i dezvolte simțul responsabilității, aflat pe o perioadă de timp limitată, privat de libertate și **reintegrare** ca reprezentând modalitatea în care accentul se pune **nu** pe excluderea lui din societate. Punctul forte al reintegrării în acest compartiment custodial, îl reprezintă contactul sporit cu familia, cu alte persoane,

contacte profesionale și instituționale cât și cu alte relații ce trebuie menținute cu lumea de afară.

Acestor elemente li se adaugă principiile specifice procesului de reintegrare socială a deținuților: principiul reabilitării timpurii, principiul individualizării măsurilor, metodelor și procedeele de reeducare în funcție de particularitățile de vârstă și mai ales de caracteristicile psihocomportamentale ale fiecărui minor cât și principiul coordonării și continuității acțiunilor de reeducare, toate constituindu-se într-o modalitate de intervenție atât din interior cât și din exterior (comunitatea), o reușită a programelor de recuperare, reintegrare și reinsertie socială a celor privați de libertate.

Unele puncte de vedere ale specialiștilor în domeniu, susțin faptul că recuperarea trebuie să vizeze ca obiectiv principal, restructurarea psihologică a personalității aceasta presupunând obținerea „destructurării” nucleului psihologic specific personalității infractorului și instituirea unor noi dominante psihologice, cu precădere cele care facilitează integrarea socială a individului.

Sub aspect **psihologic**, reeducarea depinde în mare măsură de două elemente care aparțin primelor faze ale activității judiciare și anume:

-dacă infractorul se consideră vinovat în fața legii prin fapta reținută în sarcina sa;

-dacă infractorul consideră pedeapsa acordată de completul de judecată ca „echitabilă” sau exagerată;

La aceste două aspecte concură și modul de interpretare a fazelor activității judiciare, astfel:

-dacă deținutul se consideră nevinovat, atunci va considera hotărârea judecătorească o mare nedreptate și va determina declanșarea unei revolte interne și ură față de cei responsabili sau un blocaj ideo-afectiv care îi va paraliza întreaga ființă, ajungând să se închidă în sine, să se izoleze de cei din jur, refuzând comunicarea și cooperarea, ajungând uneori la ideea sinuciderii;

-dacă deținutul se consideră vinovat, poate parcurge perioada de detenție fără tulburări notabile de comportament, acceptând rigorile,

integrându-se în sistemul vieții penitenciare, proiectându-și un „modus vivendi” onorabil pentru perioada care va fi în libertate.

Se știe că șansele cele mai mari de reeducare le au deținuții care vin pentru prima dată în contact cu viața în custodie (penitenciar). E preferabil de a fi feriți de a intra sub unele influențe a celor cu „vechi ștate” în penitenciare, de a-i face să înțeleagă că integrarea detențională nu este ușor de evitat, deoarece nu întotdeauna poate fi barat un mecanism greu de controlat în asemenea situații și anume, **contaminarea psihologică**.

Pentru toate aceste situații, în fiecare penitenciar, deținutul, în cazul nostru deținutul minor, se poate adresa atunci când dorește serviciului de reintegrare socială (SRS) unde, cu ajutorul specialiștilor (psihologi, educatori, profesori, juriști, preoți) sunt derulate în permanență programe compartimentate în domenii privind: reeducare și recreere, terapie-psihoterapie și de reintegrare socială.

Aceste programe se derulează pe o perioadă de timp limitat, la cererea deținuților, participarea la desfășurarea lor fiind absolut voluntară (rămâne la latitudinea deținutului minor ce program susținut de serviciul de reintegrare socială își alege).

Fiecare din cele trei secvențe educaționale prezentate anterior, își au specialitatea lor, antrenând deținutul minor în activități menite a proteja sănătatea mentală, dar și integritatea fizică a acestuia.

Astfel, **programele de reeducare și recreere** continuă educația în concordanță cu învățământul public. Importante sunt cele trei axe de referință, ce incumbă rolul central al educației (materializat prin educația prezentă în dezvoltarea individuală, efectul umanizant al educației asupra vieții din închisoare, rolul educației în resocializare și nevoile educaționale ale populației din penitenciare), necesitatea folosirii mass-mediei în informarea cotidiană a deținutului cât și implicarea sportului pentru menținerea condiției fizice și a sănătății prin programe zilnice (rolul plimbărilor în aer liber, practicarea regulată a exercițiilor de gimnastică, „gestionarea” eficientă dar și cu precauție a timpului liber).

Programele terapeutice centrate pe probleme de comportament incluzând interacțiunea, acționează în bună parte prin informare și încurajare, fiind necesară pentru derularea lor, participarea voluntară a deținuților, dovedind funcționarea eficientă a programului. Necesitatea apoi a alegerii cu foarte multă atenție, responsabilitate și rigoare profesională, a terapiei medicale sau psihoterapiei menite a ameliora o situație creată sau de a deveni o modalitate de expresie comportamentală (ergoterapie, artterapie). Tot aici au loc conceperea și realizarea programelor terapeutice vizând în primul rând situații de risc comportamental și anume: controlul furiei, modificări comportamentale, agresivitatea, infracțiuni sexuale, dependența de droguri, dezintoxicare, SIDA.

Cea de a treia componentă a serviciilor de reintegrare socială din penitenciare, acordă o atenție deosebită **programelor de reintegrare socială** ce se centrează cu precădere pe participarea deținuților la bunul mers al societății și **nu** la excluderea lor din rândul membrilor săi. Aici un rol deosebit și special se acordă programelor care vizează contactul sporit cu familia, cu alte persoane cât și cu cele de care depinde realizarea profesională sau alte relații cu lumea de afară, colaborarea cu parteneri educaționali de afară, prin ONG-uri sau persoane fizice, reprezintă altă formă de relaționare privind reinserția socială și profesională a deținutului, cu precădere în cazul nostru, a celui minor.

Așa cum vom prezenta pe parcursul cărții și a cercetării efectuate, se face apel tot mai des și cu rezultate meritorii (să recunoaștem că programele din sistemul de probațiune sunt la început) pentru deținuții minori, la serviciile de reintegrare socială și supravegherea infractorilor, aflați în stare de neprivare de libertate RSS-ce-și desfășoară activitatea pe lângă tribunalele județene.

CAPITOLUL IV

**Asistarea psihopedagogică a
minorului aflat în stare de
privare de libertate**

4.1. Adolescența atipică-repere comportamentale

Cu toții am trecut prin faza de cristalidă și-apoi am devenit minunea lumii. Așa și **lor**, celor ce deprind zborul de fantastică iubire, nu le-a spus aproape nimeni vreodată tot ce-ar trebui să știe despre cum vor crește sau învăța să gândească singuri. De aceea, putem „comuta” lumea „de ce-urilor” în timpul „îmbinării” zborului cu visarea, a căutărilor cu neînțelesuri, ajungând la punctul în care, înțelegându-i și ajutându-i, **ei**, cei ce-și numără anii între 14 și 16, vor începe încetul cu încetul să se identifice, să privească în imaginara oglindă a celor din jur și în cele din urmă, să se **descopere** pe ei, înșiși, ca cel mai fantastic dar, acel de cristalidă, gata de a deveni minunea lumii.

Am încercat a surprinde astfel vârsta adolescenței (doar perioada timpurie 14-16 ani), deoarece este o parte distinctă de restul vieții, fiind poate și pentru mulți dintre noi, o zonă de graniță, un fel de teritoriu al nimănui, un „tunel” în care copilul „dispare”, pentru a „ieși” la lumină la celălalt capăt, peste câțiva ani, ca veritabil adult. De fapt, nu se știe niciodată cine e cel cu care ne vom întâlni la ieșirea din „tunelul adolescenței”. E ceva la care ne așteptam, sau totul e bulversat și întors pe dos? Adevărul constă în faptul că, indiferent cât de critică și de problematică este trecerea de pragul acestei vârste, ea presupune cu necesitate, rezolvarea unor „situații problemă de dezvoltare” care, în timp se pot greșa pe momentele evoluției în vârsta adultă, din perspectiva biologică cât și psihologică.

Din această perspectivă, privind și derularea cercetării noastre legate de infractorul minor și reintegrarea sa în comunitate, vom privi adolescentul doar prin manifestarea **atipică** a dezvoltării sale. Considerăm că nu ar fi lipsit de importanță a porni în succinta noastră prezentare, de la elementul de conduită ca preambul în cele mai multe cazuri, ale adolescenței atipice.

Astfel, Rouselet J. surprinde la această vârstă, trei momente în „departajarea” conduitei și anume: conduita revoltei (care presupune

refuzul de a se supune unor norme, tendința de a ieși din comun, acte de indisciplină, refuzul unor valori, limbaj, comportare, vestimentație), conduita închiderii în sine (ce semnifică retragerea din viața socială, ocolirea participării la viața colectivă, meditații și reflecții asupra propriei sale lumi, cristalizarea propriei valori) cât și conduita exaltării și afirmării (confruntarea deschisă cu alții prin etalonarea propriilor opinii, prin demonstrarea în fapte și acțiuni a disponibilităților și resurselor de care dispune).

Dacă sub acest aspect ne putem „canta” asupra unei noi manifestări a vârstei sale, „clasa adolescenței atipice” însumează o serie de indicatori care surprind faptul că cel în cauză a depășit uzuala „criză” a vârstei, intrând deja pe un alt „teritoriu”. În acest moment, semnalele de alarmă sunt indicate de: suspendarea, exmatricularea sau scăderea spectaculoasă a performanței școlare, agresarea verbală a celorlalți culminând cu crizele de furie și nerespectarea legii.

Acestor enumerări ce conturează o stare de evoluție atipică, putem adăuga: apartenența lor la un grup sau „gașcă” necorespunzătoare, tentativa de manipulare a adulților, lipsa de onestitate și motivație, înaintând încet spre izolare, singurătate, depresie, mitomanie, finalizând totul în cele mai multe cazuri cu „experimentarea” consumului de alcool și droguri sau/și tentative suicidare.

În acest moment, pot apărea și declanșa deja pe fondul celor menționate anterior, tulburări de comportament neepisodice, cum ar fi: neascultarea, minciuna, agresivitatea, fuga de acasă, vagabondajul, ce pot deveni un potențial pericol în timp, imprimând personalității un sens destructural, dizarmonic în dezvoltarea sa. Dacă le-am compara toate de până acum cu „ingredientele unei bombe cu ceas”, ele declanșând la această vârstă, **tulburări de conduită sau comportament** de tip:

- biopsihologic, ce ține de criza de pubertate, adolescență și trebuie abordată ca atare;
- carențial, este sănătos din punct de vedere psihic, dar carențat afectiv, educativ, social;

- sociopatic, prezintă un determinism trivalent care explică în cea mai mare parte, tulburarea de comportament delictual, antisocial;

- patologic, apare deja suferința psihică de tip reactiv, psihogen, putând determina la un moment dat, un echilibru comportamental precar, chiar regresiv, dezadaptativ, derapant, potrivit intereselor lui de autoreglare și autodeterminare în procesul devenirii sale;

La toate acestea concură în special la această vârstă (14-16 ani) unele elemente ce pot determina ca într-o progresie evolutivă, apariția handicapurilor de comportament, ca „bază” spre delincvență juvenilă, infracțiune, detenție. În categoria mai sus amintită, putem înscrie: disconfortul psihic, influența negativă a anturajului, lipsa de supraveghere și autoritate din partea părinților sau căderea în extremă, autoritatea tiranică a părinților. Acestea le putem adăuga: lipsa de respect față de cei din jur, slaba integrare în activitatea de grup și mai ales, ca punct forte, existența curenților afective și a tulburărilor de afectivitate ce declanșează iminent, un comportament dezvoltat în raza imaturității afective.

Este momentul în care, toate „probele” adunate privind adolescentul în dezvoltarea sa atipică, îl pot „determina” să-și schimbe statusul său social, rolul său de actor social fiind acela de **minor infractor**. Da, toate acestea pot deveni viabile, atunci când minorul are un comportament delincvent greșit pe tulburări de comportament social cum ar fi cele pe care le menționăm și unde, cu ușurință se poate regăsi, Brumă-Popescu S (2003)-vezi figura nr.3.

TULBURĂRI DE COMPORTAMENT SOCIAL	
Tipul	Manifestări
Instabilitatea psiho-motorie	<p>Incapacitatea de a fixa atenția, de a păstra o atitudine coerentă de a păstra un ritm regulat de activitate. Este semnificativă după vârsta de 8-10 ani. Se exteriorizează indiferent de loc, condiții sau situații.</p> <p>Cauze: organice cerebrale, starea de neliniște, teama, anxietate; insecuritate cauzată de situații familiale, conflictuale, frustrări afective</p>
Agresivitatea	<p>Scăderea evidentă a pragului de frustrare, irascibilitate exagerată, răspunsuri violente agresive, nevoia de răspundere. Se poate exprima hetero sau autoagresiv. În momente de furie poate apărea o amnezie care estompează amintirea actului consumat</p> <p>Cauze: organice cerebrale, hormonale, sociale, ambianța în care agresivitatea este modelul valorizat, sentimente de inferioritate și insecuritate.</p>
Furtul	<p>Este necesară cunoașterea de către subiect a sensului noțiunii de proprietate. Există după mecanism: furtul prin imitație, din necesitate, ca reacție de compensare, ca reflectare a ostilităților, ca modalitate de asigurare a unei existente parazitare.</p> <p>Caracterul patologic al acestui comportament ține de contextul general al trăsăturilor de personalitate (dizarmonic)</p>
Minciuna	<p>Trebuie deosebită de forma ei de ficțiune predominantă la vârstele mici, sau de forme inofensive (minciuna altruistă, mondenă, solidaritate, opoziție). Se manifestă la personalitățile psihopate sub forma mitimaniei, denaturarea adevărului devenind un scop în sine.</p>
Fuga și vagabondajul	<p>Fugile repetate conduc la vagabondaj și asociere cu alte acte delictuale (în grupuri, bande).</p> <p>Cauze: particularitățile dizarmonice ale personalității, sugestibilitate, lipsa încrederii în sine, instabilitate afectivă, eșecuri în adaptarea școlară, atracția străzii, mediul familial despotice, lipsa de supraveghere.</p> <p>Determinante pot fi condițiile de mediu cât și o serie de particularități dobândite sau câștigate, deficiențe mintale.</p>

Momentele asupra cărora ne-am oprit au privit adolescența sub o altă dimensiune a dezvoltării sale, cea în care apar unele dificultăți care, înțelese și rezolvate la timp, pot duce la evitarea unor atitudini extreme vizând comportamentul său. De aceea, dimensiunile educative conform vârstei, au obligația să pornească de la cauzele și implicațiile reale, ajungând în timp, punți de relaționare cu comunitatea la care se va raporta în mod pozitiv, neuitând o clipă că „obiectul” demersului educațional, este ființa umană.

4.2. Procesului instructiv-educativ al deținutului minor - particularități

Școala reprezintă structura de rezistență pe care, experiența de viață și acumulările anterioare, dau măsura în timp, întregii personalități a celui ajuns să fie „beneficiarul instrucției și educației”. Cât răspunde școala la cerințele timpului de la începutul mileniului trei?

Este o întrebare la care doar „matricea” educațională oferită de școala românească, aliniată la standardele europene, poate răspunde, pornind de la faptul că el, copilul este cel asupra căruia acționează educația pe care noi adulții, prin actul instructiv-educativ, am gândit-o, punând, de ce nu, în prim plan, identitatea, unicitatea ca individ a celui căruia i se adresează.

Dacă ne referim la momentul actual, școala românească mai trece încă prin tumultuoasa reformă ce vizează trei mari capitole educaționale: performanța, adaptarea și compati-bilitatea, toate în raport cu provocările pe care, în general omul și prin el, implicit, cultura și civilizația, sunt cele aflate în linia întâi, gata să răspundă în primul rând prin actul formării și informării, identității sale sociale.

Există și situații în care **școala** are o dimensiune aparte, rămânând ca un punct de reper capabil de a transmite valori și în momente în care starea de libertate a unui minor este privată, iar procesul său de educație și instrucție, se modifică datorită unor cerințe sociale. De fapt, vorbim despre particularitățile procesului instructiv-

educativ vizând deținutul minor în situația în care, și dincolo de **poarta** (care începe încet să se deschidă tot mai mult), școala își are rolul ei în actul de reeducare, reintegrare, resocializare și reinscriere școlară, atunci, răspunsul este afirmativ. Astfel, școala este prezentă în **sistemul penitenciar**, fiind cuprinsă ca parte componentă a serviciului de reintegrare socială din fiecare unitate custodială. Modalitatea de abordare a secvenței școlare este diferită, începând cu segmentul de deținuți cărui i se adresează, vârsta, sexul, fapta săvârșită, pedeapsa primită, dar mai ales, în cazul nostru, locul de internare.

Acest lucru se datorează faptului că, grupul țintă aflat în vizorul nostru (14-16 ani) poate fi internat într-un centru de reeducare sau în penitenciar, marcându-se diferit în acest moment, raportarea și conectarea sa la procesul instructiv-educativ pe care-l va parcurge în perioada privării sale de libertate. Astfel, aflat în una din cele două subunități instituționale menționate anterior, infractorul minor beneficiază de frecventarea cursurilor școlare, luându-se în considerare faptul că, **sistemul de învățământ special național include și componenta educației speciale din școlile și clasele din centrele de reeducare și penitenciare**, deoarece, în asemenea unități, activitatea are ca finalitate, **reintegrarea socială** a celor cu probleme comportamentale și cu cerințe educative speciale.

În acest context motivat, începând cu anul școlar 2001/2002 și continuând cu anul școlar 2002/2003, sistemul de învățământ românesc are **plan-cadru de învățământ** pentru școlile de reeducare și penitenciarele pentru minori și tineri, subordonate Direcției Generale a Penitenciarelor (DGP) din cadrul Ministerului Justiției, implementat sub forma:

- curs de alfabetizare, clasele I-IV, simultan, durata cursului fiind între 1-2 ani (vezi anexa nr.15-pag.180)
- curs de profesionalizare-1 an școlar (fără cursuri gimnaziale) (vezi anexa nr. 16 - pag. 181)
- școală profesională (vezi anexa nr. 17 - pag.182)
- planul-cadru de învățământ pentru clasele I-IV pentru unitățile subordonate DGP (vezi anexa nr. 18 - pag. 184).

Este de menționat în mod special faptul că acest plan-cadru de învățământ se aplică numai deținuților minori și tineri, iar pentru deținuții adulți se utilizează în vederea completării pregătirii școlare aflat în diferite etape (primar, gimnazial, liceal), planul de învățământ al **școlilor publice** din învățământul actual românesc.

În sprijinul aplicării planului-cadru în starea de privare de libertate a deținutului minor, am înscris și abordarea sistemică a acestuia pentru a asigura:

- continuitatea între nivele, trepte, cicluri pe fondul unui trunchi comun, unitar, obligatoriu pentru clasele I-IX;

- interdependența între disciplinele școlare și cele terapeutic-compensatorii, realizate pe orizontală și verticală la nivelul claselor, al numărului de ore și al formelor de terapie;

- deschiderea spre module de instruire opționale, cu oferte pentru rezolvarea unor probleme specifice, având la bază și pornind de la criteriile fundamentale: socio-integrative, psihologice și pedagogice. Beneficiind de un asemenea instrument metodologic, procesul instructiv-educativ vizând deținutul minor, respectă atât particularitățile de vârstă ale acestuia cât și **dreptul la educație**. Remarcăm în mod deosebit accentul pus pe activitățile de preprofesionalizare, terapiile speciale (consiliere, psihoterapie) cât și pe aplicațiile și instruirea practică, fapt ce denotă că, sub o astfel de compartimentare educațională, deținutul minor nu ratează **șansa** egalizării și a creditului moral acordat în vederea reintegrării sale sociale în comunitatea la care se raportează și al cărui membru de drept și de facto, este.

4.3. Repere metodologice privind asistența psihopedagogică în centrul de reeducare și penitenciar

Centrul de reeducare (CR) este mijlocul imaginat de societate în vederea realizării recuperării minorilor care au intrat în conflict cu legea, existența sa fiind justificată doar dacă se fundamentează pe structura unor influențe educativ-formative pozitive. Măsura de

internare într-un centru de reeducare nu are justificare morală dacă nu este susținută de programe terapeutice și educaționale adecvate, deoarece, majoritatea celor care vin, au un nivel de instrucție și educație redus, sunt imaturi din punct de vedere afectiv și social, deseori nu au unul sau ambii părinți, nu au o locuință, au o sănătate fizică și psihică precară și manifestă comportamente ca rezultate ale unor învățări patologice, fiind în cele mai multe cazuri dependenți de alcool și droguri, îndeplinind astfel toate „calitățile” de a fi ușor recunoscuți ca **marginalizați sociali**.

De asemenea centrul de reeducare reprezintă cadrul organizat unde se desfășoară de la începutul internării, un ansamblu de influențe, măsuri și activități menite să restructureze și reorienteze atitudinile și comportamentele adolescenților aflați într-un moment greu și dificil al existenței lor. Totodată, am putea defini centrul de reeducare ca fiind o instituție în care sistemul sancțiunilor și activitățile educative, este orientat în direcția unor obiective ce au în vedere: orientarea școlară și profesională, recuperarea școlară, conștientizarea asupra pericolului social al faptelor sale anterioare cât și sensibilizarea minorului în vederea reeducării și a necesității reintegrării sale sociale.

Internarea sau șederea minorului într-un C.R. reprezintă la un moment dat, o soluție restrictivă, dar nu cotate ca cea mai bună. În cazul în care minorul ajunge totuși aici, el este supus unor investigații psihologice în vederea realizării unui psihodiagnostic menit a sugera și apoi implementa programul terapeutic personalizat, în vederea recuperării sale atât morale cât și sociale.

Începând cu anul 2000, prin prisma unor noi programe de DGP din Ministerul de Justiție, „încadrarea morală” a centrului de reeducare prin definirea și conceperea lui, a început să se schimbe, datorită faptului că **aici** nu se mai limitează totul doar la administrarea sancțiunilor pronunțate de către o instanță judecătorească ci, reușind astfel să devină locul în care, ajutat, **minorul trebuie** să-și modifice comportamentul.

În sprijinul acestui nou concept, Gheorghe Fl. (2003) subliniază în mod expres faptul că „există o relație între comportamentul infracțional și etapa morală în care se află o persoană” dând o importanță deosebită celor cinci etape ale dezvoltării morale propuse de Kohlberg:

- **prima etapă** apare în copilărie în perioada 4-8 ani, copilul nu are o concepție morală și se poartă astfel încât să evite sancțiunile impuse de cei puternici din jurul său; pedepsele și teama de a fi etichetat ca un „copil rău” explică la această vârstă conduitele corecte;

- **a doua etapă** are la bază înțelegerea motivelor și a intereselor altor persoane, acțiunea bună este cea care ține cont de interesele personale dar și de ale altora de care îi pasă. Ca urmare, dorințele personale sau ale altora, constituie criteriul acțiunii cerute, furtul va fi considerat greșit doar dacă există riscul de a fi prins;

- **a treia etapă** este centrată pe ideea că un comportament bun este cel care protejează și menține o relație, individul caută să fie la înălțimea așteptărilor persoanelor semnificative;

- **în a patra etapă**, individul consideră că instituțiile sociale sunt baza vieții și relațiilor cotidiene, urmând ca ideea de sistem, rolurile și autoritatea binevoitoare să fie înalt valorizate;

- **în a cincea etapă** persoana consideră ordinea socială ca o ierarhie de valori, de drepturi și principii pe care se întemeiază orice societate corectă, formată din indivizi raționali;

În acest cadru, Kohlberg considera că fiecare etapă morală implică o dezvoltare intelectuală morală și o etapă de adaptare a unei perspective morale; indivizii care au dobândit condițiile intelectuale specifice unei etape ulterioare celei în care se află, pot progresa moral printr-o stimulare adecvată.

Pornind acum de la noi deziderate conceptuale, centrele de reeducare pe care le deține sistemul penitenciar (custodial) din România, suportă deja mari mutații în sistemul asistenței psihopedagogice și nu numai, reprezentând de fapt:

-un câmp existențial în care sensul relațiilor interpersonale și cu mediul ambiant să garanteze maximum de securitate internă și externă a minorului;

- un context activ de revalorificare și restructurare a imaginii de sine;

- o colectivitate a cărei alternative solicită cooparticipare și cooperare;

- un generator de forțe morale și modele axiologice;

- un model anticipativ al devenirii sociale;

Intrând în structura metodologică a desfășurării activităților într-un C. R., încercăm să surprindem atât **secvența pedagogică** implementată prin procesul instructiv-educativ desfășurat în școală, cât și **secvența psihologică**, ce se derulează prin programe, cunoaștere, profil psihologic, terapii, psihoterapii.

În actuala sa structură, **secvența pedagogică** din C.R. acordă un credit strategico-educational, folosirii **metodelor interactive de învățare**, punându-se în evidență avantajele utilizării acestora, faptul că elevul este în mod natural prins în procesul învățării, profesorul nefiind obligat să-l forțeze mereu să învețe, căci, așa cum afirma Carl Rogers:”La urma urmei am impresia că singura învățătură care influențează în mod real comportamentul unui individ, este aceea pe care o descoperă el singur”.

Părintele metodologiei active, John Dewey, este cel care la începutul secolului dorea o școală „axată pe copil”, unde elevii se vor instrui lucrând. Principala premisă de la care pleacă autorul, este aceea că o cunoaștere a lucrurilor și a faptelor, a semnificațiilor acestora, nu se poate realiza doar prin simpla lor percepere, ci numai prin activitatea cu ele, fiindcă numai în cadrul acestei experiențe se poate manifesta gândirea, doar în acest fel se poate realiza unitatea între cunoaștere și acțiune, între ceea ce trebuie să știe și să facă un copil. Aceasta este singura cale prin care cunoștințele pot deveni instrumente cu ajutorul cărora pot fi rezolvate problemele și situațiile ce pot interveni și în alte împrejurări.

Aplicarea metodelor interactive la **clasele** din C. R. este cu atât mai utilă, cu cât acești elevi au înregistrat deja un eșec școlar, sunt refractari în fața sistemului de învățământ, lipsindu-le de asemenea motivația învățării și a frecventării școlii. Nu este de neglijat faptul că și ei au deja propria lor experiență de viață pe care o putem folosi ca punct de plecare în crearea situațiilor de învățare. Examinând detaliile acestor experiențe, putem implanta pe terenul oferit de ele, noi informații, deprinderi și mai ales, atitudini care, în final, să ducă la dezvoltarea unei gândiri morale. Cu atât mai mult cu cât pe acești elevi trebuie să-i ferim de „servirea unor sandwichiuri didactice”, gata preparare, ce conțin o doză apreciată de cunoștințe, rutină, clișee, și care pot fi depozitate în memorie fără implicarea celor cărora ne adresăm. Aceste „produse” care asigură liniștea, ordinea și stabilitatea, spunem noi, ar fi necesare doar într-o fază primară, dar nu suficiente, dacă ne raportăm la scopul ce-l avem de finalizat: reinsertia socială într-o lume în continuă schimbare.

Acestor prime elemente ale stabilității, urmărim să le continue, spontaneitatea ca suport al elevilor puși în situația de a improviza, sau/și imagina un răspuns la o problemă nouă, soluționând o situație-problemă, nerecurgând la alternative indizerabile social. Această abordare este cu atât mai importantă pentru noi, cu cât ne permite schimbarea rolului social, a comportamentului, toate în urma unui proces de percepere și interpretare corectă a realității, de reevaluare a datelor ei esențiale, de concepere a unui status adecvat împrejurărilor.

Metodologia interactivă presupune un dialog permanent între elevi și educator cât și între elevii înșiși.

Principiul de bază al acestei metodologii rezidă în faptul că, un elev va înțelege mai bine o problemă, o situație, dacă o va studia el însuși și va fi ajutat să găsească propria soluție și modalități adecvate de aplicare. În astfel de situații, vom încuraja elevii să comunice ceea ce gândesc, să empatizeze cu cei aflați în situații critice, să descopere și să pună sub semnul îndoielii, prejudecățile, stereotipiile, găsind astfel argumente logice pe care să fie capabili să le prezinte în fața celorlalți respectând totodată, opiniile și identitatea acestora. Este de

înțeles și recunoscut faptul că metodele interactive nu acoperă toate problemele cu care ne confruntăm și se confruntă educatorul. Ele sunt considerate ca o alternativă ce poate avea un spirit deschis, critic și tolerant, bazându-se pe achiziționarea informațiilor și evoluția reală a personalității, toate acestea fiind în opoziție cu metodele bazate pe modelul de imitare, pe memorare și repetiție, metode deja tradiționale încă și tributare de asemeni școlii românești.

Implementarea acestor metode interactive în centrul de reeducare din sistemul penitenciar (custodial) subliniază **noua abordare a secvenței pedagogice**, fiind considerat un pas hotărâtor spre comunitatea educațională spre care tindem, și unde, accentul va fi pus și în continuare, pe protecția minorului, pe relația educațional-terapeutică.

În strânsă interdependență cu **secvența** pedagogică, cea **psihologică** accentuează elementul de: cunoaștere, înțelegere și ajutor, prin mijloace și posibilități proprii. La internarea într-un C. R., fiecare minor este preluat de către o echipă interdisciplinară, pentru o psihodiagnosticare privind: tratamentul (medical, psihopedagogic), monitorizarea și evaluarea lui, concretizându-ne investigația prin: evaluarea individuală globală, identificarea nevoilor fiecărui minor, planificarea serviciilor educaționale (includerea într-un program sau altul) terminând cu monitorizarea evoluției minorului și evaluarea finală, elemente absolut necesare realizării într-un timp destul de scurt, a profilului psihologic.

În aceste condiții, încercăm reducerea și anihilarea etichetării și stigmatizării minorului, în infractor. Prin această stigmatizare continuă, minorul resimte că se află la marginea societății, fiind singurul mediu unde găsește refugiu, se simte admis și din punct de vedere social. Astfel, în mediul privat de libertate minorul își poate asimila ușor rolul de marginalizat, ca însăși subcultura ce o are ca nucleu a atitudinii sale antisociale. Acest lucru nu ne împiedică cu nimic evaluarea corectă a actelor comise, ajungând împreună a descoperi nivelul optim de evidențiere a sentimentului de culpabilitate.

Un loc aparte revine și modificării imaginii și perceperii perioadei de internare a minorului infractor, în sensul că viața în comunitatea centrului de reeducare, trebuie înțeleasă ca pe o perioadă formativă, care nu dezonorează, netrebuind catalogată ca bizară, înapoiată, neajutorată sau amenințătoare. Încercăm să-l asigurăm că această experiență îl ajută să accepte ideea că nu trebuie să se simtă victima pasivă a schimbării în mod activ și participativ. În acest mod, influența în procedul dezvoltării este pe termen lung, iar transformarea o resimte ca pe o achiziție bună atât pentru el cât și pentru societate (comunitate).

Atenția minorului infractor trebuie s-o direcționăm de la contextele locale și personale, spre cele îndepărtate în spațiu și societate, privind dezvoltarea unei perspective globale, de autoînțelegere și înțelegerea semenilor săi, a modului lor de viață gândire și percepere. Totodată, e necesar să-l determinăm pe infractorul minor să înțeleagă diversitatea surselor, manifestărilor și cauzalității conflictului, ale modalității de rezolvare a lor, în așa fel încât să nu mai recurgă la violență, aceasta fiind forma negativă și distructivă a unei situații, dar care poate fi rezolvată de către el însuși prin: consens, toleranță și respectarea drepturilor celor din jur.

O altă componentă de bază pe care o considerăm absolut necesară în cadrul derulării secvenței psihologice la nivelul centrului de reeducare, o constituie desfășurarea programelor terapeutice care urmăresc maturizarea afectivă în cadrul, experienței cotidiene, îmbunătățirea cât și reorganizarea sistemului de relații sociale. Un loc aparte într-un asemenea sistem carceral, îl acordăm principalelor tipuri de terapii adecvate minorilor infractori și care-și găsesc viabilitatea în rândul acestora, amintind: terapia cognitiv-comportamentală, terapia ocupațională, ludoterapia, artterapia și terapia pe bază de poveste (povestea terapeutică).

De fapt, în acest moment, centrul de reeducare îmbină cele două secvențe (pedagogică și psihologică), reușind a se realiza în cadrul în care programele educative psihopedagogice, răspund cerințelor minorului infractor, înregistrându-se în zona: formării autonomiei

personale, a activităților practice de pregătire pentru muncă și viață, a celor ludice și de loisir, urmându-le îndeaproape activitățile culturale, de cunoaștere, finalizând cu cele de socializare. Toate acestea le putem realiza în funcție de obiective și scop, individuale și de grup, clasă, grupuri de interese, subliniind în mod cert, funcțiile unui asemenea centru de reeducare, de îngrijire, supraveghere, cunoaștere, evaluare, educare, dezvoltare personală, pregătire profesională și cea terapeutică (de îndrumare și consiliere).

În asemenea condiții, putem aprecia faptul că, aplicând cele șapte principii de organizare a activității de recuperare a minorilor încarcerati, conturăm deja noul concept spre care tindem în acest moment, acela de a considera centrul de reeducare ca fiind o **comunitate educațional-terapeutică** de care actualul sistem penitenciar din România, are nevoie.

Vom identifica cele șapte principii pornind de la considerentul afirmat de Gheorghe Fl. și Pușcaș M. (2003) că centrul de reeducare trebuie să depășească modelul instituției izolate și autosuficiente și să devină un spațiu de întâlnire a intereselor comune, a politicilor sociale în materie penală, o sumă de idei pentru intervenții sociale eficiente. Și avem certitudinea că principiile unei astfel de comunități educațional-terapeutice, subliniază și certifică acest lucru:

1)- **respectarea și promovarea dreptului fiecărui minor** = dreptul la protecția specifică pe care o acordă legea în virtutea condiției sale, dreptul la educație și formare profesională, dreptul la demnitate și intimitate, dreptul la asistență medicală, dreptul de a fi informat asupra drepturilor și obligațiilor sale, asupra situației personale și juridice, libertatea credinței religioase și alte drepturi;

2)- **interesul superior al minorului** = condiții de viață corespunzătoare, dezvoltare fizică și psiho-socială normală, protecție împotriva oricărei forme de abuz sau maltratare, ocrotire și educație personalizată, liberă exprimare, intimitate, dezvoltarea legăturilor cu propria familie, reintegrarea familială și socială;

3)- **individualizarea tratamentului** = pe toată perioada executării măsurii educative se va ține seama de vârstă, stare de

sănătate, sex, caracteristicile personalității și capacitățile acestuia, nivel educațional, precum și cauzele care au determinat săvârșirea infracțiunii; în funcție de evoluția minorului, acest tratament va fi modificat periodic;

4)- **educația integratoare** = va avea loc prin desfășurarea unor activități în comunitate cu sprijinul specialiștilor din comunitate, pentru a pregăti întoarcerea minorului în societate;

5)- **egalitatea șanselor educaționale** = se va realiza accesul la toate formele de instruire și educație atât pe orizontală cât și pe verticală; învățământul primar, gimnazial, profesional, cursuri de perfecționare cu durata de un an, pentru inițiere în meserie, clase profesionale pentru școala de ucenici din învățământul de masă;

6)- **continuitatea** = conceperea și realizarea activităților de școlarizare, calificare și recuperare, într-un continuum educațional care să garanteze formarea echilibrată a persoanei;

7)- **specializarea** = crearea unor echipe interdisciplinare care să realizeze traseul educațional la capătul căruia, fiecare minor să fie capabil să trăiască respectând legea, mutând accentul de pe latura custodială pe cea educațională, fiind justificat conceptul de importanță a educației în dezvoltarea individului și a comunității, de efectul umanizant al educației asupra vieții într-un mediu închis și rolul esențial în resocializare, de numeroasele și diversele nevoi educaționale ale minorului internat;

Deci, doar în urma unei schimbări de perspectivă, puteam realiza funcția tutelară a justiției care se va transforma din clasică reprezentantă a autorității, într-o modalitate de creare a legăturilor sociale privind redefinirea statutului de infractor minor.

4.4. Specificul asistenței psihopedagogice acordată deținutului minor aflat în penitenciar

Așa cum am prezentat de-a lungul acestui capitol, sistemul penal sancționează în general minorii, prin internarea lor într-o instituție de profil, centru de reeducare și/sau penitenciar. Pe lângă funcția

custodială, aceste instituții au și rolul de a resocializa și reda societății pe cei care, la un moment dat au încălcat legea penală. Regimul penitenciar face apel la toate mijloacele educative și formele de asistență adecvată și accesibile de care dispune, pentru a-l determina pe delincventul minor, repus apoi în libertate, să trăiască respectând legea și îngrijindu-se de necesitățile sale.

Deși tratamentul acordat în general deținuților și în special minorilor în penitenciare, are ca scop recuperarea morală a acestora, totuși, trebuie să recunoaștem că această „instituție” nu este o soluție, mediul închis având o influență nocivă asupra lor, proliferând în unele cazuri, chiar recidivismul. Gheorghe Fl. (2001) face pertinente delimitări privind noțiunea de tratament la nivel delictual cât și asupra percepției populației legat de elementul supus analizei: „A vorbi despre tratament înseamnă a admite că delincventul are ceva special care se adaugă calităților sale de om, fără a fi inerente acestuia. Și mai departe trebuie să luăm în considerare și eventualele slăbiciuni și perversități atât de frecvent întâlnite la oameni. Omul ar face obiectul tratamentului, fără ideea de rău.

Dar, prin definiție, un tratament nu poate pune capăt decât la ceea ce este urmarea unui accident. Ideea de tratament implică prezența la delincvenți a unor structuri psihice specifice care se suprapun pe structurile personalității normale. A defini anormalitatea prin inadaptare socială, înseamnă a accepta ideea că individul trebuie să se înscrie în normele unei anumite societăți, oricum ar fi ea construită și condusă”.

În asemenea condiții, protejăm sau nu deținutul minor (14-16 ani) de „societatea” penitenciarului prin ispășirea pedepsei **acolo**, sau rămânerea sa într-un centru de reeducare, reprezintă singura modalitate în accepția unora, la pedeapsă? Dacă această problemă o privim strict din punct de vedere al pedepsei, executarea acesteia în penitenciar de către delincventul minor, reprezintă anumite avantaje, în sensul că reduce timpul acesteia la jumătate, iar posibilitatea liberării condiționate există după executarea unei treimi, față de

executarea pe o perioadă nedeterminată a măsurii educative și posibilitatea prelungirii ei peste vârsta de 18 ani, cu cel mult 2 ani.

Privit din perspectiva activităților și programelor organizate în instituțiile penale, scopul acestora este de a dezvolta abilitățile mentale și sociale ale deținuților, de a-i pregăti să trăiască și să se adapteze în cadrul comunității, după punerea în libertate, prevenindu-se astfel, săvârșirea de noi infracțiuni. Esențiale pentru realizarea scorului corecției, sunt considerentele: munca folositoare din punct de vedere social, educația generală, pregătirea profesională cât și desfășurarea unor activități culturale, sportive și recreative.

În cadrul sistemului penitenciar românesc, există în fiecare unitate sistemul de reintegrare socială care are ca scop: atenuarea influenței negative a privării de libertate asupra personalității și comportamentului deținuților cât și identificarea și dezvoltarea atitudinilor și abilităților care să le permită integrarea într-o viață socială normală, după ce vor deveni liberi. Un loc aparte acordă acest serviciu de reintegrare socială, **delincventului minor** ce-și ispășește pedeapsa la nivel de penitenciar. Ca și în cadrul centrului de reeducare, pentru deținutul minor, legat de **instruirea școlară**, se organizează **secvența pedagogică** și cea **psihologică**. Și aici, secvența pedagogică cuprinde: cursuri de școlarizare în vederea promovării ciclului primar, cursuri de alfabetizare și pentru învățământul gimnazial. Totodată, acolo unde situația penală permite, deținuții minori interesați, pot urma cursurile învățământului liceal (în formă comasată sau fără frecvență).

Un loc aparte îl reprezintă formarea profesională ce are drept scop: calificare, recalificare și/sau inițierea deținuților în diferite meserii, ținându-se cont de resursele materiale și financiare ale penitenciarului, aptitudinile deținuților minori, oferta forței de muncă și ca o noutate, repartizarea geografică, pregătirea realizând-o prin cursurile de pregătire teoretică și practică, iar pentru meseriile simple, prin practica la locul de muncă.

Tot în cadrul secvenței pedagogice, distingem existența unor două programe speciale pe care, din practica pe care o avem în

domeniu, sunt catalogate ca importante în pregătirea pentru viață și reintegrarea socială a deținutului minor.

Astfel, pentru deținuții minori (14-16 ani) care nu au frecventat sub nici o formă cursurile învățământului primar, atunci când se aflau în libertate, organizăm **programul obligatoriu de alfabetizare-ALFAZ** care își justifică prezența prin lărgirea orizontului cultural, îmbogățirea cunoștințelor, achiziționarea unor atitudini pozitive, completarea nivelului de școlarizare și educare cât și posibilitatea de a promova într-o meserie și a presta muncă utilă. Programul ALFAZ are ca scop: însușirea citirii și scrierii corecte, dezvoltarea gândirii independente, formarea și dezvoltarea intelectuală, finalizând cu pregătirea în vederea socializării pentru a răspunde optim multiplelor solicitări ale vieții comunitare.

Cel de-al doilea program vine din zona **programelor opționale** și se adresează celor care vor să-și completeze nivelul de școlarizare-**CONIS** fără să fi absolvit cursurile învățământului primar și/sau gimnazial, justificându-și prezența prin activități ce elimină eșecul școlar și neprofesionalizarea reducând în timp, marginalizarea socială suferită de fostul deținut minor. De fapt, în extremis, acest program acordă încă o șansă reintegrării sociale a deținutului minor. Ca scop bine definit, programul CONIS, își propune: educația prin instruirea școlară, formarea și dezvoltarea abilităților și deprinderilor de a învăța și a se instrui, formarea și dezvoltarea intelectuală, ajungând la dezvoltarea sistemului responsabilității pozitive, echilibrarea și încurajarea unei bune purtări și conștientizarea posibilităților de afirmare socială.

Programele cuprinse în secvența pedagogică, pregătesc într-o oarecare măsură, pe cea **psihologică** ce se face simțită mai ales la nivelul abordării deținutului minor (14-16 ani), prin prisma cunoașterii personale (întocmirea fișei și aplicarea testelor de cunoaștere) ca parte teoretică, dar mai ales, **practic**, prin cuprinderea lui în **programele terapeutice**. În acest sens, **programul STRADAV** asigură asistarea socială, terapeutică și recuperatorie pentru deținuții minori, adresându-se în special celor cu dizabilități fizice și psihice care pot crea

disconfort sau pot fi ușor manipulați, fiind carențați educativ sau/și dependenți de droguri, alcool, justificându-și existența prin activități de reintegrare în comunitate a celor care, în principiu, s-au autoexclus. Ca scop, programul STRADAV își propune: protecție și ajutor pentru deținuții minori vulnerabili față de reacția de respingere sau de agresare a lor de către alți deținuți cât și diminuarea și înlăturarea consecințelor deficienței și a stării psihice în vederea începerii reintegrării în comunitate a celor cu grade diferite de vulnerabilitate. Acestora li se adaugă, realizarea unei terapii dirijate pe aspecte medicale, psihiatrice și educaționale, vizând modificările comportamentale ale deținutului minor.

Întreaga asistare psihopedagogică prezentată prin specificul ei pentru deținutul minor care se află în acest moment încarcerat în penitenciar, reprezintă un suport moral necesar în situația creată, acordându-I totodată o atenție specială, menită a-l face mai puțin vulnerabil, pregătindu-l pentru reintegrarea sa în comunitate. De asemenea, să gândim și realizăm concepte și strategii noi pentru a elimina pe cât posibil starea de încarcerare a minorului infractor, dar de a-l și face să conștientizeze ce reprezintă în dezvoltarea sa bio-psiho-socială, internarea sa într-o instituție ce-l privează de libertate.

CAPITOLUL V

**Fundamentele conceptuale
și metodologice ale
cercetării**

5.1. Premise teoretice și ipoteze de lucru

Încercat de profunde schimbări, atât pe plan fizic cât mai ales psihic, subiectul cercetării noastre, ajunge să-și definească identitatea și prin „lumea” pe care și-o crează sau/și duritatea unor secvențe a căror actor este, involuntar sau nu, trăindu-le cu o intensitate deosebită. În aceste condiții se întâmplă ca elementele de „compatibilitate” între EL și COMUNITATE să nu aibă întotdeauna același numitor comun. Atunci, reperatele comportamentale ale minorului identificat, pot decodifica ceea ce la un moment dat ajung să schimbe statusul lui, obișnuit, cu cel de privare de libertate. Și clientul nostru nu are vârsta decât între 14-16 ani.

Chiar dacă a greșit, nu este singur pe acest sinuos drum, dar nu cere întotdeauna ajutor și înțelegere, iar cei din jur pot doar să marginalizeze apoi să excludă, tot ce dăunează comunității. Aflat și într-o asemenea postură minorul e nevoit să suporte consecințele legii atât cele scrise cât și cele nescrise, mai ales, ale comunității. Dar, și practica a demonstrat-o că nu întotdeauna încarcerarea (privarea de libertate) este cea mai bună soluție în a educa. Da, practică pedeapsa penală când se apără de infractor pentru a se proteja. E oare cea mai sigură și plauzibilă soluție? Implicațiile psihosociale ce pot avea loc în comportamentul unui minor după detenție, demonstrează contrariul. Și mai ales, toate acestea aduc prejudicii îndeosebi morale comunității deoarece el, minorul infractor trebuie să se reintegreze, resocializeze, repună în drepturile sale morale. De aceea, **probațiunea ca alternativă la pedeapsa penală**, asigură un alt statut atât minorului cât și comunității.

Trebuie să știm cât să pedepsim și când, dacă vorbim de a încarcera, dar așa cum demonstrează și cercetarea noastră, nu privarea de libertate e soluția nici ideală și nici majoră.

Am încercat să supunem atenției și cercetării noastre, logica prin care comunitatea, prin „pionii săi legali” reușește să-și reprimească minorul devenit între timp infractor și pentru care, deja schimbarea statusului său social a avut loc. Implicarea acestor strategii educaționale menite a atenua impactul atât cu detenția cât și cu reabilitarea morală în fața comunității prin reintegrarea sa, ne-a

facilitat practicarea unor instrumente psihopedagogice personalizate care răspund comenzii sociale actuale.

Am pornit astfel de la mai puțin retorică întrebare: „Mai poate fi infractorul minor reintegrat în comunitate?” Și ipoteza generală cât și cele specifice, au dat răspuns afirmativ acestei întrebări. DA, infractorul minor poate fi reintegrat în comunitate, făcând valide:

-ipoteza generală (I.G.) a cercetării noastre care pornește de la premisa că, dacă aplicăm strategii educaționale personalizate privind reintegrarea infractorului minor asistat, atunci, întregul demers logistic contribuie la pregătirea sa pentru integrarea în comunitate;

La validarea ipotezei generale (I.G.) am înscris și ipotezele specifice (I.S.) concretizate în jaloane ale derulării strategiilor educaționale personalizate, marcând totodată etapele designului experimental conceput și aplicat în acest caz.

Ipotezele specifice (I. S.) le-am codificat pornind de la:

-I. S. 1= dacă derulăm programele specifice inițiate pentru infractorul minor aflat în stare de privare de libertate, atunci contribuim la scăderea controlată a riscului de recidivă a acestuia;

-I. S. 2= dacă operăm asupra infractorului minor asistat, activități în domeniul educațional și social, atunci identificăm surse comportamental-atitudinale, privind noul său rol social;

-I. S. 3= dacă implicăm comunitatea prin serviciile de RSS, în actul de reintegrare a infractorului minor asistat, atunci, conștientizăm necesitatea abordării probațiunii, ca alternativă educațională la pedeapsa penală (încarcerarea).

Din perspectiva ipotezelor specifice (I. S.) rezultă ipoteza generală (I. G.) enunțată anterior și care e generată de:

$$I. G.=I. S. 1 + I. S. 2 + I. S. 3,$$

ca elemente teoretice necesare conturării designului experimental al cercetării noastre, **strategia educațională personalizată** și punct de referință în munca, deloc ușoară a reintegrării infractorului minor în comunitate. Prezentarea practică ce urmează, aduce certitudinea validării ipotezei generale (I. G.) implicând toți factorii psihosociale de referință ai comunității, prin logistica stabilită în cadrul cunoașterii psihopedagogice a clientului nostru-infractorul minor.

5.2. Specificul populației studiate și a eșantionării acesteia

Așa cum este cunoscut și-am prezentat elementele de identificare a personalității sale, adolescentul (14-16 ani) certifică în cele mai multe cazuri, o perioadă critică, ce îi declașează o anumită „matrice” a dezvoltării și sub aspectul bio-psiho-social, privită din perspectiva comportamentelor de risc. De fapt, aceasta este vârsta propice la care „implantul” antisocial își găsește cuantificate rezultatele, prin destructurări de personalitate, dizarmonii și elemente disociale.

Luând în considerare toate aceste aspecte ce pot declanșa „malformații educaționale”, credem că cercetarea de față având ca populație-minorul între 14-16 ani este edificatoare. Acestor motivații în cadrul alegerii populației pentru cercetarea noastră, li se adaugă și faptul că în sistemul penitenciar, un număr apreciat de persoane private de libertate sunt compartimentate în secvența minori-(14-18 ani) aflați atât în centrele de reeducare, penitenciare pentru tineri și minori, cât și în penitenciare. Aceste lucruri devin palpabile prin numărul de infracțiuni grave (furt, tâlhărie, viol, tentativă de omor, omor) săvârșite de minori cuprinși între 14 și 16 ani când încă statusul lor principal ar trebui să fie cel educațional și nu infracțional.

Decodificând populația aflată în studiu, infractorul minor între 14-18 ani aflat în stare de privare de libertate (detenție) ne-am oprit asupra **eșantionului format din acei minori între 14-16 ani**, care din anumite perspective, au două alternative: de a recidiva, atunci când comunitatea nu se implică în restabilirea rolului lor social, dar și de a se reintegra fără probleme în aceeași comunitate la care aparține de drept. Acesta este eșantionul nostru de bază-infractor minor, 14-16 ani. Din acest punct de vedere, eșantionarea infractorilor minori (14-16 ani) am realizat-o:

a)-**multifazică** = pentru programul de intervenție psihopedagogică, deoarece din eșantionul de bază (deținuți minori între 14-18 ani) am compartimentat în subeșantioane, minorii între 14-16 ani proveniți din centrul de reeducare (C. R.), penitenciarul pentru tineri și minori (PNT +T+M) și penitenciar (PNT).

Pentru cei proveniți din centrul de reeducare, decodificarea s-a făcut după: vârstă, sex, mediu de proveniență, sănătate, status social, status educațional, infracțiunea săvârșită, pedeapsă și starea infracțională. În acest context o atenție deosebită am acordat infracțiunii săvârșite de minorul între 14-16 ani. Cei care au provenit din penitenciar, decodificarea lor a constat din: vârstă, sex, mediu de proveniență, status educațional, status social, infracțiunea săvârșită, starea infracțională și pedeapsa, aceasta constituind o atenție deosebită.

b)-**pe cote** = pentru programele de reintegrare (strategii educaționale), deoarece selecția minorilor între 14-16 ani s-a efectuat în interiorul grupului de către operator (noi cei în cauză, realizatori de programe educaționale, strategii educaționale personalizate) și a cuprins acei clienți asupra cărora sistemul de probațiune, prin serviciile de RSS îi pregătește pentru reîntoarcerea în comunitate. Derularea acestor programe mărește șansa reușitei reintegrării în comunitate a infractorului minor asistat, schimbând totodată și optica comunitarilor (cetățenilor) asupra celui ce greșește și trebuie să ispășească prin pedeapsă.

După această **eșantionare a populației investigate** necesară cercetării noastre, „Infractorul minor și reintegrarea sa în comunitate” am trecut și la **eșantionarea conținutului**, astfel:

a)-**intervenție psihopedagogică** asupra infractorului minor (14-16 ani) aflat în stare de privare de libertate, asupra căruia prin derularea logisticii educaționale am realizat atât secvența pedagogică (status educațional și social) cât și cea psihologică: relația cu familia, comportament, pregătirea pentru liberare, relația cu comunitatea alături de tehnicile psihoterapeutice specifice aplicate.

b)-**reintegrarea în comunitate** a infractorului minor asistat (14-16 ani), beneficiarul strategiilor educaționale derulate cu ajutorul serviciilor de RSS și a calității noastre, și de consilier de reintegrare socială și supraveghere.

În această direcție, strategia a cuprins atât domeniul educațional cât și cel social, un loc special fiind acordat asistării psiho-sociale a clientului, pe baza deciziei hotărârii judecătorești.

Este de menționat și faptul că cercetarea noastră cuprinzând atât eșantionarea după conținut cât și a grupului țintă (populația

investigată) s-a desfășurat în perioada: -intervenția psihopedagogică-anul 2002/2003 și reintegrarea în comunitate – anii calendaristici 2002-2004, cuprinzând un total de 267 de subiecți, după cum urmează:

Total populație investigată	Subiecți cuprinși în derularea programului de intervenției psihopedagogice	Subiecți cuprinși în derularea programelor de reintegrare în comunitate
267	217	50

5.3. Interpretare psihopedagogică a datelor, ca modalitate de abordare a cercetării

Am considerat absolut necesar acest subcapitol în structura internă a cercetării noastre, deoarece ni se pare lipsită de încărcătura unicității, din perspectiva strategiilor educaționale aplicate minorului asistat, statistica unor rezultate care nu aduc decât prezența săracă de personalitate a tuturor implicațiilor psihopedagogice care au decurs din întregul nostru demers al designului de cercetare.

Reintegrarea infractorului minor în comunitate, presupune o abordare complexă pornind în fenomenologia sa de la delimitarea și definirea unor concepte, până la elaborarea și aplicarea, în cazul nostru, a acelor strategii educaționale personalizate ce pot cu certitudine să faciliteze dobândirea unui nou comportament social, de data aceasta, a celor două părți direct interesate: comunitatea și infractorul minor.

Faptul că infractorul minor este cel care dorește și acceptă schimbarea, certifică deja recunoașterea atât a ajutorului și înțelegerii de care are nevoie, cât și a faptului că începe să prindă contur noul său rol social în cadrul comunității. Acestora li se adaugă și dorința de a-și definitiva un status educațional și social, considerate de noi în timpul cercetării, ca momente de referință. Nu este deloc ușor nici să abordezi un deținut minor și nici să lucrezi cu el. În primul rând, trebuie să treci prin ”proba de încredere” pe care el ți-o impune. Și atunci când ai trecut-o, poți deveni cel de care are nevoie. Corectitudinea, priceperea, probitatea profesională, starea de empatie

și acceptarea, notifică o parte din calitățile pe care, tu, implicat în strategia educațională a minorului trebuie să le ai. De aceea, considerăm că simpla abordare a infractorului minor asistat sau/și nu, ca o sumă a unor procentaje și structurat într-o statistică anuală a sistemului penitenciar românesc, nu reprezintă un câștig pentru nimeni și nici n-ar valida ipoteza (ipotezele) cercetării noastre.

De aceea, considerăm că interpretarea psihopedagogică a datelor ca modalitate de abordare a cercetării, trebuie să constituie partea dominantă și determinantă .

Numai sub acest aspect putem înțelege importanța unui gest, a unei exprimări de gând, a implicației emoționale, practic a redobândirii tuturor calităților de om. Să nu uităm că minorul nu este un obiect, ci o ființă care își are știutele și neștiutele sale și mai ales, are dreptul la viață, la bucuriile și tristețile ei. Și cea mai plauzibilă dovadă a faptului că interpretarea psihopedagogică este mai mult decât binevenită, o reprezintă și momentul în care, minorul asistat își asumă responsabilitatea, devine conștient de propria persoană și începe să se identifice cu noul său rol social. Astfel, **contractul personal** dă încredere, reduce tensiuni și mărește șansa de reușită. De fapt, noi, prin întregul demers al cercetării, am încercat să dovedim faptul că, el, clientul, infractorul minor asistat, are nevoie de a doua șansă, reușind să i-o acordăm, făcându-l să creadă cu adevărat în dreptul ce-l are, de a dori să fie un învingător, având de luptat în primul rând cu el însuși, dar fără a conjuga verbul „nu pot” ci celălalt, „vreau”, „stă în putința mea”, „de mine depinde totul”.

Și-atunci, reușita acestei munci, deloc ușoare, în contractul personal a unuia dintre minorii asistați (S. E.-16 ani) sună așa: „Vreau să mă schimb și mă bucur că are cine să mă ajute. Am să-mi ascult viitorii colegi de muncă. O să vorbesc frumos cu ei. Vreau să învăț de la cei ce-mi arată. Știu că pot să mă îndrept și să muncesc. Vă rog să aveți încredere și grijă de mine, ca să nu mai disper”.

Și cu adevărat, nici un minor asistat sau nu, nu mai are voie să fie disperat, singur, pedepsit și mai ales uitat și părăsit de propria-i șansă.

CAPITOLUL VI

**Intervenția
psihopedagogică asupra
infractorului minor**

6.1. Dimensiunea educațională a integrării asupra minorului delincent

Așa cum rezultă din modalitatea în care obiectivele și ipotezele cercetării își au validitatea atât teoretică cât și practică asupra infractorului minor privind reintegrarea sa în comunitate, am acționat atât în timp cât și din perspectiva variilor situații. În acest demers psihopedagogic, am antrenat acțiuni educaționale ce se pot desfășura atât în starea de privare cât și neprivare de libertate a minorului infractor. Se impune astfel, de a ne opri asupra secvenței de integrare (sub aspectul intervenției psihopedagogice) pe care am desfășurat-o cu bune rezultate în penitenciarele din România.

În acest context, **integrarea** reprezintă procesul prin intermediul căruia, indivizii umani se dezvoltă și se adaptează în sistemul relațiilor și normelor sociale, asimilând valori și comportamente necesare funcționării normale a sistemului social în care sunt implicați.

Dacă modelele permise care asigură integrarea sunt fundamentate pe baza: culturii (norme, valori) și ideologii din societate, cele nepermise decurg din subcultură și subvalori. Din această perspectivă, putem sugera modalitatea de înțelegere a comportamentului deviant, nu numai ca o situație de conduită nonconformistă, dar mai ales, ca o relație inversă a conformării, o **conformare anticonformistă**.

Ajung astfel să se producă în societate, modele distructive ale integrării, care, facilitează atât înțelegerea cât și adoptarea în timp a strategiilor socio-comportamentale și psiho-pedagogice privind **intervenția** ca factor determinant al integrării. E necesar să menționăm că în acest cadru, intervenția asupra minorului (14-16 ani) apare într-un anumit stadiu al evoluției sale, ca modalitate de integrare. Concepută și percepută sub cele trei forme de manifestare: normală, aparentă (lentă) și reintegrare (educațională, ocupațională și de grup) face obiectul cercetării noastre în cele ce urmează.

Dacă, integrarea normală, după Durkheim E., pornește de la momentul acceptării că un fapt social este normal pentru un tip social

dat, considerat într-o fază determinată a dezvoltării sale și anume coordonatele sociale de referință pe toate palierele vieții sociale, integrarea aparentă, reflectă o stare incipientă a reintegrării sociale, sub aspect comportamental, făcând referiri atât la sistemul modului de viață cotidiană, cât și la anumite colectivități specifice. Este momentul în care, apar sub o formă disimulată: neîncrederea într-o formă de activitate utilă, corigența la școală și iminenta stare de repetenție, note scăzute la purtarte, absențe nemotivate peste o anumită limită, mediocritate în însușirea unor cunoștințe predate la școală, toate reprezentând o integrare aparentă, fapt care declanșează și o poziție specială privind intervenția psihopedagogică asupra minorului.

Privind structural, cea de-a treia secvență a modelului de integrare, **reintegrarea socială** apare și este absolut necesară în cazul persoanelor sancționate penal, sau contravențional, aplicându-se în corelație directă cu tipul de sancțiune la care acestea au fost supuse. Reintegrarea socială presupune luarea în calcul a dimensiunii sale:

- educaționale (școlară, profesională, de timp liber)
- ocupaționale (colectivitate-școlară și de muncă)
- de grup (familie, comunitate de domiciliu, grup de prieteni, rude, alte grupuri formale sau informale), momente asupra cărora ne vom opri în capitolul următor și vizând direct infractorul minor.

Revenind asupra intervenției psihopedagogice asupra minorului aflat în detenție, am plecat de la principiile directoare care privesc **persoana** și nu instituția (închisoarea). Aceste principii cuprind elemente ca: reducerea la minimum a privațiunilor inerente închisorii, reducerea diferențelor dintre viața de închisoare și cea din exterior și încurajarea de a duce o viață onestă și autonomă după liberare. La acestea se adaugă: oferirea sprijinului corespunzător cu nevoile individuale, ajutor pentru întoarcerea graduală la viața din societate, punând accentul pe participarea continuă a deținuților la viața socială. Aceste principii denotă grija pentru a nu lăsa să intervină degradarea umană, dar mai ales, „mutilarea” personalității în formare a deținutului minor.

Important în concepția noastră și a modului de abordare este faptul că, în mediul de detenție, intervenția psihopedagogică nu se limitează doar la activitatea desfășurată de educator, psiholog și/sau preot (religia fiind liber consimțită și respectată opțiunea fiecărui deținut), ONG-urile, cât și faptul că un loc tot mai important revine **justiției restaurative**. În accepția lui Umbreit M. (2001), justiția restaurativă este un răspuns dat infractorului care oferă oportunități celor care sunt cei mai afectați de aceasta: victima, infractorul, familia acestuia și comunitatea, de a fi direct implicați în a răspunde răului produs de comiterea infracțiunii(vezi anexa nr. 19 - pag. 186).

Fără nici o rețineră, putem spune că justiția restaurativă este o filosofie care înglobează o largă gamă de sentimente umane, incluzând nevoia de vindecare, compasiune, iertare și milă. Ea implică medierea, reconcilierea și atunci când este cazul cu adevărat, sancțiunea. Noul concept reprezintă o recunoaștere a faptului că toți suntem interconectați și că, tot ce facem, bine sau rău, are un impact deosebit asupra celor din jurul nostru. Justiția restaurativă oferă astfel posibilitatea unui proces în care, cei afectați de comportamentul infracțional (victime, infractori, familii ale acestora, comunitatea în ansamblu), sunt părți integrante și active ale procesului prin care încearcă rezolvarea problemelor care au cauzat infracțiunea și consecințele apărute în urma comiterii acesteia. Fiind considerată o acțiune de intervenție ce presupune concepții și accepții noi, înțelegere și conlucrare, Sharpe S. (1998) propune cinci principii cheie privind justiția restaurativă ca fiind cea care:

1-invită la o participare totală și la consens (sunt implicate atât victimele cât și infractorii, iar participarea lor este voluntară)

2-caută să vindece ceea ce este stricat

3-subliniază asumarea deplină și directă a responsabilității (confruntarea infractorului cu victima pentru recunoașterea și repararea răului făcut)

4-încearcă reunirea a ceea ce a fost divizat(infracțiunea provoacă rupturi între oameni și comunități, rolul nemaidevenind o permanentă în definiția persoanei care a greșit)

5-încearcă a ajuta comunitatea în prevenirea unor acțiuni infracționale viitoare.

În această concepție, justiția restaurativă **răstoarnă** rolurile și atributele, date infractorului și victimei, accentuând responsabilitatea, facilitând manifestarea emoțiilor, sentimentelor, gândurilor și trăirilor, străbătând personalizat drumul spre vindecare atât de-o parte cât și de cealaltă. Sub o asemenea formă de intervenție, justiția restaurativă **vindecă**, ajungând chiar la elementul de **respect**, menit a proteja personalitatea umană implicată în producerea voluntară sau nu a răului aproapelui său, fapt ce nu trebuie să-l stigmatizeze o viață întreagă, reușind în timp de a aplica principiile morale care-l vor reintegra în comunitate, acolo unde îi este cu adevărat locul.

Pașcu A. (2002) subliniază faptul că „sunt sigur că bunătatea proverbială a poporului român, care nu a dispărut ci a fost doar în mod voluntar estompată datorită greutăților întâmpinate de fiecare în parte în această perioadă istorică, ne va ajuta să demonstrăm că aplicarea cu succes a acestei noi modalități de abordare în justiția penală din România, nu este o utopie. Dacă vom avea suficientă voință să recunoaștem fiecare, propriile greșeli și vom găsi puterea să acceptăm că oricine poate cădea în păcat, dar și că fiecare om are în el măcar o sămânță de bunătate și că toți avem dreptul la «încă o șansă», atunci, fără îndoială că vom reuși să construim comunități în care să putem trăi în siguranță și în pace unii cu alții”.

Aceste gânduri reprezintă crezul celor pentru care, așa ca și noi, omul are calități și virtuți iar „investiția” făcută de cei din jur, nu este în zadar și nici de prisos.

6.2. Strategia educațională aplicată minorului privat de libertate-programul „Împreună”

Promovarea unui program de intervenție la nivelul deținutului minor, presupune a avea în vedere elementul constructiv privind schimbarea de comportament, aplicând acele metode axate pe întărirea pozitivă și o tehnică de ceștere a repertoriului. De aceea, programele

care sunt aplicate în sistemul penitenciar românesc, au ca punct de pornire, următoarele:

- sporirea umanității, prin promovarea valorilor morale în relațiile interumane, aducând speranța și liniștea într-un univers tulburent și deprimant;

- continuarea cultivării legăturii cu familia și cu toți factorii din afară, determinând bucuria unei relații de apropiere și reconciliere umană;

- oferirea unor programe pentru dezvoltarea nemijlocită a nivelului cultural, educatorii și psihologii fiind adevărați modelatori de cunoștințe;

- oferirea minorilor deținuți a celei de-a **doua șanse** privind reducerea vulnerabilității sociale și psihologice;

- înțelegerea lumii și a locului în lume, printr-un permanent îndemn la meditație, lupta dintre bine și rău, sensul vieții și a fericirii, fără a te lăsa pradă cinismului și resemnării, ajungând în final de a-și atinge scopul, acela de maturizare spirituală a deținuților și construcția unei moralități funcționale după liberare.

Luând în considerare specificul și locul desfășurării cercetării noastre, am trecut la aplicarea în **anul școlar 2002/2003, a programului de intervenție psihopedagogică-ÎMPREUNĂ** asupra minorului infractor (14-16 ani) aflat în stare de privare de libertate. Programul și-a motivat prezența într-o bună parte din penitenciarele și centrele de reeducare din România, ca fiind o nouă modalitate de a găsi surse și resurse educaționale care să implementeze un nou cod privind abordarea în perspectivă a preadolescentului și adolescentului direct vizat.

De asemenea, programul de intervenție psihopedagogică aplicat, a pus și pune în continuare în valoare dând certitudine calității, prin folosirea cu bune rezultate a programelor de psihoterapie, atenuând în timp, carențele afective și tulburările comportamentale ale deținutului minor (14-16 ani). Totodată, structurarea intervenției în secvența pedagogică și cea psihologică, aduce coerență și viabilitate în aplicarea directă a programului în sistemul penitenciar (carceral).

Astfel, **secvența pedagogică** implementează cu precădere, actul instructiv-educativ, urmărind ca în perioada de privare de libertate, infractorul minor (14-16 ani) aflat în centrul de reeducare și/sau penitenciar, să poată beneficia de condiții optime pentru completarea pregătirii școlare și definitivarea pregătirii profesionale din punctul de vedere al orientării sale vocaționale și de carieră.

Secvența psihologică derulează o serie de elemente implicate în acțiune, pornind de la momentul de consiliere și ajungând la aplicarea segmentului psihoterapeutic acolo unde este/a fost absolut necesar, sub forma terapiilor ocupaționale (meloterapie, artterapie, ergoterapie și psihodramă) și terapii (cognitivă, cognitiv-comportamentală, centrată pe client, suportivă, de susținere și a realității).

Prin **obiectivele** sale, programul de intervenție a acordat prioritate, valoare educației prin:

- instruirea școlară;
- formarea și dezvoltarea priceperilor și deprinderilor de muncă;
- formarea și dezvoltarea intelectuală;
- conștientizarea posibilităților de afirmare socială;
- facilitarea prin secvențe educaționale specifice, a diminuării sau eliminării comportamentelor de risc;
- realizarea consilierii educaționale și psihologice în vederea ameliorării stării de destructuralizare a personalității preadolescentului și adolescentului;
- pregătirea pentru reintegrarea în comunitate, vizând în primul rând parametrii educației moral-civice și juridice;
- menținerea și cultivarea legăturii cu familia a celui aflat în stare de privare de libertate, în vederea reintegrării și resocializării, în cele mai bune, prielnice și stabile condiții;

Important a fost pentru noi și reușita cuprinderii în derularea programului de intervenție, a **partenerilor educaționali**, pornind de la cadrele didactice și nedidactice de specialitate, instituții de interes social, ONG-uri și finalizând cu membrii familiilor celor cuprinși în program, ca modalitate de ameliorare sau/și rezolvare a anumitor situații concrete. Ca ultim element de referință al desfășurării

programului de intervenție, l-a constituit momentul de **evaluare** care s-a particularizat prin decodificarea rezultatelor:

a)-la nivelul centrelor de reeducare, intervenția mergând pe infracțiunea săvârșită și reacția la schimbare, urmărind derularea secvenței pedagogice și apoi a celei psihologice;

b)-la nivelul penitenciarelor, pornind în primul rând de la atitudinea față de infracțiunea săvârșită, privită prin prisma conduitei de risc și urmărind în derulare secvența psihologică și apoi pe cea pedagogică.

Am considerat ca un deziderat major faptul că, pentru o mai bună implementare a programului special conceput pentru intervenția psihopedagogică asupra infractorului minor (14-16 ani) aflat în detenție, ca pe lângă secvența teoretică a conceptului și monitorizării sale, să trec la completarea instrumentului de lucru, cu un ghid de aplicare a programului – „Împreună”. Conceput ca un instrument de lucru, ghidul practic- „Împreună” are: acuratețe, coerență, valoare metodologică și strategică, justificându-și prezența prin credibilitatea factorilor implicați în intervenția psihopedagogică, oferind certitudinea reușitei. El se adresează în primul rând cadrelor didactice, educatorilor, persoanelor din afara sistemului dar cuprinși ca parteneri educaționali, cât și psihologilor cu mai puțină experiență în acest domeniu și aflați la început de drum, putând fi considerat ca punct de plecare într-o activitate, având o formă nouă de realizare și fiind un îndreptar metodologic pentru alții, certificând deopotrivă și de o parte și ce cealaltă, **reușita**.

Programul de intervenție psihopedagogică și ghidul de aplicare „Împreună” au fost atât concepute cât și implementate sub forma (vezi anexa nr. 20 - pag. 188) surprinând nota personală pe care am imprimat-o de-a lungul întregului demers de creare a sa cât și de finalizare, interpretarea rezultatelor din perspective psihopedagogice, verificând din plin și cu succes, acest nou demers educațional.

CAPITOLUL VII

**Reintegrarea în
comunitate a
infractorului minor**

7.1. Identificarea relației conceptuale dintre integrare și reintegrare, vizând infractorul minor și comunitatea

Reintegrarea așa cum am schițat și în capitolul anterior, sub toate aspectele sale (personală, școlară și culturală) face parte din triada responsabilităților sociale pe care comunitatea o are față de minorul aflat în momentul decizional al dezvoltării personalității sale, marcată și de neîmplinire ce, carenția, îi pot aduce atingere.

Dar, până a ajunge la momentul dureros pentru unii minori, a reintegrării, comunitatea trebuie să se reconsidere ca un partener viabil și interesat de a identifica dar și valorifica modalități și mijloace prin care să constituie punctul de referință, apriorii dezvoltării sale complexe, codificând și decodificând atitudini. Important este faptul că, EI (preadolescentul și adolescentul) are nevoie în legătura lor cu comunitatea, de a se raporta la elementele componentei unei structuri sociale viitoare, trecând anterior prin fazele socializării și integrării, ca puncte de identitate comportamental-atitudinale.

Reevaluând, putem afirma faptul că reintegrarea este reversul integrării, apărută într-o conjunctură în care: familia, școala și comunitatea „și-au jucat prost rolurile educaționale și de adaptabilitate” încercând apoi a remodela concepte, atitudini și comportamente.

Socializarea în accepția lui Rădulescu S. - Banciu D. (1990) se referă de fapt la dobândirea de către tineri a unei capacități de exercițiu prin: abilitatea de a exercita în mod adecvat, roluri sociale, ghidându-se după reguli și norme specifice participarea lor în cunoștință de cauză la scopurile și idealurile societății cât și dobândirea unei capacități corecte de discernământ, pentru a putea distinge între conduite permise și prohibite, mijloace legitime și ilegite, și scopuri dezirabile și indezirabile din punct de vedere social. Datorită activităților acestui proces (însușirea unor reguli de comportare și acțiuni umane, evaluate în mod pozitiv de ceilalți membri ai societății) fiecare individ primește o identitate culturală

determinată și în același timp, reacționează la diferite situații sociale în baza acestor identități.

La același nivel al identităților, e necesar totodată a remarca faptul că socializarea nu trebuie identificată nici ca adaptarea socială ce reprezintă ajustarea trăsăturilor personalității și a conduitei într-o anumită situație de interacțiune socială și nici cu integrarea socială (definită prin apartenența și participarea neimpusă a individului la un set de norme, valori și atitudini comune grupului). De aceea, fiind un proces prin intermediul căruia preadolescentul și adolescentul achiziționează cunoștințe și deprinderi necesare pentru a putea face față unor noi situații dezvoltându-se inițiative personale caracterizate prin autonomia și motivația acțiunii, integrarea socială reprezintă în final, un tip distinct de socializare instituțională prin care cei supuși procesului educativ, transformă expectanța acțiunii emoționale, în elemente active ale relațiilor sociale în care aceștia sunt direct implicați.

Dacă vom încerca totuși a ignora cele menționate anterior (elemente regăsite în acțiuni educaționale), riscul de a eșua, alături de afirmarea identității personale, se va materializa într-o conduită ce nu va respecta norma și în care, socializarea și integrarea socială nu-și găsesc locul. Aflat într-un asemenea moment, adolescentul, neînțeles, deusolat și fără un punct de reper, are atât de aproape pragul marginalizării, încât delimitează cu bună știință, apariția recuperării.

Recuperarea, amintea Dragomirescu V. (1979) sau post-intervenția cuprinde totalitatea măsurilor de lichidare sau anulare a consecințelor conduitei deviate îndreptate atât asupra individului, cât și asupra comunității sale sociale. În această configurație, recuperarea cuprinde: măsuri individuale (psihoterapie, asistență psihiatrică constând în terapie și supraveghere psihiatrică, socioterapie) cât și măsuri sociale (adaptare familială, profesională și socială), menite a sublinia importanța sub aspectul modalităților specifice de exprimare comportamentală, a readaptării sociale întâlnită și sub forma reintegrării sociale ca factor ce canalizează energiile atât ale individului, școlii, dar mai ales comunității, spre o ameliorare a

condițiilor ce determină apariția unor destructurări situaționale, prin acțiuni sociale specifice, care vor concura în final și la reabilitarea socială a celui în cauză.

Trecerea la identificarea demersului reintegrării sociale a minorului delincvent, pornind de la: cunoașterea tuturor datelor privind antecedentele personale (sociale, medicale, penale), supravegherea modului de reinserție socială (familie, școală) cât și propuneri operative în cazul în care reapar fenomene de inadaptabilitate în mediul social, reprezintă momentul în care, acțiunea în **timpul** bio-psiho-social adecvat, face ca socializarea și integrarea, să ocupe locul strategic implementat dezvoltării personalității viitorului „consumator de societate”, ca beneficiar a tot ce înseamnă raportarea sa la locul bine definit pe care-l va ocupa în comunitate.

7.2. Conceptul de probațiune și rolul serviciilor de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor

Faptul că infractorul minor poate fi pedepsit și fără a fi privat de libertate, reprezintă o nouă modalitate de a respecta un drept, de a crea o alternativă la o sancțiune severă dată. Privind definirea **probațiunii** ca alternativă putem remarca faptul că cel mai des și accesibilă în înțelegere, este ideea de a fi o „corecție fără pedeapsă”, desemnând lăsarea în libertate condiționată în comunitate a infractorului aflat sub supraveghere. Mergând pe aceeași conotație, Smith A. (1988) menționa faptul că „probațiunea este o dimensiune a domeniului îngrijirii corecționale, care este un serviciu legal, social și personal, operând în interiorul cadrului judiciar și constând în investigare și supraveghere, făcute în scopul protejării societății, prevenirii delincvenței și infraționalității și a reabilitării personalității infractorului”. În aceeași idee, a identității probațiunii, Poledna S. (2002) supune atenției o definiție alternativă și europeană apreciind că: „Probațiunea este o modalitate de sancționare având un fundament socio-pedagogic caracterizat printr-o combinație între supraveghere și

asistență; ea este aplicată în regim de libertate a infractorilor sancționați în funcție de caracteristicile lor criminologice și de receptivitatea în raport cu regimul, scopul principal fiind acela de a oferi fiecărui subiect posibilitatea de a-și modifica atitudinea față de viață în societate și de a se reintegra în mediul social la libera sa dorință și fără riscul de a încălca din nou norma penală”. Dar, să nu uităm că probațiunea își are elemente caracteristice, datorate specificului legislativ și condițiilor socio-economice specifice fiecărei țări în care este prezentă. Astfel, la origini, probațiunea a fost o cale umanitară de a da o nouă șansă celor care au săvârșit infracțiuni, prima dată sau infracțiuni minore. Scopul nu este numai acela ca infractorul să se abțină de la săvârșirea unei noi infracțiuni, ci și de a avea o comportare morală acceptabilă. (vezi anexa nr. 21 - pag. 226).

La toate acestea se poate adăuga faptul că nivelul Serviciului de Probațiune ce funcționează pe continentul european de peste o sută de ani, stipulează faptul că probațiunea este o activitate prin care se realizează o evaluare din punct de vedere criminologic a riscului pe care îl prezintă pentru societate, o persoană care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, în vederea modificării comportamentului infracțional și a reintegrării în societate. Ea se întemeiază pe principiul punerii la probă a infractorului pe o durată determinată, fără a aduce atingere drepturilor și libertăților conferite de lege, siguranței publice și bunelor moravuri.

La nivel național, abordarea sistemului de probațiune, a apărut experimental în anul 1996 în cadrul Penitenciarului Arad din cadrul Direcției Generale a Penitenciarelor din Ministerul de Justiție, împreună cu organizația neguvernamentală „Europa pentru Europa”, ca alternativă la pedeapsa cu închisoarea, urmând ca abia în anul 2000 prin Ordonanța de Guvern nr. 92/29.08.2000, să fie legiferată funcționarea serviciilor de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate (RSS). Așa cum menționa Abraham P. (2002) că desfășurarea unor servicii de asistență și consiliere a infractorilor minori, este de natură să conducă la realizarea în mai bune condiții la eficientizarea celei de-a doua

funcții a pedepsei, cea de reeducare. Acest nou act normativ surprinde prin faptul că supune cu multă insistență în fața celor direct interesați, elementul de cooperare care integrează multiple acțiuni cu un profund caracter specializat și diversificat, demonstrând buna adaptare la complexitatea scopului urmărit de serviciile de reintegrare socială și supraveghere. Cooperarea se transformă astfel în parteneriat prin atragerea și implicarea comunității în activitatea de reintegrare a infractorului minor, mai ales că acesta face parte din comunitate și existența sa nu este posibilă în afara acesteia.

Cu certitudine se poate menționa faptul că instituția probațiunii este prin excelență una comunitară, intervenind între instituțiile statului și reprezentanții societății civile, pentru sporirea șanselor de reinserție socială a persoanelor ce le sunt încredințate spre supraveghere, fiind considerat chiar ca un test pentru verificarea spiritului comunitar al societății românești. De aceea, obiectivele urmărite conform Ordonanței de Guvern nr. 92/2000 sunt:

- reintegrarea socială a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală;

- atragera și implicarea activă a comunității în procesul de reintegrare socială a persoanelor care fac obiectul activității de probațiune;

- asigurarea unui echilibru între nevoile siguranței sociale a comunității și nevoile specifice ale infractorului;

- evaluarea impactului măsurilor economico-sociale asupra fenomenului de criminalitate;

În acest context, comunitatea va deveni tot mai conștientă atât de drepturile cât și de obligațiile sale, neuitând că de fapt, eșecul persoanei care a comis o infracțiune reprezintă în același timp și propriul eșec, precum și ideea că simpla izolare a infractorului nu este o soluție și stă numai în puterea ei să schimbe, eficiența legii fiind maximă. La toate acestea concură și scopul preponderent de reintegrare socială a infractorului, a acestor noi structuri, rezultă și din modul de reglementare a condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească persoana ce își va desfășura activitatea în cadrul acestora, condiții care

vor pune accent pe pregătirea sa în domeniul asistenței sociale, psihologie, pedagogie, dar și pe caracterul specializat și perfecțional al acestuia. Relevant este atunci când, prin reglementarea atribuțiilor de consiliere individuală a infractorului, de inițiere și derulare a unor programe de protecție, asistență socială și juridică a minorilor și tinerilor care au săvârșit infracțiuni, putem institui programe de resocializare, de activități lucrative, asistare socio-pedagogică, de îndrumare școlară și formare profesională, demonstrând astfel, cu și mai multă pertinentță, scopul preponderent al instituțiilor create prin acest act normativ, **de a da a doua șansă** minorului, făcându-l a reveni în comunitate, reluându-și rolul social cu implicații comportamentale deosebite, la vârsta când, acumulările structurale sunt multiple și cu valențe educative deosebite.

Profesional, consilierul de reintegrare socială și supraveghee (RSS) își îndeplinește atribuțiile de specialitate vizând: identificarea minorilor ce vor fi în programe de reintegrare școlară, întocmește referatele de evaluare și alte documente la cererea instanțelor de judecată, întocmește și pune în aplicare planul de reintegrare și supraverghere și alte programe de prevenție, cât și ține legătura cu instituțiile abilitate și implicate în anumite proiecte. Este responsabil atât de corectitudinea întocmirii procedurilor vizând referatul de evaluare și planul de reintegrare și supraveghere, dar mai ales, urmărește și participă direct la reintegrarea „de facto” a infractorului minor în comunitate, pe baza programelor educative întocmite și aplicate cu consecvență și profesionalism. De fapt, rezultanta dominantă a muncii consilierului RSS este aceea, **de a fi cel care ajută** în cazul infractorului minor, dorința de a realiza ceea ce el își dorește, cu precădere privit ajutorul ca semn, dorință de schimbare comportamentală. De aceea, nu lipsite de interes sunt și enumerările calităților esențiale necesare într-o relație profesională dezvoltată de consilierul RSS și anume: preocupare pentru celălalt, angajare și obligații, acceptare și expectanță, empatie, autoritate și putere, finalizând cu autenticitate și congruență.

Astfel, prin prisma activităților sale, consilierul RSS are menirea de a contribui la ameliorarea, dacă nu, chiar schimbarea majoră a comportamentului infractorului minor asistat. Acum, accentul între consilierul RSS și infractorul minor asistat, se va pune pe nevoia de schimbare, formarea deprinderilor de comunicare și relaționare, reducerea conflictelor, ajungând la evaluarea riscului de recidivă ca parte structurală a unei noi conduite comportamentale ce apare, identificând logistic, pregătirea psihopedagogică a minorului, privind reintegrarea sa în comunitate. În practică, activitatea consilierului RSS se structurează pe trei nivele și anume:

a)-**instanța**=scopul activității este de a asista instanța în procesul de individualizare a sancțiunilor penale, prin informarea acesteia cu privire la caracteristicile personale și sociale ale celor trimiși în judecată, precum și prin estimarea perspectivelor de reintegrare a acestora;

b)-**penitenciar**=unde surprinde în cadrul activității sale, două aspecte ce vizează atât personalitatea infractorului cât și adaptarea sa la mediul carceral;

c)- **comunitate**=aici are loc munca atât de supraveghere cât și cea de asistare psihosocială pe care o execută asupra infractorului minor. Trebuie avut în vedere faptul că, supravegherea face trimitere la „respectarea de către minor a hotărârilor judecătorești aplicate, privind executarea pedepsei cât și a obligațiilor ce sunt impuse de instanță și prevăzute de Codul Penal conform O. G. nr. 92/2000”. Asistarea psiho-socială are ca obiect reintegrarea minorului asistat, ceea ce duce la sporirea gradului de siguranță socială, dar și la prevenirea unei noi conduite infracționale. De asemenea, asistarea psiho-socială mai presupune și cunoașterea, dar și operarea cu valori legate de respectarea siguranței comunitare, a unicității și individualității persoanei, cât și a autodeterminării și a confidențialității.

În toate cele trei compartimente de activități, consilierul RSS vine în contact direct cu infractorul minor. Față de el, strategia educațională ca formă de reintegrare în comunitate, trebui să țină cont

și de faptul că acesta are nevoie stringentă de întăriri pozitive care sunt necesare conturării unei conduite comportamentale. În această abordare, pornim de la întărirea socială, concretizată prin atenție, laudă, aprobare și recunoașterea valorii personale, care crește eficiența unui comportament dezirabil, stabil și de durată a minorului asistat, față de mediul în care se află și la care se raportează. E necesar a avea în vedere privind reușita învățăturilor pozitive, regulile de aplicare a acestei și anume: aplicarea conștientă, specificul minorului asistat și valențele de aplicare imediată.

Toate aceste atitudini constituie de fapt, demersul spre cel mai important obiectiv din întreaga muncă a consilierului de reintegrare socială și supraveghere și anume, acela de a-l determina pe minorul asistat să-și prezinte singur motivele pentru **schimbare**, ajutându-l pentru ca aceasta să fie reală și viabilă fiind problema noii sale atitudini comportamentale. Și aici, din perspectiva modului de abordare a procesului schimbării, un loc aparte îl constituie motivația după Poledna S. (2002) înțeleasă ca o stare prin care persoana aflată în supraveghere, se pregătește pentru schimbare sau să continue o anumită acțiune în sensul schimbării, stare și probabilitate, influențate de context și de stilul consilierului de reintegrare socială și supraveghere. În acest context și astfel abordată, relația consilierului RSS cu infractorul minor, trebuie să-și găsească eficacitatea maximă, răspunzând astfel unei comenzi sociale ale comunității.

7.3. Factorii psihosociali ai reintegrării infractorului minor în comunitate

Implicarea factorilor psihosociali în compartimentul reintegrării minorului în comunitate, incumbă o serie de modificări comportamentale atât ale familiei, școlii, grupului de prieteni cât și apariției suportului social, pornind de la studiul rolurilor și a modificărilor de rol, vizând recuperarea socială.

J. S. Bruner consideră comportamentul uman ca fiind o concesință a tipului de copilărie, familia este un fel de „cooperativă de

sentimente”capabilă să „îndulcească” pentru fiecare membru în parte, loviturile mai grele ale vieții. Pornind de la acest aspect, e necesar să considerăm **familia** ca un permanent suport al minorului, privind evoluția sa bio-psiho-socială. Astfel, familia, așa cum am amintit deja de-a lungul tezei, este unicul grup social caracterizat prin determinări naturale și biologice, în care legăturile de dragoste și consangvinitate, dobândesc o importanță primordială. Ea reprezintă primul grup de socializare din care face parte copilul. Din diversele caracteristici pe care familia le îndeplinește la un moment dat, putem aminti faptul că: este primul grup în care copilul exersează comportamente sociale și se descoperă pe sine, oferă climatul de siguranță afectivă necesară dezvoltării personalității, cât și este mediul principal de creștere și dezvoltare intelectuală, motivațională, afectivă, estetică și morală. Totodată, ea reprezintă cel dintâi model al componentelor viitoare, este legătura biologică de bază a individului dar și cadrul de dezvoltare și valorizare individuală, prin încărcătura afectivă dintre membrii săi. Dacă am vorbit anterior de caracteristicile familiei știind că ea este una din cele mai vechi forme de comunitate umană, fiind o instituție stabilă și cu roluri fundamentale pentru indivizi, să nu uităm faptul că-și asumă și o serie de responsabilități legate de: menținerea continuității biologice, păstrarea și dezvoltarea tradițiilor culturale, transmiterea moștenirii spirituale în procesul socializării. Acestea le putem adăuga: implicarea emoțională, apariția sentimentului de securitate favorabil dezvoltării personalității, cât și socializarea tuturor membrilor familiei, îndeosebi a copiilor.

Și dacă, la toate acestea mai adăugăm o perspectivă a familiei din structura unei „ecuații matematice”, constatăm că în esența sa, EA cuprinde patru „C”.

Compromis-Considerație-Comunicare-Cooperare

Când balanța celor patru „C” este ținută în echilibru, familia își face din plin datoria, raportându-și componentele la tot ce o înconjoară. Părinții și copiii reprezintă în cele mai multe cazuri, grupul la care familia se raportează. Structura internă a acestui grup își are valențele sale atât valorice cât și socio-educative, făcând în așa fel

încât copilul să poată răspunde comenzilor strategice ale comunității la care se raportează. Dar, până atunci, climatul familial dar în cele mai multe cazuri, modelul parental, deține un rol covârșitor în relația intrafamilială ce se stabilește la un moment dat.

Astfel, copilul nu este doar al mamei, ci al amândurora, de educația lui nu răspunde numai „palma autoritară a tatălui”, viitorul nu-l găsește bunicul pe internet ci, în complexul labirint al familiei, educația celui ce va fi educat, se face în comun, în colaborare, dar mai ales, în consens, de aceea, **părinții** trebuie să fie călăuziți să ofere sprijin moral și material, să-și asculte propriul copil încercând să se transpună în situația lui, cât și să se intereseze de problemele acestuia, dar nu pentru a critica, ci pentru a descoperi ceea ce este util. Tot părinții trebuie să fie cât mai flexibili, dispuși să-și modifice opiniile știind că cel mic nu poate deține informațiile și experiențele pe care ei le au deja, să evite conflictele atunci când adolescentul nu este de aceeași părere și o exprimă într-un mod vehement, să gândească mereu la efectele oricărei reacții, să ofere întotdeauna variante de gândire și acțiune, dar să și determine răspunsul cel mai apropiat de capacitatea de înțelegere și așteptările copilului.

Iar dacă la un moment dat, părintele este surprins de o atitudine sau un răspuns, acest fapt nu „adună” decât neglijența cu care copilul nu a fost urmărit în dezvoltarea sa, „scăpându-i” schimbările care au putut apărea în comportamentul acestuia într-un anumit interval. În aceste situații, minorul are nevoie de atenție, căldură sufletească și respect, trebuind a fi protejat de o stare de identiferență a familiei sale, ce-i poate crea: anxietate sporită față de lumea înconjurătoare lipsa de încredere de sine, dificultăți de comunicare, teama de a fi respins și nedorit, inactivitate, neimplicare, lipsă de voință, apatie, cât și forme de împotrivire și atragere a atenției, regresie sau stagnare în dezvoltare, neîncrederea în cei din jur.

Pentru a ajunge a nu-și cunoaște și înțelege minorul, părintele e bine să se arate interesat de tot ceea ce face copilul, să-l considere partener în activitățile lor, să-i răspundă prompt solicitărilor sale, dar

și să se joace cu el ori de câte ori o cere, oferindu-i multă tandrețe, încredere și afecțiune.

Am putea surprinde pozitiv faptul că, familia la cele amintite anterior, reprezintă un punct viabil de reper pentru propriul copil care, într-o anumită situație creată și dată, **nu** va alege strada, gașca, grupul de așa ziși prieteni, ci se va raporta la cei **ce-l văd, ascultă și iubesc**. Și e bine ca EL, în cazul nostru minorul între 14-16 ani care trece prin „n” metamorfoze atât de ordin biologic cât și psihologic, **să fie acceptat** pentru că atunci, poate să-și manifeste: creativitatea, originalitatea, spontaneitatea, autonomia și capacitatea de a se descurca singur, tendința de a se impune în fața celorlalți, de a conduce și a fi important. Acestea putem adăuga: nivelul înalt al aspirațiilor exprimate în dorința de a înfrunta dificultățile, perseverența în urmărirea scopurilor, interes pentru sarcinile încredințate finalizând cu o individualitate puternică și capacitate de a se afirma în lumea exterioară. În caz contrar, **neacceptat** de unul dintre părinți sau de întreaga familie, minorul devine: mereu nervos și pus pe ceartă, singuratic și introvertit, respins de colegii săi și nesociabil ca partener de joacă. Tot acum este: supărăcios, iritat, suspicios, necomunicativ, șovăitor, confuz, neglijent cu propria persoană (vestimentație, curățenie) și dominat de sentimentul de frustrare. Toate acestea îl fac a considera mediul familial, neprimitor, rece și anost, respingând în final autoritatea părintescă.

Într-un asemenea moment de neînțelegere și neacceptare a minorului ce-i aparține, familia se confruntă deja cu germenii comportamentului de risc (minciuna, furtul, fuga de la ore și de acasă, exmatricularea de la școală) la ele concurând uneori și lipsa de discernământ, atunci când pedeapsa sau răsplata nu sunt bine înțelese, iar „bani de buzunar” nu fac decât să închidă „cercul magic” al primilor pași spre infracțiune. La acest comportament sunt cazuri când concură însăși familia, cea care într-o ierarhie făcută și cu un risc ridicat, este cea care realizează o socializare „negativă asupra minorului, inducându-i modele de conduită ce se află în permanentă discordanță cu normele și valorile sociale dezirabile, favorizând ea

însăși spre devianță întreaga structură, nemaireprezentând un punct de reper moral.

Considerăm că structuri familiale ca cea descrisă anterior, să găsim tot mai rar, dar, să avem în vedere și faptul că ea, familia, se poate și realitatea de zi cu zi o dovedește, să se confrunte cu agresivitatea la propriu și la figurat imprimată de alcool și drog, elemente ce în mod sigur, denaturează relațiile intrafamiliale. Și totuși, supusă și unor astfel de încercări, considerăm că **familia** continuă să fie suportul socio-educativ al minorului, ferindu-l prin poziția, înțelepciunea, cunoașterea și afectivitatea ce i-o acordă, de stările nocive ale societății, pregătindu-l împreună cu școala, de a fi responsabil, integru și component de drept al comunității din care face parte, deoarece copiii îi creștem pentru Ei și nu pentru noi, părinții.

Alături de familie, **școala** sub aspectul influențelor sale cea care reprezintă, subliniau Rădulescu S. și Banciu D. (1990), un important factor educativ care facilitează învățarea și interiorizarea de către tineri, a normelor și regulilor de conduită, recunoscute în societate. Comparativ cu familia, școala utilizează o gamă variată de modalități și mijloace de socializare sistematică, prin dezvoltarea și fundamentarea la tineri, a unor atitudini și convingeri morale durabile ce facilitează integrarea acestora în societate. Se cunoaște că în multe cazuri, școala a îndeplinit și un rol de avangardă, adică a știut să se implice și să dovedească că este cu adevărat sursa autorizată de educație atât pentru familie(cu componenții ei) cât și pentru comunitate (cu membrii ei).

Din acest punct de vedere am dorit și dorim în continuare, să privim în contextualitatea derulării cercetării, școala ca punct strategic în educația minorului, dar și ca element ce poate preveni starea de infraționalitate, atunci când dorește cu adevărat să-și înțeleagă și ajute **clientul**. Ca elemente definiții în această secvență, am considerat: cunoașterea particularităților de vârstă ale elevilor și acceptarea transformărilor ce survin în timp, cât și formarea și implementarea unui stil pedagogic personal al cadrului didactic în actul educațional ce-l desfășoară. Acestea, ca un corolar, le-am

adăugat: valorificarea atitudinii cadrului didactic față de elev și existența în structura comportamentală, a relației de feed-back, reducerea absenteismului și a riscului de exmatriculare a elevilor, ca punct de reper în prevenirea infracțiunilor, dar mai ales, realizarea sub variate aspecte și forme, parteneriatului educațional cu familia și comunitatea.

Am încercat să privim școala și relațiile ce se stabilesc în interiorul ei din partea celor doi actori (elevul și cadrul didactic), mizând mai ales pe starea empatică a celor din urmă (cadre didactice), considerând empatia ca fiind cea care, în actuala conjunctură, poate reprezenta foarte mult în ideea implementării unor noi relații ce se pot desfășura în timpul afectat instrucției și educației. Cadrul didactic în acest nou statut creat, trebuie să cunoască foarte bine particularitățile de vârstă îndeosebi ale minorului între 14-16 ani, deoarece reprezintă o adevărată „piatră de încercare” pentru el. Trebuie să fie în continuare receptiv la aspectele structurii psihicului uman, venite din domeniul senzorio-motor, cognitiv și afectiv. Tot acum și aici, din punct de vedere metodologic, cadru didactic trebuie să relaționeze mai mult cu minorul, solicitându-l în realizarea unor proiecte, în compararea unor rezultate prezente cu cele anterioare, determinându-l să facă ceva util pentru societate, demonstrându-și abilitatea și cunoștințele într-un anumit domeniu, percepându-și astfel elevul în evoluția sa sub altă formă, mai reală și mai dispusă la cooperare. De fapt, înțelegerea și cooperarea e necesară a veni din ambele părți, deoarece, punându-ne noi, profesorii, întrebarea: „oare a înțeles?” elevul s-ar putea și el la rândul-i să se întrebe: „oare m-a înțeles? A dorit să facă acest lucru?”

În aceeași matrice a noului, cadrul didactic are datoria morală de a dăruii școlii cât mai mult și de cea mai bună calitate. Astfel, conturarea unui stil propriu pedagogic, îl poate realiza în primul rând prin dorința permanentă de autocunoaștere și autoperfecționare, făcând în așa fel încât să adapteze întregul sistem de acțiuni pedagogice, la particularitățile de vârstă ale elevului, prevenind atât eșecul școlar cât și implicit, conturarea unor comportamente de risc

(vagabondaj, abandon școlar, absenteis, exmatriculare). E necesar de asemenea ca relația de feed-back ce se stabilește între cei doi actori, să reprezinte demersul metodologic necesar în vederea realizării unei „conviețuirii” viabile, echitabile și cu valențe educative între cei implicați direct în secvența educațională. Astfel, profesorul avansează o nouă strategie comportamentală care pune capăt nonconformismului, neimplicării, indisciplinei, refuzul de a lucra și învăța, făcându-l încetul cu încetul, părtaș la toată secvența educațională, creându-i responsabilități menite a-i aduce în prim plan, calitățile pozitive înserate particularităților sale de vârstă. În acest sens, un rol deosebit trebuie acordat și l-am acordat, realizării sau stabilirii de comun acord a celor două părți, de **reguli**, care, prin respect și implicare reciprocă, dau rezultatele scontate.

În momentul actual, Faber A. și Moslish E. (2002) și nu numai, supun atenției și dezbaterii pedagogice, regula, regulile. Ele își găsesc în această perioadă a preadolescenței și adolescenței cu adevărat **locul**, punând în valoare trăsăturile caracteriale ce dau certitudine valorii umane, luând în calcul direct, persoana –clientul căruia i se adresează. Astfel, pornind de la : recunoașterea sentimentelor copiilor, la implicarea lor în cooperare, până la găsirea unei alternative la o pedeapsă și rezolvarea de probleme, ajungem ca regula să echilibreze atât relația cât și acceptarea reciprocă a celor doi în implementarea actului de educație. În același spirit, al colaborării, e necesară înțelegerea și comunicarea, atât de o parte cât și de cealaltă, făcând din minorii predispuși unui posibil eșec școlar, niște învingători, atunci când metoda reușește să prevină un viitor comportament delictual.

Cadrul didactic în special, iar școala în general, nu pot lucra singuri, de aceea, **parteneriatul educațional** menține echilibru, am putea spune, între „cererea și oferta educațională” de pe piața vieții. Astfel, relația școlii cu familia ca partener viabil, e necesară a fi benefică din toate punctele de vedere, reușind ca de comun acord să găsească cea mai plauzibilă formă de colaborare și cooperare. Atenție, nici familia și nici școala nu trebuie a fi percepute de minori ca „sperietori”, ci ca elemente de identitate și reper în construirea

personalității sale. Doar împreună se vor stopa inarvertențele unei percepții deformate a școlii de către familie și a familiei ca necooperantă de către școală, transformând incertitudinea în certitudine, dând girul reușitei procesului instructiv-educativ.

Se alătură acestui context privind experiența educațională și acumulărilor sociale, **grupul de referință** spre care se orientează minorul, permițându-i afirmarea de sine și concretizându-și propria dorință de a se detașa și emancipa față de autoritatea familiei și a școlii. Se știe și cunoaștem faptul că, majoritatea grupurilor realizează o socializare „secundară” ceea ce are o influență benefică asupra structurii și dezvoltării personalității minorului, ele constituind și un cadru propice de manifestare și concretizare a unor comportamente și atitudini învățate în familie și școală, cultivând sentimente pozitive despre normă, lege și morală. Dar, există însă și anumite grupuri/găști (de bloc, de stradă) unele constituite spontan sau altele organizate (ce au în componența lor indivizi fără ocupație, delincvenți minori sau majori, infractori, recidiviști), care reușesc a-și racola în anturajul lor, pe cei cu serioase deficiențe de socializare morală, familială și școlară sau care prezintă evidente tulburări de comportament, marcând viitoare personalități dizarmonice. Și de cele mai multe ori, astfel de grupuri (găști) exercită o influență educativă negativă asupra minorului, având la activ apoi, frecvent în acte și fapte, conduite deviate și comportamente delictuale cu grad sporit de periculozitate socială (furt, tâlhărie, vătămare corporală, viol, omor).

Cunoscând modul în care familia, școala și grupul de referință ca fiind factori psihologici necesari reintegrării infractorului minor în comunitate, am privit toate acestea și din celălalt „punct” acela al deținutului minor ce vine în contact direct cu valorile sociale care pot să-l aștepte la reintegrarea sa în comunitate.

Abordat doar ca o variabilă de nivel individual, **suportul social** reprezintă de fapt, evaluarea unui aspect al lumii sociale. Dar, așa cum sublinia Oxford J. (1998) ”pentru moment este important de luat în considerare că raportul social este preponderent activ pentru obținerea unui loc central în psihologia comunității, deoarece pare a avea un

puternic potențial pentru a ne ajuta să înțelegem legăturile ce se stabilesc între indivizi și comunitățile acestora”. Astfel, termenul de suport social familiar mai ales problemelor sociologice, devine cunoscut și în lumea psihologiei și pedagogiei, constând din legăturile pe care le are cu domeniile tradiționale de interes. În acest sens, am abordat suportul social, cu precădere din punctul de vedere al duratei unei vieți, disponibilul de a se modifica în această perioadă, pornind de la studiul rolurilor și a comportamentului de rol. Legat de conceptul de identitate personală, suportul social surpinde de asemenea traiectoria vieții, asigurând totodată legătura între social și individual, codificând faptul că oamenii primesc satisfacția relațiilor lor sociale, ca având un rol determinant pentru sentimentele lor generale față de satisfacția vieții trăite. Evaluarea suportului social sub cele două aspecte: structural și funcțional, surprinde aspectele calității relațiilor unei persoane sau asupra posibilităților ca aceste structuri să ofere anumite funcții importante de suport.

Asupra deținutului minor, suportul social poate acționa variat, momentul ales trebuind a concura la adevărata reintegrare a celui asistat, motivând ca una din funcțiile alese să primeze:

- suportul instrumental sau de ajutor, reprezentat mai ales prin material concret;

- suportul afectiv sau de îngrijire, având conotații moral-expresive;

- suportul valoric sau de recunoaștere, concretizat în apreciere, afirmare;

- suportul cognitiv sau de îndrumare, regăsit sub aspectul informațional și de consiliere;

- interacțiunea socială, pozitivă, subînscrisă sprijinului colegial.

Chiar dacă, la prima vedere am putea susține că deținutul minor are nevoie stringentă de un suport instrumental (material, concret) totuși, prioritar va fi tipul de suport emoțional, cel afectiv, de îngrijire, care-i va elimina pentru o perioadă lungă de timp, carența afectivă, neîncrederea, suspiciunea, întărindu-i totodată, stima și imaginea de sine. Cu un asemenea demers, suportul social primit din partea

comunității, o să-i dea certitudine infractorului minor că, locul lui este alături de ceilalți, având deja sentimentul de încredere, respect, admirație cât și împlinirea că, cei din jurul lui sunt dispuși să-i ofere îngrijire și siguranță.

Și, vom vedea pe parcursul demersului nostru metodologic că, în orice moment, una din funcțiile suportului social, poate interveni atunci când, infractorul minor are nevoie ca în comunitate să-și completeze statusul său educațional (cursurile primare sau gimnaziale), să urmeze un curs de calificare, să-și găsească un loc de muncă și, de ce nu, să se reintegreze în mijlocul familiei, atunci când este posibil, considerându-l un deziderat major.

Sub o formă sau alta, comunitatea se implică prin primul său pion-**suportul social**, ca element strategic ce recepționează mesajul viitoarei acțiuni sociale și structurale, menită să răspundă comenziilor sociale aflate sub „incidența” reintegrării sociale a infractorului minor.

7.4. Punctarea modalităților concrete de reintegrare în comunitate a infractorului minor

Întregul demers educațional al reintegrării în comunitate a infractorului minor, începe să prindă contur în cercetarea noastră, stând de fapt, așa cum vom demonstra ulterior, la baza strategiei educaționale, concepută, aplicată și prezentată în intervalul de timp în care clientul nostru este privat de libertate (deținut).

Deoarece, cercetarea noastră are ca punct de plecare, strategia educațională personalizată și modalitățile concrete de realizare a reintegrării în comunitate a infractorului minor, ele converg spre aceeași dimensiune de manifestare a acțiunii.

În acest context, modalitățile concrete le-au constituit: programele educative, relaționarea cu familia, componenta educațională, secvența socială cât și elementul de cunoaștere personalizată, toate regăsindu-se în cadrul strategiei educaționale aplicată infractorului minor asistat. Punctarea lor printr-o succintă

prezentare, reprezintă atitudinea lor în realizarea scopului propus și a validării ipotezelor de lucru de către noi.

Astfel, la nivelul penitenciarului, prin „Serviciul de reintegrare socială”, am aplicat **programe educative** care s-au adresat clientului nostru, atât din perspectiva elementului de relaționare cu familia și comunitatea, cât și a pregătirii sale de a deveni un bun cetățean. Sub acest aspect, programele educative aplicate, au fost personalizate, având ca elemente specifice: grupul țintă-identificat după vârstă, infracțiune și pedeapsă, scop, obiective generale și specifice, și modalități concrete de realizare.

Spre aceeași dimensiune metodologică cu valențe educative deosebite, converg și **legătura și relaționarea cu familia** considerate de noi atât ca implicare la nivelul penitenciarului cât și serviciilor de reintegrare socială și supraveghere (RSS). Familia trebuie să fie pregătită să-și reaccepte membrul aflat acum cu un status social aparte, făcând în așa fel încât, repunerea sa în drepturile morale, să primeze. Mai ales în starea de privare de libertate (detenție), un loc aparte l-am acordat întâlnirii infractorului minor cu familia sa, atât în cadrul legal oferit (vorbitor) cât și în situații specifice. Astfel, am organizat la nivel de penitenciar, acțiuni menite a apropia familia de membrul său, redându-i încrederea în sine, dar mai ales, accentuarea elementului de apartenență. Sărbătorile și nu numai se constituie în asemenea ocazii, de aceea, remarcăm în mod special, având valori educative deosebite, întâlnirile cu familia în cadrul Crăciunului-„De sărbători la copilul meu”, de 8 Martie-„Mă întâlnesc cu mama” și de 1 Iunie-„Și eu mai sunt copil”. Momentele create au avut atât încărcătura emoțională specifică unei asemenea întâlniri, cât mai ales au consolidat elementul de stabilitate în relația familie-client, creând de o parte și de alta, solicitare, încredere și responsabilitate, dovedind necesitatea unei mai bune înțelegeri și cooperări. Familia ajutată să-și recapete dimensiunea sa socială și sub acest aspect, se constituie într-un aliat de nădejde al comunității, în vederea reintegrării propriului său membru.

Acționând din perspectiva reintegrării în comunitate a infractorului minor asistat, modalitățile concrete de realizare au vizat în concepția noastră, atât **planul educațional cât și cel social**, subliniind în final, rolul social, adjudecat la un moment dat. Astfel, am urmărit ca în cadrul **compartmentului educațional**, infractorul minor asistat să-și completeze studiile școlare, frecventând în mod concret după specificul statusului său, cursurile claselor gimnaziale, profesionale și/sau liceale. Este de remarcat faptul că am urmărit **individualizarea fiecărui caz în parte** pentru eficientizarea demersului nostru educațional, vizând practic, reintegrarea în comunitate prin statusul său educațional la un moment dat, pornind de la elementul de vârstă.

Sub aceeași modalitate, am derulat și **secvența socială**, unde interesul central l-a constituit calificarea și ocuparea profesională. Aici, un loc aparte l-am acordat cursurilor de calificare cât și găsirii unui loc de muncă, prin **implicarea directă a comunității** (formator și beneficiar) fiind de fapt, o nouă modalitate de susținere directă a aceluia pe care ea însăși, l-a exclus dintre membrii săi. Se constituie ca argument, locul și rolul aparte pe care l-am acordat parteneriatului cu Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă (AJOFM), care ne-a furnizat atât programele sale de calificare cât și oferta viabilă și specifică, vizând locurile de muncă puse la dispoziția clienților noștri în vederea reintegrării în infrastructura comunității.

O nouă modalitate de reintegrare în comunitate a infractorului minor și care completează setul prezentat anterior, este reprezentată de **elementul de cunoaștere personalizată**, prezent îndeosebi în cadrul planului de reintegrare socială și supraveghere (vezi subcapitolul următor), acordând unicitate demersului educațional, din perspectiva rolului său social. O asemenea cunoaștere personalizată determină schimbări comportamental-atitudinale clientului, **reducând** la valoare minimă și dacă e posibil, totală, a **riscului de recidivă** (apariția unei noi infracțiuni pe fondul unei destructurări sociale).

Succinta dar absolut necesară prezentare a modalităților de abordare concretă a reintegrării infractorului minor asistat în

comunitate, reprezintă în fapt, preambulul realizării scopului propus, prin aplicarea strategiilor educaționale specifice, atât conceptual cât și ca procedeu de abordare.

De-a lungul subcapitolelor anterioare, am abordat atât elementele de identitate ale unor noi concepte, am punctat modalități concrete de realizare, cât și responsabilitățile celor direct implicați în realizarea reintegrării în comunitate a infractorului minor. Strategiile educaționale pe care le-am aplicat și care se vor derula pe parcurs, vin să aducă o notă aparte și specifică modului de concepere a dificilului și de lungă durată demersul de reintegrare în comunitate, pornind la aplicarea lor prin serviciile de reintegrare socială și supraveghere (RSS) atât la nivel de penitenciar cât și de comunitate.

Este de știut faptul că în **penitenciar** prin serviciul de reintegrare socială sunt implementate programe sociale privind resocializarea persoanelor aflate în custodie, ceea ce reprezintă încă un pas spre reintegrarea în comunitate a infractorului minor. Preocuparea instituției pentru dezvoltarea unor astfel de programe, transpare și din concepția și elaborarea instrumentelor de lucru necesare, educatorilor, psihologilor, psihopedagogilor, asistenților sociali și/sau consilierilor RSS care sunt antrenați direct în aplicarea unor astfel de proiecte. Acest instrument metodologic și strategic „Sisteme de programe socio-educational pentru persoanele aflate în custodie” editat în 1998 de către Ministerul Justiției-Direcția Generală a Penitenciarelor din România, cuprinde o gamă variată de programe ce răspund tuturor situațiilor ivite în munca educativă cu persoanele private de libertate cât și a cerințelor impuse de evoluția comunității legată de poziția sa față de deținut.

De-a lungul acestui subcapitol, am abordat atât elementele de identitate ale unor noi concepte, am punctat modalități concrete de realizare, cât și responsabilitățile celor direct implicați în realizarea reintegrării în comunitate a infractorului minor. Strategiile educaționale pe care le-am aplicat și care se vor derula pe parcurs, vin să aducă o notă aparte și specifică modului de concepere a dificilului și de lungă durată demersul de reintegrare în comunitate, pornind la

aplicarea lor prin serviciile de reintegrare socială și supraveghere (RSS) atât la nivel de penitenciar cât și de comunitate.

Este de știut faptul că în **penitenciar** prin serviciul de reintegrare socială sunt implementate programe sociale privind resocializarea persoanelor aflate în custodie, ceea ce reprezintă încă un pas spre reintegrarea în comunitate a infractorului minor. Preocuparea instituției pentru dezvoltarea unor astfel de programe, transparență și din concepția și elaborarea instrumentelor de lucru necesare, educatorilor, psihologilor, psihopedagogilor, asistenților sociali și/sau consilierilor RSS care sunt antrenați direct în aplicarea unor astfel de proiecte. Acest instrument metodologic și strategic „Sisteme de programe socio-educational pentru persoanele aflate în custodie” editat în 1998 de către Ministerul Justiției-Direcția Generală a Penitenciarelor din România, cuprinde o gamă variată de programe ce răspund tuturor situațiilor ivite în munca educativă cu persoanele private de libertate cât și a cerințelor impuse de evoluția comunității legată de poziția sa față de deținut.

Pentru reintegrarea infractorului minor în comunitate, primii pași se fac de aici, din penitenciar, pe baza aplicării celor două programe incluse în instrumentarul metodologic și strategic amintit anterior și anume:

-programul CEB (educația bunului cetățean)

-programul DIFICIL (legătura cu familia și comunitatea).

Desfășurat pe o perioadă de timp limitat și cuprinzând infractori minori aflați spre sfârșitul executării pedepsei de privare de libertate, programele se constituie ca baze necesare aplicării de noi strategii educaționale, prin serviciile de reintegrare socială și supraveghere. Astfel, programul CEB se constituie într-un segment primar ce conține elemente de educație moral-civică privind viața socială. Obiectivul central al acestei educații îl reprezintă comportamentul moral și civic surprins sub cele două aspecte: cel obiectiv în sensul unui complex de situații civice sau morale, a unor solicitări ce decurg din acestea (în grupul etnic, familial, pe stradă, în diverse instituții publice) și au calitatea de „stimuli” ai comportamentului individual și cel subiectiv,

care, în accepțiunea unor acte de selecție a „stimulilor”, declanșează comportamentul de opțiune, apreciere, decizie, angajare afectivă, emoțională, relațională și socio-culturală. Programul CEB contribuie la rezolvarea nonviolentă a conflictelor umane, admite reflecția critică și puncte de vedere diferite, cât și dezvoltă capacitatea omului de a nu se lăsa manipulat. Adresat în mod special infractorilor minori, programul urmărește unele repere esențiale privind identitatea comportamentală a celui cărui i se adresează, realizarea relațiilor interumane, structurilor de personalitate cât și schimburilor intervenite în cadrul trăsăturilor caracteristice individuale.

Programul DIFICIL se derulează adresându-se tot infractorului minor și are ca punct de reper, elementul de inițiere, întreținere și dezvoltare a legăturilor cu familia și comunitatea. În realizarea sa, un punct forte îl reprezintă raportul individ-comunitate și care se creează ca o relație de reciprocitate, comunitatea fiind cea care modelează indivizi, iar aceștia exercită o anumită influență asupra acestora. Programul pornește de la ideea că deținutul minor nu trebuie să întrerupă legăturile cu familia și comunitatea, chiar dacă el se află încarcerat. Într-o asemenea situație, se stimulează permanent interesul pentru viața comunitară prin cunoașterea evenimentelor semnificative, având ca scop, receptarea și revalorificarea în interes educativ. Ca obiective, programul DIFICIL își propune în mod special stabilirea unor relații de parteneriat cu partenerii externi interesați în a acorda ajutor deținuților minori pentru întoarcerea lor graduală la viața familială și socială, respectiv comunitate. Se evidențiază de asemenea, menținerea unor legături de colaborare cu mass-media pentru a prezenta activități din penitenciar opiniei publice în vederea întoarcerii deținuților minori în comunitate (sensibilizarea comunității prin mass-media în legătură cu eforturile depuse de deținutul minor pentru reabilitarea sa ca membru al comunității cu drepturi depline). Totodată solicită sprijinul comunităților locale pentru reintegrarea în comunitate a persoanelor care au ispășit pedeapsa cu închisoarea și monitorizarea integrării acestei în viața familială, comunitară și socio-profesională. Programul se derulează pornind de la realizarea unor discuții privind

munca, dreptul la muncă, comunitate și locul lui în existența ei, folosindu-se ca bază, însăși existența proprie a infractorului minor inclus în program. Unele aspecte sunt prezentate cu succes la emisiunile de radio prin stația de amplificare, cât și în dezbaterile organizate în cadrul acțiunilor și făcute cunoscute celorlalți prin intermediul televiziunii cu circuit închis de la nivelul penitenciarului. Acestor modalități li se adaugă și elementul de sensibilizare și atragere a reprezentanților comunităților locale, în vederea reintegrării socio-profesionale a infractorului minor, cât și desfășurarea unor activități socio-educative și de recuperare morală de către reprezentanți ai comunității și autorității locale.

Cunoscându-se faptul că responsabilitatea închisorii este de a menține persoana încarcerată în siguranță până la sfârșitul pedepsei, imperios necesară pentru acest deziderat este și intervenția în parteneriat a serviciului de reintegrare socială și supraveghere (prin consilierul său), care reușește a asigura asistarea psiho-socială **prin ținerea sub control al riscului comiterii de noi infracțiuni** și implementarea unor programe vizând munca în și cu comunitatea. Prezența consilierului RSS în penitenciar, sporește pregătirea reinsertiei sociale a infractorului minor, cât și reintegrarea în comunitate, pregătind astfel minorul asistat pentru viață, urmărind totodată și diminuarea riscului de recidivă. Din acest punct de vedere, activitatea RSS cuprinde pe lângă asistarea în perioada de detenție, încă două domenii de importanță socială și anume: prevenția (sub aspectul reducerii riscului de recidivă) și asistarea după liberare, privită ca un corp comun sub aspectul aplicării strategiilor educaționale.

Programul „De mine depinde totul” în desfășurarea sa, a respectat structura celui de bază, derulat în South Glamorgan Probation Center V. K.-tradus, adaptat și realizat în cadrul Centrul Experimental de Probațiune Iași-prezent în „Probațiunea în România”-2001-Poledna S., dar prin derularea sa, l-am personalizat aplicându-i elementele ce reprezintă momente cruciale privind reducerea șanselor de recidivă.

1.-secțiunea I = rezolvarea problemelor, având ca scop antrenarea minorului de a-și anticipa problemele, de a genera soluții alternative și a fi capabil să evite dificultățile, pornind de la premiza că modul de a gândi a oamenilor are legătură cu comiterea infracțiunilor. La nivelul acțiunii, minorii au fost capabili să vadă relația între gândurile și comportamentele lor, înțelegând problema ca pe o provocare și nu ca o amenințare, paradigma fiind aceea de a fi învățat cum să gândească și nu ce să gândească. În acest sens, problemele discutate au putut fi rezolvate cu succes.

2.-secțiunea a-II-a = dezvoltarea valorilor și motivației morale, unde scopul propus a fost cel legat de încurajarea minorului la cunoașterea propriei valori, reușind în final de a fi mai receptivi la valorile acceptate social. Etapele parcurse pentru explorarea valorilor, a cunoașterii și autocunoașterii, au pornit de la investigarea standardelor morale și valorile minorului, identificarea motivației acestuia, încurajarea pentru exprimarea propriilor valori, examinarea gândurilor în situațiilor problematice cât și identificarea gândurilor negative, ajungând la raționalizare.

3.-secțiunea a-III-a = autoconștientizarea și autoconstruirea scopul constând în modul concret de sprijinire a minorului de a identifica efectele propriilor gânduri asupra comportamentului și modului în care intervine vorbirea cu sine, în procesul care a dus la schimbarea prin învățare, fiind capabili în final să găsească soluțiile situațiilor problematice create. Până a ajunge la acest moment, au fost necesare parcurgerea unor etape legate de: întocmirea „listei adjectivelor”, evidențierea răspunsurilor posibile în „vorbirea de sine”, identificarea celor cinci puncte care vor susține schimbarea, introducerea abilităților necesare în îmbunătățirea autocontrolului, dezvoltarea modalităților pozitive de a rezolva conflictele și antrenarea și întărirea comportamentului, toate concurând la realizarea scopului propus.

4.-secțiunea a-IV-a = analiza deciziilor de comitere de noi infracțiuni, a reprezentat momentul în care minorul a reușit să gândească, să reevalueze infracțiunea comisă și să dezvolte strategii

care să-l ajute ca pe viitor să-și poată elimina comportamentul conflictual și delictual. Pentru atingerea scopului propus, s-au parcurs etape ce au cuprins: regândirea ca bază a analizei deciziei de a comite o infracțiune, prevenirea recidivei prin întocmirea unei liste ținte intitulată „Cum să mă autocontrolez” și strategii pentru schimbare (întocmirea individuală a planului de schimbare).

Adevăratul beneficiar (ca finalitate) a programului „De mine depinde totul”, a fost infractorul minor care, la sfârșitul acțiunii de asistare psiho-socială, a reușit să-și schimbe în mare măsură modul de a gândi cognitiv-comportamental, reușind a face un prim pas spre schimbare, reducându-și șansele de recidivă, prin stabilirea celor cinci reguli de aur (proprii fiecărui minor participant la program), găsindu-le avantajele și dezavantajele adoptării lor, dar care pot să-l ajute să stea departe de necazuri.

Programul și-a continuat derularea prin realizarea celor 19 ședințe cu o durată de 30-40 minute/ședință, fiecare secțiune având un anumit număr de ședințe:

Nr.crt.	Secțiunea	Nr. ședințe
1	I	6
2	a-II-a	6
3	a-III-a	4
4	a-IV-a	3

Tematica ședințelor a fost specifică pentru fiecare secțiune în parte, reușind a implica direct infractorul minor în desfășurarea acțiunii, prin propria-i participare. Atmosfera a fost propice închegării unui dialog, discuțiile punctând momentele din experiențele proprii de viață, acolo unde a fost nevoie și necesar. Nu s-au manifestat nici refuzuri de participare și nici abandonuri. Respectul de sine și față de ceilalți a marcat ședințele desfășurate pe durata întregului program „De mine depinde totul”.

Nr. crt.	Secțiunea	Tematica ședinței
1	I	-E bine unde am ajuns? -Am gândit? -Care este problema mea? -De ce am comis fapta? -Puteam evita cele întâmplate? -A fost bine ce-am făcut?
2	a-II-a	-Oare sunt bun? -De ce sunt rău? -Și eu pot fi bun, ajută-mă! -Nu mai vreau să fac nimic rău -Pot să fiu stăpân pe mine! -De mine depinde totul!
3	a-III-a	-Lista mea de adjective (bun, rău, frumos, urât, supărare, tristețe, plâns, râset, etc.) -Pot vorbi cu mine? -Am încredere în mine? -Se poate și fără conflicte?
4	a-IV-a	-Pot să gândesc și eu? -Mă pot opri dacă vreau? -Eu și planul meu!

Așa cum se amintea la începutul prezentării, programul „De mine depinde totul”, s-a derulat în perioada septembrie-decembrie 2003, având ca particularitate, **grupul țintă** ce s-a constituit pe baza **eșantionării pe cote** (eșantionarea stratificată în care selecția în interiorul grupului este făcută de operator) ce a cuprins infractori minori între 14-16 ani.

Programul „De mine depinde totul” a fost bine receptat de clienții cărora s-a adresat, elemente observate în acest sens în cadrul derulării ședințelor terapeutice când deținuții minori au manifestat un comportament adecvat, dezvoltând o mai atentă comunicare și relaționare între ei. Reușita programului a constat și în faptul că „prin

structura sa, nu a cuprins nici un recidivist, toți minorii fiind la prima lor abatere și pedeapsă penală. Rezultatele obținute privind reducerea șansei de recidivă prin dezvoltarea unui asemenea program care a înregistrat un real succes, fiind și primul pas privind reintegrarea propriu zisă a infractorului minor, a determinat includerea acestuia în logistica permanentă a serviciului de reintegrare socială. Așa cum s-a putut constata din cele parcurse până în acest moment că, pe lângă munca de asistare psiho-socială desfășurată în penitenciar, consilierul RSS își concentrează preponderent atenția și asupra activităților rezervate comunității, mergând pe principiul includerii și nu excluderii, pe cel al socializării și nu a marginalizării față de comunitate. Am demonstrat de asemenea că prin practica lor, metodele alternative la pedeapsă, nu au rolul de a exclude și proteja comunitatea prin îndepărtarea persoanei și încarcerarea sa, ci, din contră, de a conștientiza faptul că acea faptă comisă de un minor, este sau poate fi de fapt, lacuna, greșeala educațională a societății, la un moment dat. De aceea, prin aplicarea politicilor sociale și asistat de serviciul de RSS, infractorul minor reușește să-și reocupe, după o perioadă limitată de timp, rolul său social avut sau câștigat în interiorul comunității.

Din această perspectivă, a noului său rol social, strategia educațională pe care am aplicat-o infractorului minor, a ținut cont de personalitatea fiecărui asistat în parte, ce a fost cuprins în programul psiho-social. Această modalitate este rezultatul problematicii infraționalității ce face implicit parte din viața socială, datorită faptului că, atât timp cât o societate este organizată pe bază de norme și reguli ce sunt exprimate prin legi, încălcarea acestora, indiferent cât ea reprezintă un aspect al societății, reușește a fi practic, reacția socială pe care o declanșează. Sub acest aspect, sistemul de probațiune, prin serviciul RSS, reprezintă o alternativă la clasică sancțiune penală, de privare de libertate, aceste pedepse vizând însă aceeași finalitate și anume, reducerea fenomenului infrațional și creșterea gradului de siguranță socială.

Distincția ce o putem face între cele două, vizează modalitățile și mecanismele prin care se derulează executarea pedespei, cât și intensitatea și maniera de implicare a comunității în procesul de reintegrare socială și supraveghere a infractorului minor. Această simultaneitate (supraveghere și asistare), reprezintă de fapt, potențialul pe care îl au pedepsele alternative închisorii (detenției, încarcerării) în sensul unei eficacități sporite..

Fiind la început de drum (sistemul de probațiune este recunoscut și aplicat în România, doar din anul 2000) numărul minorilor este redus datorită implicațiilor psihosociale pe care le incumbă o astfel de alternativă la pedeapsa cu închisoarea, cât și a faptului că există încă o reținere din partea legii (judecătorilor) de a implementa un nou demers juridic ce propune deschidere, inovație și reșezare în rândul țărilor cu democrații solide și lipsite de curențe sociale și vid legislativ. Date fiind aceste condiții, am putut trece la aplicarea directă a cercetării psihopedagogice elaborate, reprezentând un exemplu de pionierat în acest domeniu.

Astfel, asupra minorilor asistați, am intervenit privind reintegrarea lor în comunitate, atât în:

a)-domeniul educațional (completarea studiilor școlare: școală generală și școală profesională)

b)-domeniul social (calificarea și ocuparea profesională: curs de calificare și găsirea unui loc de muncă).

După întregul demers de identificare a grupului dar și de decodificare privind implicațiile strategice ale programelor realizate, gândite și structurate educațional, sub o anumită formă, am trecut direct la implementarea **strategiei educaționale personalizată** aplicată acelor minori cuprinși în cadrul domeniului educațional, materializată prin completarea studiilor școlare. Minorii asistați i-am grupat în două categorii, urmărind atât completarea cunoștințelor gimnaziale și liceale cât și cele ale școlii profesionale. La fiecare minor am urmărit în parte modul în care s-a reintegrat în mediul educațional, aceasta fiind de fapt, logistica practică a asistării psihosociale pe care am implementat-o ca strategie educațională

personalizată, urmărind ca supravegherea din punct de vedere juridic să o continue alături de consilierul de reintegrare socială și supraveghere.

Sub această individualizare a fiecărui caz în parte, am putut urmări modul în care concret, strategia aplicată a avut efectul scontat. Astfel, se poate constata faptul că și în momentul de față, minorii asistați și a căror asistare psiho-socială s-a materializat în domeniul educațional, **n-au recidivat** continuându-și fiecare cursul de școlarizare adecvat (școală generală-curs fără frecvență, școală profesională, liceul).

Domeniul social-prezent ca secvență tot strategie educațională, a cuprins din grupul țintă minori asistați care, în cadrul calificării și ocupării profesionale au urmat un **curs de calificare în vederea găsirii unui loc de muncă**, cât și au fost participanți la un **program privind expectanța alegerii profesionale și a locului de muncă**.

Elaborarea și aplicarea corectă a acestor strategii educaționale personalizate vizând obținerea unui loc de muncă prin programul intitulat „ȘI EU POT SĂ REUȘESC” l-am realizat în cadrul consilierii de grup-cu cei trei minori asistați (făcând parte din grupul țintă) S. E.-16 ani; A. M. D-16 ani; B. M.-16 ani, aflați în asistarea Serviciului de reintegrare socială și supraveghere, în perioada lunilor mai-iunie 2003. Acest program este conceput și adaptat după mapa „Alege să trăiești în libertate”- editată de Centrul Român pentru Educație și Dezvoltare-CRED-U.E. București-2002-fiind adresat direct persoanelor private de libertate și aflate în pregătirea momentului liberării din penitenciar.

Ca și element de organizare, programul „Și eu pot să reușesc” l-am desfășurat în colaborare cu consilierul de reintegrare socială și supraveghere direct implicat în problematică, având în supraveghere și asistare pe cei trei minori, la sediul R.S.S., cele opt ședințe fiind programate câte una pe săptămână, având o durată medie de 30-45 de minute (depinzând de tematică și de modul de antrenare a participanților la desfășurarea activităților).

Infractorii minori asistați cuprinși în programul „Și eu pot să reușesc” au fost învățați să-și stabilească prioritățile și să se

pregătească pentru acțiunea socială pe care și-o doresc. În acest sens, am stabilit și parcurs anumite etape necesare pentru aplicarea unei strategii personale și anume:

1.-consultarea surselor de informare

2.-listarea locurilor de muncă disponibile și care li se potrivesc

3.-analiza variantelor: posibile dificultăți, probe prevăzute pentru ocuparea postului, demersuri ce trebuiesc făcute, timpul pentru aceste demersuri, șansele de ocupare a postului respectiv, pregătirea pentru ocuparea postului; având ca **obiective**:

-înțelegerea nevoilor și a așteptărilor angajatorilor

-dezvoltarea abilităților de promovare a imaginii proprii

-să înțeleagă cum să se comporte la un interviu

și **criterii de evaluare**:

• stabilirea nevoilor și așteptărilor personale și armonizarea lor cu nevoile și așteptările angajatorilor pentru obținerea aleasă

• elaborarea unui C.V., a unei scrisori de intenție sau recomandare

• să se prezinte și să se comporte adecvat într-o situație de interviu prezentând încredere

• să cunoască și să demonstreze că poate pune în practică tehnicile de căutare a unui loc de muncă;

Concret, activitățile pe care le-am inițiat, s-au desfășurat interactiv, antrenându-i pe minori în elaborarea strategiei personale pentru obținerea unui loc de muncă. Astfel:

1.-**prima ședință** = Ce știu despre mine și muncă?

a pornit de la întrebările:

• îmi place mai mult să lucrez în aer liber sau în încăperi?

• prefer să lucrez cu materiale dure (metal, piatră, beton, sticlă, mașini, aparate) sau cu materiale moi (lemn, hârtie, stofă, plante, lână, piele, pământ, lut)?

• prefer lucrul cu oamenii sau lucrul cu obiectele? prefer lucrul cu animalele sau cu plantele?

• îmi place să lucrez singur sau în echipă?

• sunt interesat de aspectele tehnice sau de cele artistice?

- am o sănătate deplină sau o sănătate precară?
- am nevoie de mișcare multă sau de puțină mișcare?
- lucrez mai ușor cu mâinile sau lucrez mai ușor cu mintea?
- este important să lucrez aproape de casă, familie, prieteni, sau aș putea pleca oriunde să găsesc de lucru?
- aș fi pregătit să-mi schimb locul de muncă?
- sunt o persoană sociabilă? îmi fac ușor prieteni într-un loc nou?
- ce mă va interesa mai mult cu privire la slujbă: plata? condițiile de muncă? satisfacția muncii? colegii?

2.-**a doua ședință** = Unde mă pot informa corect?

clientul a fost învățat să caute informații despre locul de muncă, veridice și viabile, în:

a)-**ziare**:

-citește pagina de mică publicitate din ziarele și revistele locale și/sau centrale

-adresează-te telefonic sau direct, imediat întreprinderii, firmei, societății care a dat anunțul ce te interesează direct

b)-**la Agenția Națională (Locală) de Ocupare a Forței de Muncă (AJOFM)**:

-consultă periodic avizierul AJOFM din orașul tău, sau din cel mai apropiat oraș, dacă locuiești la țară, putând obține informația despre cursuri de calificare/ recalificare

c)-**pe internet**: (bursa locurilor de muncă)

-pentru a obține informații din această sursă, poți apela la ajutorul Centrului Român pentru Educație și Dezvoltare Umană

d)-**târguri de job-uri**:

-în orașul tău se va organiza de către unele instituții de stat și firme private, prezentarea ofertei locurilor de muncă disponibile, punând la dispoziția celor interesați informații și formulare pentru angajare

e)-**anunțuri lipite pe ferestrele unor firme, societăți comerciale**:

-dacă tot ce-ai găsit prin celelalte surse de informații nu te mulțumesc, poți contacta astfel de anunțuri la care adaugă: cataloage, periodice economice și financiare, „Pagini Aurii” și de ce nu, chiar și cartea de telefon

f)-familia și prietenii:

-folosește toate informațiile pe care le poți afla de la cei apropiați (locuri de muncă potrivite calificării tale sau dorințelor tale, cunoștințe personale în anumite întreprinderi, etc.), oricine te va ajuta cu plăcere dacă te va vedea motivat și hotărât să-ți organizezi viața.

Atenție! Mesajul acestei ședințe:

„Este bine să consulți toate sursele de informații și să insiști. Fii sigur că posturile nu vin singure la tine. Tu ești cel care trebuie să le caute și să le iasă în întâmpinare. Să nu te aștepti să găsești foarte ușor un loc de muncă. Nu renunța dacă nu găsești de lucru foarte repede. Poate este nevoie să te reorientezi profesional. Poate că sunt mai puține locuri de muncă și mai multe persoane care caută ca și tine un loc de muncă. Nu uita că pentru a găsi un loc de muncă, tu trebuie să fii cel mai interesat și cel mai activ!

3.- a treia ședință = Ce scriu despre mine în C.V.?

-curriculum vitae-C.V. reprezintă prezentarea pe care o faci pe scurt despre tine și despre aptitudinile care te pot recomanda să poți obține un anumit loc de muncă

-forma unui C.V. este:

-una sau cel mult două coli de scris (format A4)

-scris la mașină, computer sau de mână (citeț, fără greșeli, ștersături)

-informații prezentate grupat: date personale, educație, pregătire profesională, deprinderi și interese;

4.- a patra ședință = Ce spun despre mine?

-se vor face referiri la interviu-ca fiind o discuție pe care angajatorul o are cu posibili angajați, pe care încearcă să-i cunoască prin intermediul comunicării verbale (conversație,

întrebări și răspunsuri) și neverbale (ce spun cu ochii, expresia feței, mâinile, felul în care stau, etc.)

-pentru interviu (întrevedere) trebuie să te pregătești din mai multe puncte de vedere:

-informațional (încearcă să aduni cât mai multe informații despre firmă, încearcă să gândești ce întrebări ți s-ar putea pune și ce răspunsuri ai da):

-de ce dorești acest post de muncă?

-ce crezi că te recomandă pe tine în mod special pentru acest post?

-crezi că vei rezista la stresul acestui nou loc de muncă?

-cum vezi viitorul tău?

-psihologic (ai încredere în tine, gândește-te că ai toate șansele să fi angajat pentru că CV-ul tău a fost selectat; privește-l pe interlocutorul tău ca pe un viitor coleg/șef, nu consuma calmante sau excitante înaintea interviului, îmbracă-te cât mai îngrijit)

5.- **a cincea ședință** = Care sunt actele pentru angajare?

-infactorul minor (clientul) în cadrul ședinței a aflat că, pentru a se angaja e nevoie a-și întocmi un dosar care trebuie neaparat să cuprindă:

-buletinul de identitate

-fișa medicală (adeverință de sănătate) din care să rezulte că ești apt de muncă

-diploma de absolvire a școlii generale

-diploma de absolvire a școlii profesionale

-certificatul de naștere (originalul și copia legalizată la notariat)

-carnet de muncă (dacă ai mai lucrat și dacă angajatorul ți-a făcut acest document)

-repartiția de la AJOFM dacă nu ai mai lucrat

6.- **a șasea ședință** = Proiectul meu personal!

-după derularea celor cinci ședințe de lucru, a șasea întâlnire în cadrul consilierii de grup a infractorilor minori asistați, îi găsește deja pregătiți pentru a-și realiza propriul proiect pornind de la următoarele întrebări, alegându-le singur pe cele mai importante pentru tine:

-am o idee clară **unde vreau să ajung** ?

-**am trasat**, vizualizat, subliniat sau descris proiectul meu ?

-știu **cum** să-mi fac activitățile care mă ajută să-mi realizez proiectul ?

-trece proiectul meu testul „simțul comun” ?

-am **resursele** necesare pentru a realiza proiectul ?

-am discutat proiectul meu cu cineva ale cărui idei și sugestii le cred și le respect ?

-sunt pregătit **să revizuiesc** proiectul meu, dacă este necesar, sau **să elaborez un proiect alternativ** ?

-sint că acest proiect este „al meu”și are **semnificația personală** pentru mine?

7.- **a șaptea ședință** = Contractul personal?

-își propune de a conștientiza clientul (infractorul minor) asistat, că contractul este o decizie specifică pe care o luăm spre a produce schimbările pe care și le dorește

-este necesar deoarece reprezintă o formulare clară a unor obiective care conțin schimbările propuse

-contractul personal în concepția sa, ține cont de următoarele trăsături :

- este decizie matură privind propriul comportament, conștientizând o atitudine

- este concret

- este realist și pozitiv, ducând la relații și rezultate mai bune

- este viabil și pentru alte persoane care pot observa acțiunea

- începe cu „Eu vreau” ceea ce demonstrează că ești un viitor adult responsabil de propriul comportament

8.- **a opta ședință** = reprezintă **evaluarea** programului intitulat sugestiv „Și eu pot să reușesc”, ce s-a finalizat cu susținerea de către cei trei infractori minori (clienți) asistați, a propriilor **contracte personale**:

1.-S. E.-născut în anul 1987, în vârstă de 16 ani, intrat în serviciul de reintegrare socială și supraveghere în aprilie 2003, fiind condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de furt calificat. Absolvent a unui curs de calificare în construcții-zidărie, minorul S. E. dorește să-și găsească cât mai repede un loc de muncă pentru a-și ajuta familia. Riscul de recidivă este foarte redus, minorul manifestându-și regretul pentru fapta penală săvârșită. În timpul programului derulat, atitudinea sa a fost constructivă, dorința găsirii unui loc de muncă fiind evidentă.

Contractul său personal se prezintă astfel:

„Vreau să mă schimb și mă bucur că are cine să mă ajute. Am să-mi ascult viitorii colegi de muncă. O să vorbesc frumos cu ei. Nu mai vreau să fur. Vreau să învăț de la cei ce-mi arată. Știu că pot să mă îndrept și să muncesc. Vă rog să aveți încredere și grijă de mine, ca să nu mai disper.”

2.-A. M. D.- născut în anul 1987, având 16 ani, intrat în asistarea serviciului de reintegrare socială și supraveghere în martie 2003, fiind condamnat pentru infracțiunile de furt, furt calificat. A absolvit cursul de calificare în meseria de cofetar-bucătar, lucrând temporar (până la săvârșirea faptei) la fabrica de pâine. Dorește schimbarea în propria-i viață și a început deja pornind de la renunțarea la anturajul infracțional, dorind să nu se mai reîntoarcă în arest. Și în acest caz, riscul de recidivă este redus, singur argumentându-și decizia prin cuvintele: „sunt capabil să îmi câștig existența prin activități legale”.

Receptivitatea și dorința de nou l-au caracterizat în timpul programului, iar contractul personal l-a prezentat sub forma:

„Vreau să nu mă mai întorc la gașcă. Știu că sunt capabil să îmi câștig existența în activități legale. Pot să muncesc dacă-mi trebuie bani. Sunt deja mai bun. Abia aștept să-mi cunosc noii colegi de muncă. Eu vreau.”

3.- B. M. -născut în anul 1987 având 16 ani, intrat în asistarea serviciului de reintegrare socială și supraveghere în ianuarie 2003, fiind condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de furt, furt calificat. A absolvit școala profesională cu profil auto nefiind niciodată angajat. Participă la programul „Și eu pot să reușesc” în speranța că va reuși să învețe să lucreze cu oamenii, dar mai ales să comunice cu ei, aici întâmpinând unele probleme. Nefiind comunicativ, și fiindu-i greu a accepta un loc de muncă pe care-l consideră ca ceva necunoscut și periculos, dorește totuși să se schimbe neavând o altă sursă de venit. Riscul de recidivă este mediu iar participarea la program, o încercare de adaptabilitate deosebită. Cu toate acestea (interpretarea bazându-se pe carențele sale afective în raport cu familia sa), minorul asistat s-a încadrat până la finele programului în activitățile desfășurate, manifestându-și dorința totuși de a încerca să-și găsească un loc de muncă care să-l satisfacă.

Contractul său personal surprinde acest fapt și totuși, se remarcă prin dorința sa de schimbare:

„Încerc și cred că o să reușesc dacă vreau. O să-mi fac un rost. Unde o să mă duc, vreau să fie bine. Îmi plac mașinile. Voi începe să mă schimb. Sper să nu mai greșesc iar.”

Toate aceste contracte personale denotă prin modalitățile speciale de abordare a infractorului minor asistat, că e nevoie de o schimbare, că i se acordă o alternativă, că poate, dacă dorește, să găsească un sprijin în cei din jur, dar mai ales, **noul său rol social** îi asigură stabilitate, siguranță, încredere, responsabilitate, fiind practic primul pas spre adevărata sa reintegrare socială în comunitate.

Tot în acest compartiment al calificării și ocupării profesionale, se înscriu și **cursurile de calificare**. Sub acest aspect, colaborarea între serviciul de reintegrare socială și supraveghere și Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă (AJOFM), presupune:

- furnizarea de către Agenție a informațiilor cu privire la cursurile de calificare existente precum și a locurilor de muncă disponibile (săptămânal)

- includerea clienților serviciului de reintegrare socială și supraveghere la cursuri de calificare profesională organizate de către Agenție

- monitorizarea de către consilierul de reintegrare socială și supraveghere, responsabil de caz, a modului în care clientul angajat prin intermediul Agenției, face față sarcinilor de muncă

- organizarea în comun a unor întâlniri cu agenți economici în scopul sensibilizării acestora cu privire la angajarea în muncă a infractorilor

- analiza eșecurilor (ce nu merge în parteneriatul celor două instituții cum poate fi îmbunătățită activitatea ?)

- reevaluarea protocoalelor de colaborare

În aceeași secvență educațională, s-au derulat și acțiuni menite a antrena infractorii minori asistați, în participarea prin AJOFM la cursuri de calificare. Astfel, într-o perioadă de timp bine stabilită:

a)-septembrie-decembrie 2002

b)-septembrie-decembrie 2003,

șase din infractorii minori asistați, au fost cuprinși la cursurile de calificare profesională în **sectorul construcții-zidar** organizate de AJOFM. E cazul a menționa fructuoasa și benefica colaborare ce am avut-o la derularea acestei secvențe psihopedagogice, atât din partea serviciului de reintegrare socială și supraveghere cât și a AJOFM.

a)- în perioada septembrie-decembrie 2002, clienții asistați:

- A. C.- născut în anul 1986-având 16 ani, și intrat în perioada de asistare în anul 2002, este condamnat pentru săvârșirea infracțiunii penale de furt, furt calificat;

- P. M.- născut în anul 1986-având 16 ani, și intrat în perioada de asistare în anul 2002, este condamnat pentru săvârșirea infracțiunii penale de înșelăciune;

- V. C.- născut în anul 1986-având 16 ani, și intrat în perioada de asistare în anul 2002, este condamnat pentru săvârșirea infracțiunii penale de furt, furt calificat;

Infractorii minori asistați, absolvenți a opt clase, și-au manifestat dorința în cadrul planului de asistare psiho-socială, de a participa la un

curs de calificare profesională în vederea găsirii unui loc de muncă. Făcându-li-se mai multe oferte de cursuri de calificare din partea AJOFM, aceștia au optat pentru cel din sectorul construcții, fiind oportună și perioada septembrie-decembrie 2003 cât și durata –3 luni, urmând ca odată cu începerea perioadei de construcții, să-și poată găsi un loc de muncă.

La cursurile desfășurate săptămânal, clienții asistați au făcut parte dintr-un grup mai mare de persoane ce urmau același program de pregătire. La sfârșitul cursului, infractorii minori asistați, au fost angajați în compartimentul construcții, cu sprijinul AJOFM ce-i avea deja în evidență.

b)- În aceeași relație de colaborare reciprocă s-a desfășurat și a doua solicitare de participare la același curs, doar că s-a desfășurat în perioada septembrie-decembrie 2003, urmat de către:

- S. G. -născut în anul 1988-având 15 ani, și intrat în perioada de asistare în anul 2003, este condamnat pentru săvârșirea infracțiunii penale de viol;

- S. O. M.-născut în anul 1988-având 15 ani, și intrat în perioada de asistare în anul 2003, este condamnat pentru săvârșirea infracțiunii penale de furt, furt calificat;

- E. C. -născut în anul 1987-având 16 ani, și intrat în perioada de asistare în anul 2003, este condamnat pentru săvârșirea infracțiunii penale de furt, furt calificat;

Ca și grupa anterioară infractorii minori asistați, au făcut parte din cei ce au urmat cursul de calificare profesională în sectorul construcții-zidar, fiind incluși în grupul organizat de AJOFM. Absolvind cursul și luându-și diploma de zidar, minorii asistați, fiind deja în evidența AJOFM, sunt deja angajați din primăvara anului 2004, la firmele din domeniul construcțiilor de pe raza județului.

În același context al **strategiei educaționale personalizate**, se înscrie și „Planul de reintegrare socială și supraveghere” pentru minorul asistat B.B. care constituie încă o particularitate în modul în care am intervenit pe o perioadă de timp limitat asupra conceperii și derulării asistării psiho-sociale a celui supus atenției noastre. Sunt de

remarcat „pașii” parcurși pentru a putea realiza reintegrarea în domeniul educațional al infractorului minor asistat –B.B. și anume:

-întocmirea, aprobarea și punerea în aplicare a planului de reintegrare socială și supraveghere-conform hotărârii judecătorești supusă instanței

-realizarea împreună cu minorul asistat, a numărului de întâlniri în perioada februarie-decembrie 2003 -notarea în cadrul fiecărei întâlniri a elementelor ce vor fi discutate, privind aplicarea și interpretarea unor teste, relația cu familia, implicarea în executarea muncii în folosul comunității, ajungându-se până la momentul executării de către consilierul de reintegrare socială și supraveghere doar a planului de supraveghere legat de ispășirea pedepsei pronunțate în instanță de complexul de judecată

-observarea scăderii riscului de recidivă și a creșterii stimei de sine

-menținerea unei legături viitoare necesară din partea minorului asistat, în vederea găsirii unui loc de muncă

După „pașii” secvențial urmăriți se poate contura noul său profil de personalitate.

CONCLUZII

Întregul demers pedagogic inițiat prin cercetarea noastră de față, a determinat găsirea și aplicarea unei noi strategii educaționale menite a facilita infractorului minor, reintegrarea sa în comunitate. Pasul uriaș făcut în acceptarea de către comunitate a unei alternative la pedeapsa penală, reprezintă punctul de plecare în aplicarea logisticii instrumentată în vederea recunoașterii probațiunii cât și a implicării sale în depășirea momentelor de „criză ale vieții” trăite de minorul între 14-16 ani.

Certitudinea validării ipotezelor este dată de reperele atitudinale atât la nivelul infractorului minor cât și a comunității, prin schimbarea opticii educaționale și implicarea directă în actul de reintegrare a părților direct interesate.

În contextualitatea celor menționate anterior:

- intervenția psihopedagogică asupra minorului, certifică faptul că la această vârstă (14-16 ani), e imperios necesară cunoașterea dezvoltării sale bio-psiho-sociale pentru a preîntâmpina noi manifestări a conduitelor și comportamentelor de risc;

- chiar dacă minorul se află în stare de privare de libertate, școala rămâne punctul forte și în continuare ca factor instructiv-educativ, cât și de reper și referință în pregătirea deținutului pentru reintegrarea sa în comunitate;

- menținerea legăturii permanente cu familia infractorului minor, sporind astfel gradul de compatibilitate ulterioară cu cerințele comunității cât și a creșterii responsabilității educaționale a acestuia față de membrul său aflat în stare de privare de libertate;

- scăderea substanțială a stării riscului de recidivă, ceea ce reprezintă nota bene a întregului demers educațional întreprins asupra infractorului minor, privind reintegrarea sa în comunitate;

- identificarea și realizarea noului rol social al infractorului minor în comunitate, prin aportul direct și personalizat al serviciilor de

reintegrare socială și supraveghere (RSS) din cadrul sistemului de probațiune;

- folosirea de strategii educaționale personalizate privind reintegrarea în comunitate, ca răspuns al comenzii sociale realizată la nivelul subiectului nostru;

- transformarea centrelor de încarcerare pentru minori și tineri, în „comunități educațional-terapeutice” cu multiple valențe formativ-educative;

Responsabilitatea pe care ne-am asumat-o în derularea unei asemenea cercetări, a impus o temeinică cunoaștere a preadolescentului și/sau adolescentului (14-16 ani) atât din perspectiva raportării sale la comunitate cât și versus, realizând de fapt, „matricea rolului său social” din perspectiva maturizării sociale, instrumentată ca element component al identității sale comunitare.

Cercetarea noastră reprezintă un început într-o secvență educațional-formativă specială, ceea ce crează noi modalități de abordare, având centrat întregul dispozitiv logistic pe minorul vulnerabil, dar care, este și continuă să se raporteze la comunitatea căreia îi aparține. Munca nu a fost și nu este deloc ușoară, iar „valoarea de timp și în timp” este cea care dă credibilitate și validitate noii alternative la pedeapsa penală, răbdarea și consecvența fiind „unitățile de măsură” alături de schimbarea mentalității comunității, în vederea reabilitării, resocializării și reintegrării minorului aflat într-o situație specială dată.

Și toate converg spre reușită, scopul cercetării noastre fiind atins, iar ipotezele validate. Ce pot certifica toate acestea, dând certitudinea reușitei? Nu altceva decât receptarea de către subiect a mesajului strategiei educaționale aplicate și acceptarea ajutorului de către infraactorul minor asistat, de care are nevoie în acele momente.

Dar, să lăsăm aprecierea reușitei și finalității noastre, să aparțină beneficiarului (infraactorul minor asistat) care, prin contractul său personal, dă certitudine și veridicitate ȘANSEI: „Vreau să mă schimb și mă bucur că are cine să mă ajute. Am să-mi ascult viitorii colegi de muncă. O să vorbesc frumos cu ei. Vreau să învăț de la cei ce-mi arată. Știu că pot să mă îndrept și să muncesc. Vă rog să aveți încredere și grijă de mine, ca să nu mai disper” (S. E. - 16 ani).

ANEXE

ANEXA NR.1-Convenția Națiunilor Unite privind drepturile Copilului (1990)

1.-Articolul 37: -Tortura și privarea de libertate

Statele părți vor asigura ca:

a)-nici un copil nu va fi supus la torturi, la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante; Pentru persoanele sub 18 ani ce au comis infracțiuni, nu vor fi pronunțate nici o pedeapsă capitală, nici închisoarea pe viață, fără posibilitatea de eliberare.

b)-nici un copil nu va fi privat de libertate în mod ilegal sau arestat. Arestarea, deținerea sau întemnițarea unui copil trebuie să fie conformă cu legea și se va folosi numai ca măsură extremă și pentru cea mai scurtă perioadă de timp posibilă.

c)-orice copil privat de libertate să fie tratat cu omenie și cu respectul datorat demnității persoanei umane și de o manieră care să țină seama de nevoile persoanelor de vârsta sa; În special, orice copil privat de libertate va fi separat de adulți, afară dacă se consideră preferabil să nu fie separat. În interesul superior al copilului și el va avea dreptul de a menține contactul cu familia sa prin corespondență și prin vizite, în afara unor cazuri excepționale.

d)-orice copil privat de libertate va avea dreptul de acces rapid la asistență juridică sau la orice altă asistență corespunzătoare, precum și dreptul de a contesta legalitatea privării de libertate în fața unui tribunal sau a unei alte autorități competente, independente și imparțiale și dreptul la decizia rapidă în orice asemenea acțiuni.

2.-Articolul 39: -Îngrijirea recuperatorie

Statele părți vor lua măsurile corespunzătoare pentru a promova refacerea fizică și psihologică și reintegrarea socială a unui copil victimă a oricărei forme de neglijență, exploatare sau abuz, a torturii sau a oricărei forme de pedeapsă sau tratament cu cruzime, inumane sau degradante sau a unui conflict armat. Această refacere și această reintegrare se vor desfășura în condiții în care favorizează sănătatea, respectul de sine și demnitatea copilului.

3.-Articolul 40: -Administrarea justiției minorilor

1.-Statele părți recunosc oricărui copil bănuțit, acuzat sau dovedit că a comis o ȳncalcare a legii penale, dreptul de a fi tratat ȳntr-un mod corespunzător promo-varii simțului său de demnitate și al valorii personale, care să ȳntareasca respectul său pentru drepturile omului și libertașile fundamentale ale altora și care să țină seama de varșta sa și de necesitatea de a promova reintegrarea sa și asumarea unui rol constructiv ȳn societate.

2.-ȳn acest scop și ținând seama de dispozițiile pertinente ale instrumentelor internaționale, statele părți vor asigura ȳn special:

a) - ca nici un copil să nu fie bănuit, acuzat sau declarat vinovat de o ȳncalcare a legii penale datorită unor acțiuni sau omisiuni care nu erau interzise de dreptul național sau internațional ȳn momentul comiterii lor;

b) - ca orice copil bănuit sau acuzat de o ȳncalcare a legii penale să aibă cel puțin dreptul la garanțiile următoare:

- să nu fie constrâns să depună mărturie sau să mărturisească că este vinovat; să interogheze sau să facă să fie interogați martori ai acuzării și să obțină participarea și interogarea martorilor ȳn apărare ȳn condiții de egalitate;
- dacă se dovedește că a ȳncalcat legea penală, să poată face apel cu privire la decizii și la orice măsuri luate ȳn consecință ȳn fața unei autoritașii sau a unei instanțe judiciare superioare competente, independente și imparțiale, conform legii;
- să fie asistat ȳn mod gratuit de un interpret dacă nu ȳnțeleg sau nu vorbește limba utilizată;
- cu statutul său de persoană privată să fie ȳn mod deplin respectat ȳn toate fazele procedurii;
- să fie presupus nevinovat până ce vinovașia va fi stabilită legal;
- să fie informat prompt și direct de acuzațiile ce i se aduc sau, dacă este cazul, prin intermediul parȳnșilor săi sau al reprezentanților săi legali și să beneficieze de o asistență

juridică sau de orice altă asistență corespunzătoare pentru pregătirea și prezentarea apărării sale;

- cauza să fie examinată fără întârziere de către o autoritate sau o instanță judiciară competentă, independentă și imparțială după o procedură echilibrată conform prevederilor legii în prezenta asistenței legale sau a altei asistențe corespunzătoare și dacă acest lucru nu este considerat contrar interesului superior al copilului, datorită în special vârstei și situației sale, în prezența părinților săi sau a reprezentanților legali;

3.-Statele părți se vor strădui să promoveze adoptarea de legi, de proceduri, crearea de autorități și instituții special concepute pentru copiii bănuiți, acuzați sau declarați că ar fi comis încălcări ale legii penale în special:

a)- să stabilească o vârstă minimă sub care copiii vor fi considerați că nu au capacitatea de a încălca legea penală;

b)- să ia măsuri de fiecare dată când este potrivit și de dorit, pentru a trata acești copii fără a recurge la proceduri judiciare, cu condiția ca drepturile omului și garanțiile legale să fie respectate în mod deplin.

4.-Va fi prevăzută o întreagă gamă de dispoziții cum sunt cele de îngrijire, orientare și supraveghere, îndrumare, probare, plasament familial, programe de educație generală și profesională și alte alternative pentru îngrijirea instituționalizată, pentru a asigura copiilor un tratament corespunzător bunăstării lor și proporțional în situația lor și cu infracțiunea.

ANEXA NR.2-Principiile de la Riyadh (1990)

Articolului 7 care stipulează faptul că: „Aceste Principii trebuie interpretate și aplicate pe baza instrumentelor și normelor ONU privind drepturile, interesele și bunăstarea copiilor și persoanelor tinere și de asemenea, aplicate în contextul condițiilor economice, sociale și culturale din fiecare stat membru.”

Articolul 57 menționează: „Se va acorda atenție creerii unui birou al „ombudsman”-ului sau a unui organ independent similar care va veghea ca statutul, drepturile și interesele tinerilor să fie protejate și ca serviciile disponibile să fie prezentate corespunzător. „Ombudsman”-ul sau un alt organ desemnat va trebui de asemenea, să supravegheze aplicarea Principiilor de la Riyadh, a Reguliilor de la Beijing și a Normelor pentru protejarea tinerilor privați de libertate. „Ombudsman”-ul sau un alt organ va publica la intervale regulate, un raport privind progresele făcute și dificultățile întâmpinate în timpul aplicării acestor instrumente.”

Se vor crea și servicii de apărare a copilului cât și crearea funcției de „ombudsman” ca parte a sistemului de apărare a copilului, constituind o strategie importantă pentru îmbunătățirea statutului social al acestuia, ocupându-se atât de statutul, drepturi și interese cât și de problemele aplicării legii în cazul minorilor.

Recunoscându-se necesitatea aplicării unor noi căi și strategii de **prevenire a delincvenței juvenile** cât și afirmarea faptului că fiecare copil se bucură de drepturile de bază ale omului, inclusiv, în special accesul liber la educație, **Rezoluția 45/112 sugerează pozitiv**: abordări, afirmații și interpretări:

I. –PRINCIPII FUNDAMENTALE:

1.-Prevenirea delincvenței juvenile este parte esențială a prevenirii criminalității în societate. Prin implicarea în activități legale cu utilitate socială și prin adoptarea unei orientări umaniste față de societate și a unei concepții similare asupra vieții, tinerii pot să-și însușească o atitudine necriminogenă.

2.-Prevenirea cu succes a delincvenței juvenile necesită eforturi din partea întregii societăți cu scopul asigurării unei dezvoltări armonioase a adolescenților, urmărind și stimulând evoluția personalității lor încă de la vârsta cea mai fragedă.

3.-Necesitatea și importanța unor politici progresiste de prevenire a delincvenței juvenile și analiza sistematică și elaborarea unor măsuri, trebuie acceptate de la sine. Acestea trebuie să evite

incriminarea și pedepsirea copilului pentru un comportament care nu dăunează grav dezvoltarea sa și care nu prejudiciază pe alții.

II. -SCOPUL PRINCIPILOR:

Principiile trebuie aplicate în contextul condițiilor economice, sociale și culturale din fiecare stat membru.

III. -PREVENIREA GENERALĂ:

Planurile de prevenire trebuie să aibă în vedere toate nivelurile guvernamentale și să conțină:

- analiza atentă a problemelor și inventarul de programe, servicii, facilități și resurse disponibile;
- definirea clară a responsabilităților;
- mecanisme de coordonare privind prevenția;
- politici, programe, și strategii bazate pe prognoze;
- metode de reducere și comitere a faptelor delictuale;
- implicarea comunității în servicii și programe;
- cooperarea interdisciplinară la nivel de guvern, administrație;
- participarea tinerilor la politicile și acțiunile de prevenire a delincvenței juvenile;
- existența personalului specializat la toate nivelurile;

IV. -PROCESELE DE SOCIALIZARE:

Se va pune accent pe politicile de prevenire care facilitează socializarea și integrarea tuturor copiilor și tinerilor, mai ales cu ajutorul familiei, comunității, grupărilor compatibile, școlilor, pregătirii profesionale și a sistemului de muncă, precum și cu ajutorul organizațiilor de voluntari. Se va acorda atenția cuvenită dezvoltării personale corespunzătoare a copiilor și tinerilor, aceștia trebuind a fi acceptați ca parteneri egali și deplini în cadrul proceselor de socializare și integrare.

A.-FAMILIA

a)-Fiecare societate trebuie să acorde prioritate nevoilor și bunăstării familiei și tuturor membrilor săi;

b)-Deoarece familia este unitatea de bază care răspunde de socializarea primară a copiilor, trebuie făcute eforturi la nivelul guvernului și al societății de păstrare a integrității familiei, inclusiv formarea familiei extinse. Societatea are răspunderea de a ajuta familia să asigure asistența și protecția copiilor, precum și o bună stare fizică și mentală. Se vor lua măsuri corespunzătoare, inclusiv îngrijirea în timpul zilei.

c)-Este important de subliniat funcția de socializare a familiei și a familiei extinse; de asemenea, este la fel de importantă recunoașterea rolului, responsabilităților, participării și cooperării viitoare a tinerilor în cadrul societății.

B. ÎNVĂȚĂMÂNTUL

a)-Guvernele au obligația de a asigura tuturor tinerilor accesul la sistemul public de învățământ.

b)-Sistemele de învățământ trebuie să acorde o atenție și o grijă deosebită tinerelor persoane care se confruntă cu riscuri sociale . Se vor elabora și se vor utiliza pe scară largă, programe de prevenire, materiale, programe de învățământ și instrumente speciale în acest scop.

c)-Sistemele de învățământ se vor conforma și vor promova cele mai înalte standarde profesionale și educaționale în ceea ce privește programele școlare, metodele de predare și învățare și recrutarea și pregătirea profesorilor calificați. Controlul și evaluarea performanțelor se vor face în mod regulat de către organizațiile și autoritățile specializate corespunzător.

d)-În cadrul sistemelor de învățământ se vor planifica și se vor realiza activități extrașcolare care prezintă interes pentru tineri, în colaborare cu grupuri ale comunității.

e)-Școlile trebuie să promoveze politici și reguli care să fie corecte și echitabile; elevii trebuie să fie reprezentați în organele care

stabilesc politica școlară, inclusiv politica disciplinară și care iau decizii.

C.- COMUNITATEA

a)-Vor fi create sau, acolo unde există, vor fi extinse serviciile și programele care să răspundă nevoilor, problemelor, intereselor și preocupărilor speciale ale persoanelor tinere și care să asigure îndrumarea și orientarea persoanelor tinere și a familiilor lor.

b)-Comunitățile trebuie să ia sau, acolo unde există, să extindă măsurile comunitare, facilități și servicii pentru recreere care să răspundă nevoilor speciale ale copiilor care se confruntă cu riscuri sociale. În cadrul acestor măsuri, se va acorda atenție respectării drepturilor individului.

c)-Vor fi create și vor fi puse prompt la dispoziția persoanelor tinere, dotări și servicii pentru recreere.

D.- MASS-MEDIA

a)-Mass-media va fi încurajată să asigure persoanelor tinere accesul la informații și la materiale din diverse surse naționale și internaționale.

b)-Mass-media va fi încurajată să sprijine aportul pozitiv al tinerilor în societate.

c)-Mass-media în general și televiziunea și cinematografia în special vor fi încurajate să reducă prezența pornografiei, a drogurilor și a violenței și să prezinte critic violența și exploatarea, precum și să evite o prezentare în imagini degradante mai ales a copiilor, a femeilor și a relațiilor interpersonale și să impună principii și atitudini care au în vedere egalitatea.

d)-Mass-media trebuie să fie conștientă de rolul și responsabilitățile sociale mari, precum și de influența exercitată, când prezintă tineri care consumă droguri sau alcool.

V. -POLITICI SOCIALE

a)-Programele de prevenire a delicvenței vor fi create și extinse pe baza unor cercetări științifice credibile și vor fi controlate, evaluate și modificate în consecință.

b)-Guvernul trebuie să inițieze sau să continue căutarea, dezvoltarea și aplicarea unor politici, măsuri și strategii, în cadrul și în afara sistemului judiciar, de prevenire a violenței în familie îndreptate împotriva persoanelor tinere și de asigurare a tratamentului adecvat pentru aceste victime ale violenței în familie.

VI. -LEGISLAȚIA ȘI APLICAREA LEGII ÎN CAZUL MINORILOR

a)-Guvernele trebuie să elaboreze și să aplice legi și proceduri specifice pentru promovarea și apărarea drepturilor și asigurarea bunăstării persoanelor tinere.

b)-Va fi elaborată legislația privind prevenirea abuzurilor, persecutării și exploatării copiilor și tinerilor și a folosirii acestora pentru activități infracționale.

c)-Pentru a preveni stigmatizarea, persecutarea și încredințarea persoanelor tinere, se va adopta o legislație care să prevadă că un comportament care nu este considerat o infracțiune dacă este comis de un adult, nu poate să fie considerat o infracțiune și nu poate să fie incriminat dacă este comis de o persoană tânără.

VII. -CERCETAREA, CREAREA ȘI COORDONAREA POLITICILOR ÎN DOMENIU

a)-Se vor depune eforturi și se vor crea mecanismele adecvate pentru stimularea atât multidisciplinară cât și interdisciplinară, a interacțiunii și a coordonării dintre organizațiile și serviciile din domeniul economic, școlar, educațional cât și al sănătății, sistemul judiciar, agențiile care se ocupă de tineret, comunitate și dezvoltare și alte instituții care prezintă interes.

b)-Schimburile de informații, experiență și cunoștințe de specialitate acumulate în cadrul proiectelor, programelor, practicilor și

inițiativelor privind delincvența juvenilă, prevenirea delincvenței și administrarea justiției în cazul minorilor, trebuie intensificate la nivel național, regional și internațional.

c)-Trebuie să fie încurajată colaborarea în domeniul cercetării științifice privind modalitățile efective de prevenire a infracțiunilor comise de tineri și a delincvenței juvenile, iar rezultatele acestor cercetări trebuie aduse la cunoștința publicului larg și evaluat.

d)-Organismele, instituțiile, agențiile și birourile corespunzătoare ale ONU, vor colabora strâns și vor coordona activitățile legate de diversele probleme privind administrarea justiției în cazul copiilor și prevenirea crimelor comise de tineri și a delincvenței juvenile.

Se poate afirma astfel că aceste Principii sunt expresia recentelor evoluții ale abordării problemelor copilului din punct de vedere social și juridic. Copiii sunt priviți mai puțin ca obiecte, ci mai degrabă ca ființe umane cu propriile lor calități, ce trebuie valorizate și protejate . Deci, PRINCIPIILE DE LA RIYADH fac parte din mișcarea recentă, dar foarte puternică pentru drepturile copilului, scopul lor depășind prevenirea delincvenței juvenile, implementând totodată și aspectele psiho-pedagogice ce monitorizează în timp, dezvoltarea complexă a personalității celui în cauză.

ANEXA NR. 3-Regulile de la Beijing (1985)

Acestea sunt:

1. -Tratamentul echitabil și uman al minorilor aflați în conflict cu legea. În mod particular, țelurile justiției pentru minori trebuie să cuprindă, pe de o parte, promovarea binelui minorilor, iar pe de altă parte, o reacție din partea autorităților proporțională cu natura faptei și cu persoana făptuitorului.

2. -Folosirea de diverse metode alternative de audieri până la programe comunitare adecvate în care este încurajat consimțământul liber exprimat al minorului.

3.-Unde aceste alternative nu sunt adecvate detenția minorilor va fi folosită ca o măsură de ultimă instanță, pentru perioada cea mai scurtă posibil și separat de detenția persoanelor adulte.

4.-Procedurile în fața oricărei autorități vor fi conduse spre apărarea binelui minorilor și într-o manieră care-i permite să participe și să se exprime în mod liber.

5.- Privarea de libertate va trebui impusă numai după o atentă verificare, pentru o perioadă minimă și numai pentru infracțiuni grave.

6.-Pedepsa cu moartea și pedepsele corporale vor fi abolite pentru toate infracțiunile.

7.-Se va recurge la internarea minorilor numai după luarea în considerare a măsurilor alternative.

8.-Atât personalul cât și polițiștii care lucrează cu în care sunt implicați minori, va trebui să beneficieze de o pregătire specializată continuă.

9.-În timpul implementării tratamentului instituțional, vor fi puse la dispoziție, servicii educaționale adecvate pentru a-i asista pe minori la reintegrarea lor în societate.

10.-Eliberarea va fi luată în considerare atât la arestare cât și cu prima ocazie posibilă după aceasta .

ANEXA NR. 4-Regulile de la Beijing (1985)

1.-primul obiectiv îl constituie promovarea intereselor minorilor, focalizarea cea mai importantă a acelor sisteme de drept în care infractorii minori sunt judecați de curțile familiale sau autoritățile administrative, dar interesele minorilor vor fi susținute în sistemele legale care urmează modelul curților penale, contribuind la evitarea sancțiunilor cu tentă punitivă.

2.-al doilea obiectiv îl constituie „principiul proporționalității” principiu cunoscut ca un instrument pentru modelarea sancțiunilor punitive. La pedepsirea minorilor se va ține seama nu numai de gravitatea infracțiunii dar și de circumstanțele individuale ale

făptuitorilor-statut social, situație familială, prejudiciul sau alți factori care afectează circumstanțele personale. Acestea vor influența proporționalitatea reacțiilor, reacții menite să asigure bunăstarea minorilor și ca acestea să nu treacă dincolo de limită, să aducă atingere drepturilor fundamentale ale minorilor.

ANEXA NR. 5-Regulile de la Beijing (1985)

Legat de DREPTURILE MINORILOR, prezumția de nevinovăție este aplicată tuturor tinerilor. Vor fi instituite astfel următoarele garanții procedurale cum ar fi: -dreptul de a i se aduce la cunoștință învinuirea;

- dreptul de a nu spune nimic;
- dreptul de reprezentare legală;
- dreptul la prezența unui părinte sau tutore;
- dreptul de a prezenta martori;
- dreptul de a interoga martori;
- dreptul la apel;

Aceste prevederi reprezintă elementele minimale pentru un proces drept și echitabil și vor fi înțelese în completarea prevederilor care guvernează procedurile penale prezente atât în Convenția asupra drepturilor copilului cât și în Pactul internațional asupra drepturilor civile și politice.

PROTEJAREA INTIMITĂȚII (sau a propriei imagini) va fi respectată în toate stadiile procedurii și în mod particular, identitatea minorului făptuitor nu va fi publicat. Această regulă subliniază importanța protejării dreptului minorului la intimitate, știut fiind faptul că tinerii sunt în mod particular sensibili la stigmatizare, la încadrarea penală cât și la etichetarea cu efecte negative ca „delincvenți” sau „infraactori”, punându-se totodată accent și pe protejarea față de publicarea în mass-media de informații referitoare la cazul în speță.

Această prevedere este în concordanță cu tratatele regionale și internaționale în materia drepturilor omului în ceea ce privește nepublicarea procedurilor cu martori.

ANEXA NR. 6-Regulile Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate (1990)

1.-Privarea de libertate va fi o dispoziție de ultim resort și pentru o perioadă minimă și va fi limitată la cazurile excepționale.

2.-Minorii vor fi privați de libertate numai conform principiilor și procedurilor legii internaționale .

3.-Stabilirea de mici facilități este încurajată, asigurând individualizarea tratamentului, evitând adăugarea de efecte negative la privarea de libertate.

4.-Privarea de libertate va urmări să garanteze activități semnificative și programe de promovare a sănătății, auto-respectului și a simțului responsabilității la minori . Facilitățile vor asigura, de asemenea, dezvoltarea talentelor lor, pentru a-i încuraja în dezvoltarea potențialului lor ca membri ai societății.

5.-Condițiile de detenție vor fi descentralizate pentru a înlesni accesul și contactul cu membrii familiei și pentru a permite integrarea în comunitate.

6.-Asistența minorilor privați de libertate este un serviciu social de mare importanță.

7.-Toți minorii privați de libertate vor fi ajutați să înțeleagă drepturile lor, obligațiile din timpul detenției și vor fi informați asupra protecției acordate.

8.-Personalul din justiția pentru minori va beneficia de o pregătire adecvată referitoare la bunăstarea copiilor și drepturile omului.

9.-Toți minorii vor beneficia de măsuri preconizate să-i ajute la reintegrarea lor în societate.

ANEXA NR. 7-Codul penal din 1853 al lui Barbu Știrbei

unde sunt reproduse dispozițiile din Codul penal francez din 1810 în care în:

Articolul 56:-se menționează că „minorul în vârstă de până la 8 ani nu răspunde penal”, fiind considerat iresponsabil.

Tot aici,

Articolul 55:-prevede că „minorul între 8 și 15 ani nu răspunde penal numai dacă se dovedește că acuzatul a lucrat fără pricepere” (fără discernământ-n.n.); reținându-se faptul că din redactarea acestui articol, PRICEPEREA era apreciată în funcție de momentul săvârșirii faptei și nu de cel al judecării cauzei, iar obligația stabilirii acestei stări de fapt, îi revine instanței de judecată.

Mergând mai departe cu investigația legislativă,

ANEXA NR. 8-Codul penal din 1864

prevede la:

Articolul 61:-„Infrațiunea comisă de un copil mai mic de 8 ani deplini, nu se pedepsește”.

Articolul 62:-„Crimele sau delictele comise de un minor ce are vârsta de la 8 ani deplini până la 15 ani deplini care a acționat cu pricepere (discernământ) cât și minorul care a depășit această vârstă, beneficiază până la etatea de 20 ani deplini de un regim sancționator mai blând decât cel aplicat adulților”.

ANEXA NR. 9-Codul penal din 1936

Conține următoarele prevederi referitoare la minoritatea penală și anume:

Articolul 138:

- Minor este acela care nu a împlinit vârsta de 19 ani.
- Copil este minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani.
- Adolescent este minorul între 14 și 19 ani neîmpliniți.

fiind pentru PRIMA DATĂ ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ ROMÂNEASCĂ când se trece la stabilirea diferitelor perioade care alcătuiesc MINORITATEA PENALĂ, respectându-se particularitățile de dezvoltare a vârstelor psihologice.

În redactarea sa inițială,

Articolul 139 prevedea:”Copilul nu este responsabil pentru faptele comise de el. De asemenea, nu este responsabil adolescentul pentru infracțiunea săvârșită, afară de cazul în care se dovedește că în momentul săvârșirii a lucrat cu discernământ. Cu toate acestea instanța este datoare să constate faptul și modul cum a fost săvârșit, luând informațiuni:

-asupra stării fizice și morale și a antecedentelor copilului sau adolescentului;

-asupra condițiilor în care a fost crescut și în care a trăit;

-asupra situației morale și materiale a familiei;

Când există o îndoială asupra stării fizice sau mentale a copilului sau adolescentului se procedează la o expertiză medicală.”

Este de remarcat referitor la acest articol, faptul că pentru prima dată în legislația penală au fost stabilite o serie de criterii precise în funcție de care instanța de judecată trebuie să stabilească dacă MINORUL A SĂVÂRȘIT CU DISCERNĂMÂNT fapta pentru care a fost trimis în judecată. În același timp, obligația de a avea în vedere toate aceste informații medico-psihologice și sociale, facilitează nu numai stabilirea discernământului ci și individualizarea judiciară a sancțiunii.

ANEXA NR. 10-Codul penal din 1969

Articolul 99:-„Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal. Minorul care are între 14-16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ, iar minorul care a împlinit 16 ani răspunde penal.”

Articolul 100:-,se aplică față de minorul care a săvârșit o infracțiune și răspunde penal, se poate lua o măsură sau i se poate aplica o pedeapsă ; instanța aplică o pedeapsă numai dacă apreciază că luarea unei măsuri educative nu este suficientă pentru îndreptarea minorului.”

Articolele:-102-mustrarea;

-103-liberarea supravegheată;

-104-internarea într-un centru de reeducare;

-105-internarea într-un institut medico-educativ;

Articolul 102:-Mustrarea

-este o măsură educativă ce constă în dojenirea minorului și în evidențierea pericolului social al faptei săvârșite, în sfătuirea minorului să se comporte astfel încât să dea dovadă de îndreptare, atrăgându-i-se totodată atenția că dacă va săvârși din nou o infracțiune, se va lua față de el o măsură mai severă sau i se va aplica o pedeapsă.

Articolul 103:-Libertatea supravegheată

-măsură educativă ce constă în lăsarea minorului în libertate timp de un an, sub supravegherea deosebită, ce poate fi încredințată de către instanță după caz, părinților minorului sau tutorelui, unei persoane de încredere, de preferință unei rude mai apropiate ori unei instituții legal însărcinată cu supravegherea minorilor.

Măsura educativă a libertății supravegheate poate fi revocată de către instanță în trei cazuri expres prevăzute de lege:

-când minorul se sustrage de la supraveghere;

-când are purtări rele;

-când săvârșește din nou o faptă prevăzută de legea penală;

Articolul 104:-Internarea într-un centru de reeducare

-măsură educativă care se ia față de minorul în privința căruia celelalte măsuri educative sunt insuficiente. Această măsură se ia în scopul reeducării minorului, căruia i se asigură posibilitatea de a învăța și a dobândi o pregătire profesională, dar în mediu închis.

Articolul 105:-Internarea într-un institut medico-educativ

-ca măsură are un caracter special și se ia față de minorul care a săvârșit o infracțiune de o anumită gravitate, motiv pentru care, de

regulă, nu poate fi lăsat în libertate, dar care, din cauza stării sale fizice sau psihice, are nevoie de un tratament medical și de un regim special de educație.

Măsurile prevăzute la articolele 104 și 105 Cod penal, sunt aplicate în mediul închis, luându-se pe o perioadă nedeterminată, dar numai până la împlinirea vârstei de 18 ani.

Dacă la capătul împlinirii unui an de la internarea într-un centru de reeducare, minorul face dovada că a fost reeducat, învață bine și a obținut o calificare profesională, instanța poate hotărî eliberarea sa înainte de a deveni major.

Dacă în perioada în care este în libertate, minorul nu se comportă bine, instanța poate hotărî revocarea hotărârii de punere în libertate.

Dacă în perioada în care este internat într-o instituție medical-educativă sau într-un centru de reeducare, sau dacă în perioada cât se află în libertate înainte de a atinge vârsta majoratului, minorul comite o nouă infracțiune, instanța poate retrage hotărârea de internare și dispune sancționarea cu detenție.

ANEXA NR. 11-Standarde minime obligatorii privind centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării sau integrării copilului în familie (2004)

Standardul 3	Pregătirea clienților pentru reintegrare/ integrare Centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării/integrării copilului în familie asigură condițiile și oferă serviciile necesare reintegrării/integrării copilului în familie
Rezultat	Clienții sunt pregătiți pentru reintegrare/integrare.
Cerințe pentru implementarea standardului 3	
3.1. Nici o reintegrare/integrare în familie nu are loc fără pregătirea prealabilă a clienților implicați în cazul respectiv	
3.2. În momentul intrării copilului în atenția CRI, specialiștii centrului asigură continuitatea asistenței oferite copilului prin valorificarea tuturor informațiilor referitoare la istoricul copilului și a altor documente legate de evoluția sa.	
3.3. Centrul sprijină copilul și familia pentru refacerea/menținerea/ consolidarea relațiilor copil-familie.	
3.4. CRI furnizează sau asigură accesul la servicii de consiliere psihologică, socială, medicală, juridică, educațională sau orice alte servicii pentru copil și familie corespunzător nevoilor acestora.	
3.5. Specialiștii centrului acționează pentru diminuarea efectelor negative ale separării copilului de mediul de proveniență și integrarea într-un nou mediu de viață.	
3.6. Specialiștii centrului furnizează sau asigură accesul la programe care au ca obiectiv formarea/dezvoltarea competențelor parentale.	
3.6. Specialiștii centrului furnizează sau asigură accesul la programe care au ca obiectiv formarea/dezvoltarea competențelor parentale.	
3.7. Echipa centrului planifică și mediază întâlnirile/vizitele copil-familie-persoană importantă pentru copil; se asigură obligatoriu cel puțin două întâlniri ale copilului cu familia/persoana, una într-un spațiu special amenajat și cealaltă la domiciliul familiei/persoanei.	
3.8. Echipa asigură cadrul fizic și profesional al contactelor directe dintre copil-familie-persoană importantă pentru copil.	
3.9. Echipa centrului inițiază, asigură și/sau sprijină activitățile care pregătesc comunitatea pentru o integrare socială eficientă a cuplului copil-familie.	

ANEXA NR. 12- Standarde minime obligatorii privind centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării sau integrării copilului în familie (2004)

Standardul 4	Activități post-reintegrare/integrare Centrul de pregătire și sprijinire a reintegrării/ integrării copilului în familie asigura servicii post-integrare/reintegrare în beneficiul copilului și familiei.
Rezultat	Integrarea/reintegrarea copilului în familie și comunitate se finalizează cu succes..
Cerințe pentru implementarea standardului 4	
4.1. CRI furnizează sau asigură accesul la programe care au ca obiectiv consolidarea competențelor parentale.	
4.2. CRI furnizează sau asigură accesul la servicii de consiliere psihologică, socială, medicală, educațională pentru copil și familie în vederea menținerii unor relații durabile copil-familie și accesul la resurse al clienților.	
4.3. Monitorizarea cazului se face pe o perioada de minimum 3 luni din momentul reintegrării acestora în familie. Se recomandă ca această perioadă de monitorizare să fie în medie de 6 luni, cu posibilități de prelungire în anumite situații, în funcție de fiecare caz în parte.	
4.4. Pentru monitorizarea reintegrării copiilor în familie, CRI colaborează cu autoritățile locale de la domiciliul/reședința părinților.	
4.5. Echipa centrului sprijină copilul-familia pentru depășirea eventualelor situații de criză survenite în timpul perioadei de monitorizare.	
4.6. Pe baza rapoartelor de monitorizare și evaluare, responsabilul de caz recomandă managerului de caz închiderea cazului.	

ANEXA NR. 13-Codul familiei

cap.1.-OCROTIREA MINORULUI,
secțiunea 1.-îi „Drepturile și îndatoririle părinților față de copii minori”

Astfel:

Articolul 101:

„Părinții sunt datori să îngrijească de persoana copilului. Ei sunt obligați să crească copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, de educare, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit cu însușirile lui, în conformitate cu țelurile statului democrat popular, spre a-l face folositor colectivității.”

și

Articolul 109:

„Dacă sănătatea sau dezvoltarea fizică a copilului este primejduită prin felul de exercitare a drepturilor părintești, prin purtare abuzivă sau prin neglijență gravă în îndeplinirea îndatoririlor de părinte ori dacă educarea, învățarea sau pregătirea profesională a copilului nu se face, instanța judecătorească, la cererea autorității tutelare, va pronunța decăderea părintelui din drepturile părintești.”

ANEXA NR. 14-Codul familiei

Articolul 142: „Cel care nu are discernământ pentru a se îngriji de interesele sale din cauza alienației mintale și debilității mintale va fi pus sub interdicție.

Pot fi puși sub interdicție și minorii.”

ANEXA NR. 15:

1.-CURSUL DE ALFABETIZARE, CLASELE I-IV, SIMULTAN, durata cursului fiind între 1-2 ani:

PLAN DE INVĂȚĂMÂNT
CURS DE ALFABETIZARE CLASELE I-IV-SIMULTAN
DURATA CURSULUI 1-2 ANI

ARIA CURRICULARĂ/DISCIPLINA DE INVĂȚĂMÂNT	NR.DE ORE PE SĂPTĂMÂNĂ
I.LIMBĂ ȘI COMUNICARE	5-8
1)CITIRE-SCRIERE-COMUNICARE	5-6
2)OPȚIONALE	0-2
II.MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE	3-4
1)MATEMATICĂ	2-3
2)CUNOAȘTEREA MEDIULUI	0-1
3)OPȚIONALE	0-1
III.OM ȘI SOCIETATE	2-5
1)RELIGIE	1
2)EDUCAȚIA BUNULUI CETĂȚEAN	1-2
3) OPȚIONALE	0-2
IV.EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT	1-2
1)EDUCAȚIE FIZICĂ	1-2
2)OPȚIONALE	0-1
V.TEHNOLOGIE	2-3
1) ABILITAȚI MANUALE	1-2
2) OPȚIONALE	0-1
VI.TERAPII SPECIFICE	2
1) PSIHOPTERAPIE	1-2
2) OPȚIONALE	0-1
TOTAL	15-24

ANEXA NR. 16:

2.-CURS DE PROFESIONALIZARE-1 an scolar
(fara cursuri gimnaziale)

**CURS DE PROFESIONALIZARE: 1 AN ȘCOLAR
(FĂRĂ CURSURI GIMNAZIALE)**

<i>DISCIPLINA DE INVATAMANT</i>	<i>NR DE ORE PE SĂPTĂMÂNĂ</i>	<i>OBSERVATII</i>
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ	2	
MATEMATICĂ	2	
FIZICĂ/CHIMIE	1	
EDUCAȚIE MORAL-CIVICĂ	1	
EDUCAȚIE FIZICĂ	1	
RELIGIE	1	
CONSILIERE	1	
TERAPII SPECIFICE	1	Se desfășoară individual în după-amiezile libere
TEHNOLOGII	6	
APLICAȚII ȘI INSTRUIRE PRACTICĂ	15	
TOTAL	31	

ANEXA NR. 17:

**1. –ȘCOALA PROFESIONALĂ (vezi tabelul urmator)
PLAN DE ÎNVĂȚĂMÂNT ȘCOALA PROFESIONALĂ**

	ARIA CURRICULARĂ/ DISCIPLINĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT	ANUL DE STUDIU	
		I	II
I.	LIMBĂ ȘI COMUNICARE	2-3	1-2
1.	LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ	2-3	1-2
2.	OPȚIONALE	0-1	0-1
II.	OM ȘI SOCIETATE	2-3	2-3
1.	EDUCAȚIE MORAL CIVICĂ	1	1
2.	RELIGIE	1	1
3.	OPȚIONALE	0-1	0-1
III.	MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE	3-4	3-4
1.	MATEMATICĂ	2-3	2-3
2.	FIZICĂ/CHIMIE	1	1
3.	OPȚIONALE	0-1	0-1
IV.	EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT	1	1
1.	EDUCAȚIE FIZICĂ	1	1
2.	OPȚIONALE	-	-
V.	CONSILIERE ȘI TERAPII SPECIALE	2-3	2-3
1.	CONSILIERE	1	1
2.	PSIHOTERAPIE	1	0-1
3.	OPȚIONALE	0-1	0-1
VI.	TEHNOLOGII	6-7	5-6
1.	TEHNOLOGIA MESERIEI, DESEN TEHNIC	3-4	2-3
2.	STUDIUL MATERIALELOR; ORGANIZARE ȘI PROTECȚIA MUNCII	2-3	2-3
3.	OPȚIONALE	0-1	0-1
VII	APLICAȚII ȘI INSTRUIRE PRACTICĂ	12-15	15-18
1.	APLICAȚII ȘI INSTRUIRE PRACTICĂ	12-15	15-18
2.	OPȚIONALE	0-3	0-3
	NR.MINIM /MAXIM DE ORE SĂPTĂMÂNAL	30-32	30-33

3.	OPȚIONALE	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
V.	EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT	2-3	2-3	2-3	2-3	1-2	1-2	1-2	1-2
1.	EDUCAȚIE FIZICĂ	2-3	2-3	2-3	2-3	1-2	1-2	1-2	1-2
2.	OPȚIONALE	0-2	0-2	0-2	0-2	0-1	0-1	0-1	0-1
VI	TEHNOLOGII	3-4	3-4	3-4	3-4	3-4	3-4	4-5	4-5
1.	ABILITĂȚI PRACTICE (MANUALE)	3-4	3-4	3-4	2-3	-	-	-	-
2.	ACTIVITĂȚI DE PROFESIONALIZ ARE	-	-	-	1-2	3-4	3-4	4-6	4-5
3.	OPȚIONALE	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
VI I	CONSILIERE	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
1.	RELIGIE	1	1	1	1	1	1	1	1
2.	OPȚIONALE	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
VI II	TERAPII SPECIFICE	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3
1.	PSIHOTERAPIE	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
2.	OPȚIONALE	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
	TRUNCHI COMUN	16	16	18	19	19	20	22	23
	Numar minim de ore (săptămânal)	17	17	19	20	21	22	24	25
	Numar maxim de ore (săptămânal)	17- 18	17- 18	19- 20	20- 21	21- 23	22- 24	24- 27	25-28

ANEXA NR. 19- Justiția restaurativă

Justiția Restaurativă se bazează pe valori care accentuează importanța oferirii posibilității de implicare mai activă în procesul de:

- suport și asistență victimelor infracțiunilor
- responsabilizarea infractorilor față de persoanele și comunitatea cărora le-au făcut rău
- restaurare a pierderilor emoționale și materiale ale victimelor (în limita posibilităților)
- realizării unei game mai largi de oportunități de dialog și de rezolvare a problemelor între victime, infractori, familii și alte persoane
- oferirea infractorilor de posibilități crescute de dezvoltare corectă și reintegrare în viața comunității
- întărirea siguranței publice prin construcție comunitară.”

Pentru a argumenta cele menționate anterior, nu este lipsit de importanță de a compara, după același H.Zehr-Changing Lenses-USA-1990-**paradigmele justiției** ce pun într-o nouă accepție, justiția restaurativă:

A)- JUSTIȚIA RETRIBUTIVĂ:

- 1.- infracțiunea atacă **Statul** și **legile** acestuia
- 2.- pune accentul și se concentrează pe **stabilirea vinovăției** astfel ca dozele de **durere și suferință** aplicate prin pedeapsă, să poată fi certificate
- 3.- actul de justiție se înfăptuiește printr-un **conflict** între **procuror** și **avocat**, victima și infractorul fiind **pasivi** și adeseori chiar ignoranți
- 4.- infractorul este **tras la răspundere** numai prin pedeapsă și reacția este concentrată asupra unui **comportament din trecut**
- 5.- un proces strict **rațional, dependent** de reguli și intenții care **influențează** și **orientează rezultatele** în direcția dorită de **Stat**: o parte pierde și cealaltă câștigă;

B)- JUSTIȚIA RESTAURATIVĂ

- 1.- infracțiunea este un rău făcut **oamenilor** și **relațiilor** dintre aceștia
- 2.- încearcă **identificarea** drepturilor, nevoilor și obligațiilor infractorului și victimei
- 3.- se pune accent pe **rezolvarea problemei** astfel încât situația creată să poată fi **îndreptată** și răul produs să poată fi **reparat**, material și emoțional, infractorul și victima având **roluri active și principale**
- 4.- infractorul **dă socoteală** demonstrând empatie și ajutând direct la repararea răului făcut, reacția fiind concentrată asupra **consecințelor** comportamentului infracțional și în perspectiva **comportamentului viitor**
- 5.- permite **exprimarea liberă** a emoțiilor și sentimentelor, **implică** pe toți cei care au fost afectați direct sau indirect de infracțiune, se asumă **responsabilități**, sunt satisfăcute **nevoile** și este încurajată **vindecarea** atât a **victimei**, a **infractorului** și a **comunității** cât și a **relațiilor** dintre aceste părți.

ANEXA NR. 20:

**PROGRAM DE INTERVENȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ ASUPRA
INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani), AFLAT ÎN STARE DE
PRIVARE DE LIBERTATE**

Cuprins:

- 1.- JUSTIFICAREA PROGRAMULUI
- 2.- SUBIECTUL (BENEFICIARUL) VIZAT
- 3.- SCOPUL ȘI OBIECTIVELE PROGRAMULUI
- 4.- PARTENERIATUL EDUCAȚIONAL AL PROGR-AMULUI
- 5.- METODOLOGIA DE REALIZARE A PROGRAMULUI
- 6.- MONITORIZAREA PROGRAMULUI
- 7.- EVALUAREA PROGRAMULUI

1. JUSTIFICAREA PROGRAMULUI

Programul de intervenție psihopedagogică adresat infractorului minor (14-16 ani), reprezintă o nouă modalitate de a găsi surse și resurse educaționale care să implementeze un nou cod în abordarea și mai târziu, pregătirea pentru reintegrarea socială a celui ce numără anii preadolescenței și adolescenței.

Adolescența, considerată de cei mai mulți, ca o vârstă ce ridică probleme în mod social, își poate diminua carențele, printr-un program care se adresează în primul rând celor privați de libertate și care, pot manifesta la un moment dat, un potențial real de conduite comportamentale de risc.

Totodată, programul de intervenție psihopedagogică, se înscrie în acțiunea celor din compartimentele socio-educative (din centre de reeducare și penitenciare) de identificare a soluțiilor viabile privind reintegrarea cu bune rezultate în comunitate, a infractorului minor (14-16 ani).

De asemenea, programul de intervenție psihopedagogică, pune în valoare și dă certitudine calității, prin folosirea cu bune rezultate a programelor de psihoterapie, venind în preîntâmpinarea în special, a

carențelor afective și comportamentale ale preadolescentului și adolescentului.

Finalitatea acestui program de intervenție psihopeda-gogică realizat și adresat în mod special infractorului minor (14-16 ani), va fi validată în momentul în care el, în cauză, va începe să conștientizeze atât ajutorul ce i se acordă, dar mai ales faptul că este înțeleș și acceptat și că, pe drumul ales la un moment dat (voluntar sau involuntar) nu mai este singur.

Noi, cei meniți a-i fi aproape, îi acordăm o șansă și suntem practic, ÎMPREUNĂ.

2. SUBIECTUL (BENEFICIARUL) VIZAT

Ca subiecți ai acestui program de intervenție psihopedagogică sunt cuprinși toți deținuții minori între 14 și 16 ani care se găsesc la data aplicării proiectului, în stare de privare de libertate, atât în centrele de reeducare cât și în penitenciare.

Ei vor fi identificați și apoi cuprinși în programul de intervenție psihopedagogică după:

- datele personale
- statusul educațional
- statusul social
- infracțiunea săvârșită
- pedeapsa
- starea infracțională (R, NR)

Acestor deținuți minori, li se oferă prin structura acestui program de intervenție psihopedagogică posibilitatea de a-și:

- completa pregătirea școlare
- definitiva pregătirea profesională,
- realizând totodată prin:
 - consilierea educațională
 - consilierea psihologică,

intervenția directă și promptă asupra elementelor structural-comportamentale ale personalității lor, putând constitui în anumite momente, adevărate probleme sociale pentru întreaga comunitate.

3. SCOPUL ȘI OBIECTIVELE PROGRAMULUI

În compartimentele specifice programului de intervenție psihopedagogică, se regăsesc bine definite și substanțial documentate ca valoare educativă prioritară, următoarele scopuri și obiective ce se completează unele pe celelalte, formând un întreg:

- educația prin pregătirea școlară
- formarea și dezvoltarea priceperilor și deprinderilor de muncă
- formarea și dezvoltarea intelectuală
- conștientizarea posibilităților de afirmare socială
- facilitarea prin secvențe educaționale specifice, a diminuării sau eliminării conduitelor comportamentale de risc
- realizarea consilierii educaționale și psihologice în vederea ameliorării stării de destructuralizare a personalității preadolescentului și adolescentului
- pregătirea pentru reintegrarea în comunitate, vizând în primul rând parametrii educației moral-civice și juridice
- menținerea și cultivarea legăturii cu familia celui aflat în stare de privare de libertate, în vederea reintegrării și resocializării celui aflat sub incidența legii, în cele mai bune, prielnice și stabile condiții

4. PARTENERIATUL EDUCAȚIONAL AL PROGRAMULUI

La buna desfășurare a programului de intervenție psihopedagogică, concură factori de răspundere în comunitate, vizând aplicarea în parteneriat valoric a celor implementate în derulareapropriu zisă a activităților.

Astfel, direct în secvențele educaționale vor fi antrenate:

- cadre didactice de specialitate (învățători și profesori prin acordul încheiat cu Inspectoratul Școlar Județean)
- lucrători ai Direcției Județene de Muncă și Protecție Socială
- asistenți sociali ai Direcției Județene de Protecție și Drepturile

Copilului

- psihologi- (voluntari)
- psihologii unității aferente
- psihopedagogi speciali- (voluntari)

- educatori din cadrul compartimentului socio-educativ al penitenciarelor
- ONG-urile de la nivel județean
- familia (prin membrii săi acolo unde e cazul și o implică concret situația creată)

5.METODOLOGIA DE REALIZARE A PROGRAMULUI

Întreaga metodologie de aplicare a programelor de intervenție psihopedagogică, are ca suport material factic și concret de lucru, ghidul practic, intitulat –ÎMPREUNĂ- și care se adresează direct celor implicați în implementarea proiectului, găsind aici secvențial toată strategia și metotodologia de realizare practică.

Conceput ca un instrument de lucru, ghidul practic are: acuratețe, coerență, valoare metodologică și strategică, răspunzând totodată cerințelor conceperii și punerii în aplicare a unui asemenea proiect.

Ghidul practice -ÎMPREUNĂ- însoțește programul de intervenție psihopedagogică, dându-i veridicitate și valoare profesională, răspunzând astfel scopului și obiectivelor stipulate de fapt și de drept.

În acest context, se pot totuși aminti câteva elemente de identitate a momentelor metodologice (timp, exprimare de specialitate):

- conform statutului unității de detenție specifică (centre de reeducare și penitenciare), deținuții minori (14-16 ani), vor frecventa cursurile școlare și cele de pregătire profesională, pe cicluri de învățământ: primar, gimnazial, liceal, în timpul afectat zilnic (8-12/14) curs normal, sau/și în afara orelor destinate altor activități (dacă e cazul)

- se va ține cont în permanență de către partenerii educaționali, de particularitățile de vârstă ale preadolescenților și adolescenților pentru derularea cu succes și în bune condiții a întregului program de intervenție psihopedagogică în care sunt cuprinși cei menționați anterior

- atât consilierea pedagogică cât și cea psihologică implementate programului de intervenție -ÎMPREUNĂ- prin metodele lor specifice vor ameliora stările de destructuralizare ale personalității preadolescentului și adolescentului aflat în stare de privare de libertate, crescând astfel calitativ rolul consilierii și psihoterapiilor ca intervenție de specialitate

- fiecare partener educațional cuprins în programul de intervenție psihopedagogică realizat prin și cu ajutorul ghidului practic-ÎMPREUNĂ-va lucra pe baza reperelor metodologice cuprinse în proiect, întocmindu-și instrumentarul propriu necesar derulării activităților (evidența clienților/cursanților, schițele activităților, mape de proiecte, fișe de evaluare, și dacă e nevoie, fișe din literatura de specialitate)

6.MONITORIZAREA PROGRAMULUI

Pentru derularea cu eficiență și credibilitate a întregului program de intervenție psihopedagogică, cei în drept, vor urmări și efectua:

- controlul periodic asupra activităților de școlarizare
- asistența la orele de curs
- analiza actuală a activităților școlare
- controlul permanent asupra secvențelor educative din program
- menținerea legăturii cu familia și comunitatea
- încadrarea în timp atât a activităților cât și a programului, care se va desfășura pe perioada unui an școlar
- organizarea unor întruniri între psihologii cuprinși în program, vizând modul de evoluție a segmentului psihoterapeutic cât și implicarea lui în actul educațional menționat anterior
- efectuarea de către organele abilitate, a unei veridice aprecieri a rezultatelor muncii educative efectuate cu deținuții minori (14-16 ani) acolo unde s-a aplicat programul de intervenție psihopedagogică, pentru certificarea viabilității sale educaționale

7.EVALUAREA PERFORMNȚELOR

Programul de intervenție psihopedagogică va suporta:

- a)-în primul rând o evaluare privind:

- rezultatele globale la itemii „Fișei de evaluare”
- rezultatele obținute pe baza eșantionului din centrul de reeducare (Fișa de evaluare)
- rezultatele obținute pe baza eșantionului din cadrul penitenciarelor (Fișa de evaluare)
- rezultatele obținute având la bază, vârsta clientului:
 - 14 ani
 - 15 ani
 - 16 ani
- rezultatele obținute având la bază sexul clientului:
 - femeiesc
 - bărbătesc
- rezultatele obținute având la bază infracțiunea săvârșită

b)-în al doilea rând, ținând cont de implicațiile secvențelor educaționale, va urmări evoluția sub toate aspectele a preadolescentului și adolescentului a relației pe care o dezvoltă în momentele sale de comunicare și relaționare cu cei din jur

c)-în al treilea rând,

- aprecierea calitativă a programului de intervenție psihopedagogică aplicată
- mesajul psihopedagogic conținut
- rezultatele concrete obținute ce pot implementa în continuare un program de reintegrare în comunitate
- aplicarea sa prin solvabilitatea pe care o reprezintă, în toate unitățile de privare de libertate ce dețin deținuți minori-14-16 ani, în vederea îmbunătățirii actului de integrare și resocializare dând girul continuității pe acest palier educațional ce are ca grup țintă preadolescentul și adolescentul.

Data:

coordonator de program

ÎMPREUNĂ

ghid practic privind aplicarea
PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ
ASUPRA
INFRACTORULUI MINOR (14.16 ani)
AFLAT ÎN STARE DE PRIVARE DE LIBERTATE

CUPRINS:

1. MOTIVAȚIA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ- ÎMPREUNĂ-
2. ELEMENTE DE IDENTITATE ALE INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani)
3. STAREA DE SĂNĂTATE A INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani)
4. FACTORII EDUCAȚIONALI IMPLICAȚI ÎN DECODIFICAREA STRUCTURII COMPORTAMENTALE ALE INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani)
5. CONDUITE COMPORTAMENTALE DE RISC MANIFESTATE DE CĂTRE INFRACTORUL MINOR (14-16 ani)
6. INTERVENȚIA STRATEGICĂ ȘI METODOLOGICĂ APLICATĂ INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani) SUB ASPECT PSIHOPEDAGOGIC
7. EVALUAREA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ- ÎMPREUNĂ-

1. MOTIVAȚIA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ - ÎMPREUNĂ-

Ghidul practic-ÎMPREUNĂ-se adresează direct celor implicați în implementarea programului de intervenție psihopedagogică, cuprinzând întreaga strategie și metodologie de realizare.

Conceput ca un instrument de lucru, ghidul practic-ÎMPREUNĂ-are acuratețe, coerență, valoare metodologică și strategică, răspunzând totodată celor mai exigente cerințe în vederea realizării proiectului de față.

Își justifică prezenta prin credibilitatea factorilor implicați în intervenția psihopedagogică, oferind certitudinea reușitei.

Se adresează atât cadrelor didactice, educatorilor, persoanelor din afara sistemului ca parteneri educaționali, cât și psihologilor cu mai puțină sau mai multă experiență, putând fi considerat de unii ca punct de plecare într-o activitate cu o formulă nouă de realizare și un îndreptar metodologic pentru alții, certificând deopotrivă și de o parte și de alta, reușita.

Aplicat cu: bună credință, experiență, corectitudine, încredere, implicare, credibilitate, certitudine și etică profesională, ghidul practic-ÎMPREUNĂ-va asigura reușita programului de intervenție psihopedagogică pe care și-o doresc toți cei ce pot ajuta, înțelege, accepta și în final mai dăruind o șansă celui care începe fiecare zi cu o fereastră deschisă spre o altă lume, cea a privării de libertate.

2. ELEMENTE DE IDENTITATE ALE INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani)

Pentru realizarea feed-back-ului, cât și a elementelor de comunicare și relaționare, e necesar a cunoaște acei primi pași

ce pornesc de la factorul de identitate a minorului infractor (14-16 ani) și care constituie de facto, începutul în aplicare programului de intervenție psihopedagogică cu largi conotații educaționale:

Se vor decodifica itemi ca:

- 1.- Numele și prenumele -----
- 2.- Data și locul nașterii -----
- 3.- Numele părinților -----
- 4.- Ocupația părinților -----
- 5.- Statusul social al părinților -----
- 6.- Statusul educațional al minorului -----
- 7.- Internat la Centru de reeducare -----
- 8.- Deținut la Penitenciarul -----
- 9.- Infracțiunea săvârșită -----
- 10.- Pedeapsa (luni, ani) -----
- 11.- Starea infracțională (R, NR)-----

Un loc aparte central al programului -ÎMPREUNĂ-se va acorda infracțiunii săvârșite de infractorul minor (14-16 ani), astfel încât întreaga intervenție psihopedagogică va fi centrată pe acestea, reducând la minimum pericolul de recidivă, fapt ce va marca elaborarea în continuare a secvențelor educaționale cât și eficiența întregului sistem motivațional venit din partea clientului (subiectului), preadolescentul sau adolescentul aflat în impas pe drumul lung și anevoios al propriei lor vieți.

3. STAREA DE SĂNĂTATE A INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani)

Pentru a putea derula un program de intervenție psihopedagogică adresat grupului țintă-infractorul minor (14-16 ani), e de asemenea necesar a cunoaște starea de sănătate a acestuia, ceea ce va duce la conceperea pe criterii valorice a itemiilor, privind implementarea secvențelor educaționale.

Astfel, se va urmări:

a)- starea de sănătate normală din punct de vedere psihic și fizic

b)- starea patologică menționându-se obligatoriu:

- Diagnosticul -----
- tratamentul urmat:
- medicamentos-----
- psihiatric -----
- psihoterapeutic -----
- durata tratamentului:
- câteva săptămâni (1,3) -----
- câteva luni (1-3,3-6) -----
- un an -----
- câțiva ani (1-3) -----
- dacă mai este sau nu:
- sub tratament -----
- sub supraveghere de specialitate -----

În acest context al evoluării stării de sănătate a infractorului minor (14-16 ani) se va putea efectua (dacă este nevoie) și investigația sa psihopedagogică având în bateria de teste:

- testul de inteligență-Raven
- teste proiective de personalitate (arborelui, familiei, desenul liber-la alegere)
- scala de autoevaluare-Beck-depresia
- chestionare privind profilul de personalitate (P.N.P. și Woodeorth), urmând a realiza profilul de personalitate pentru fiecare infractor minor supus intervenției psihopedagogice a acestui program, iar ca metode de investigație psihopedagogică putând fi folosite:
- analiza documentelor
- interviul
- chestionarul
- metoda biografică, întregind pașii spre cunoașterea preadolescentului și adolescentului aflat în evidență pe o perioadă de timp limitată.

4. FACTORII EDUCAȚIONALI IMPLICAȚI ÎN DECODIFICAREA STRUCTURII COMPORTAMENTALE ALE INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani)

A) –Cunoscând rolul covârșitor al FAMILIEI în educarea copilului, în investigația desfășurată, se va omșista asupra influenței acesteia asupra minorului.

Astfel, din documentele studiate sau discuțiile purtate cu minorul, se va cunoaște dacă:

- a)- provine dintr-o familie normală (componentă mamă, tată, frați, etc.)
- b)- provine dintr-o familie dezorganizată (divorț, deces, un singur părinte)
- c)- provine dintr-o familie cu un status social precar (un părinte șpmer, ambii părinți șomeri, mutați din mediu urban în cel rural)
- d)- provine dintr-o familie inexistentă (abandonat la naștere, lăsat în grija organelor abilitate)

B) –Alături de familie, ȘCOALA se constituie într-un catalizator al experiențelor de viață acumulate până la o anumită vârstă, fiind cea care îl „propulsează” spre comunitate pe viitorul beneficiar al ei.

De aceea, școala, prin întreaga sa construcție educațională, reprezintă un pion important în conturarea personalității tânărului, în cazul nostru, infractorul minor, sub toate aspectele sale cognitiv-comportamentale.

Dacă pentru unii din ei, școala reprezintă în general un punct de referință atât din punct de vedere al achizițiilor cognitive dobândite cât și un „bonus” de încredere în noua rețalie stabilită cu comunitatea, pentru cei mai mulți, în speță-infractorul minor, percepția sa rămâne la stadiul de: regulă,

conduită, învățat, atitudine, constrângere, optica personală fiind variată de la caz ș la caz.

În acest context, necesitatea cunoașterii raportării infractorului minor la instituția școlii, este definitorie. Astfel, vom consemna dac:

1. –a frecventat cursurile școlare până în momentul punerii sub acuzație ----
2. –a întrerupt frecventarea cursurilor școlare din cvasimotive (repetenție, boală, stare materială, concepții religioase, influența părinților, etc.)-----
3. –a abandonat frecventarea cursurilor școlare din proprie inițiativă -----
4. –la ce vârstă a părăsit școala -----
5. –a fost elev până în momentul punerii sub acuzație, în clasa ---
-- de la școala-----/liceul -----

C)- Văzută din prisma vârstei preadolescente și adolescente a infractorului minor, COMUNITATEA se rezumă de multe ori la o raportare de „defulare” unde „eul”, „stima de sine” și „imaginea de sine”, primesc alte conotații.

Fiind în perioada „căutărilor febrile” de modele, idoli și „neînțeleș” de nimeni, preadolescentul și adolescentul ajung să dobândească „identitatea” de infractor în varii situații.

Aceștea apar atunci când, raportul său cu comunitatea se reduce doar la „proveniență” dintr-o structură dizarmonică a comunității aceștea fiind și complicele de facto a preadolescentului sau adolescentului. Astfel, el se raportează la comunitate doar prin statusul său provenind sau fiind:

- 1.- copil al străzii -----
- 2.- centru de plasament -----
- 3.- centru de primire a minorilor -----
- 4.- grup de sataniști -----
- 5.- „gașcă” de cartier -----
- 6.- grup având ca punct comun, acțiuni infracționale –

Priviți ca factori educaționali, cei trei: FAMILIA, ȘCOALA și COMUNITATEA, își pun amprenta mai mult sau mai puțin conștientizat din partea preadolescentului și adolescentului, asupra structurii sale comportamentale, vizând mai târziu, în unele situații, cazuri de personalități destructurale și dizarmonice ce pot sta ca puncte explicative în favoarea unei atitudini infraționale la această vârstă.

5. CONDUITE COMPORTAMENTALE DE RISC MANIFESTATE DE CĂTRE INFRACTORUL MINOR (14-16 ani)

Compartimentul uman reprezintă modalitatea obiectivă de adaptare la lumea în care trăim, având un nivel conștient și voluntar. Întregul compartiment uman este mediat de psihic la cele două nivele: inconștient și conștient. El este modalitatea nu numai prin care-și face simțită prezența în lume, ci este și expresia relației umane cu lumea.

Deci, comportamentul poate fi privit ca o expresie externă a personalității bio-psiho-socială prin care își reglementează relațiile cu lumea, așa cum se amintea și anterior.

Cu alte cuvinte, comportamentul este expresia relației dintre dezvoltarea psihică, mai cu seamă a personalității și mediul ambiant în care trăiește individul.

Comportamentul este dependent, pe de o parte de nivelul intelectual, de cunoștințele și experiențele de viață ale tânărului, iar pe de altă parte, de caracteristicile organizării sociale și funcționalitatea relațiilor intersubiective.

Când echilibrul cu lumea nu este corespunzător, în speță comportamentul adolescentului, acesta poate avea un sens regresiv, dezadaptativ, derapant, potrivit intereselor lui de autoreglare și autodeterminare în procesul devenirii sale.

În acest caz, comportamentul deviant rezidă în formule de conduită aflate în discordanță cu valorile și normele unui anumit sistem socio-uman. Astfel, comportamentul deviant se referă la forme de conduită care se depărtează în mod sensibil de la normele existente

într-o cultură dată și care corespund unor roluri și statusuri sociale bine definite în respectiva cultură.

Sub o asemenea definiție a comportamentului, se înscrie și conduita de risc sau handicapul de comportament ce se caracterizează ca o stare în care conflictul este predat lumii exterioare materializat într-un comportament deviant având ca „imagine”:

- 1.- neascultarea = tulburarea opozițională care numără printre cauze: carențe educative, familiale, restricții sau libertăți excesive, inconsecvența în educație, diversivni familiale, etc.
- 2.- fuga de acasă = întâlnită la preadolescenți și adolescenți, introvertiți, emotivi, anxioși, dar și instabili psihic, agitați, frustrați afectiv, neadaptați la colectivitate, conflictuali și labili
- 3.- abandonul școlar = reacție de opoziție la sistemul educațional, regulă și disciplină, care începe cu seria de absențe și influența anturajului, considerat un cat de bravură, teribilism, inadaptare în comunitatea școlară
- 4.- vagabondaj = deteriorarea comportamentală gravă cu o evoluție spectaculoasă ce este dublată adeseori de forme aberante, cum ar fi prostituția și perversiunile sexuale care se pot greșa pe un climat familial policarențial, impropriu educativ, dar și existența unor trăsături instabile de personalitate dizarmonică
- 5.- furtul = reprezintă o stare conflictuală, bazată pe carențe educative, familiare cu condiții anemice, amorale, fiind deja și având elemente certe de conduită de risc
- 6.- jaful = are loc sub amenințare sau ca act de violență ce se poate produce în bandă și evidențiază caracteristicile personalității dizarmonice

Tot aici se pot contura și alte conduite comportamentale de risc care, prin apartenența preadolescentului sau adolescentului la un grup carentat, ajung să fie implicați în:

- 7.- tâlhărie
- 8.- viol

9.- tentativă de omor

10.- omor, toate „concurând” spre definirea unui profil de personalitate dizarmonică atunci când, factorii educaționali rămân ca o vagă amintire pentru preadolescentul sau adolescentul ce manifestă conduite comportamentale de risc.

6. INTERVENȚIA STRATEGICĂ ȘI METODOLOGICĂ APLICATĂ INFRACTORULUI MINOR (14-16 ani) SUB ASPECT PSIHOPEDA-GOGIC

Structural, programul de intervenție adresat și aplicat infractorului minor (14-16 ani) se va axa pe cele două secvențe surprinse în complementaritatea lor și anume, cea:

a) – pedagogică

b) – psihologică

A)-SECVENȚA PEDAGOGICĂ implementează cu precădere actul instructiv- educativ, urmărind ca în perioada de privare de libertate, infractorul minor (14-16 ani) aflat în centre de reeducare sau/și penitenciare să poată beneficia de condiții optime pentru:

1.- a fi alfabetizat-----

2.- a-și completa stadiul de învățământ preuniversitar (primar, gimnazial, liceal)---

3.- a-și termina pregătirea școlară începută în stare de neprivare de libertate (cls. a-VIII-a sau a-IX-a)-----

4.- a participa la cursurile de calificare dobândind o meserie (pregătirea profesională)-specifică unității în care este încarcerat-----

5.- a cunoaște și a-și însuși elementele de bază ale unei educații moral-civice și juridice corespunzătoare-----

6.- a fi pregătit prin acțiuni/programe speciale pentru momen-tul de liberare, prin secvențe educaționale speciale--

7.- găsirea modalităților de a menține (acolo unde este posibil) legătura cu familia, implicând-o în relația sa cu cel aflat în stare de privare de libertate, pregătită fiind a a-l reprimi și reintegra-----

8.- a reuși integrarea în comunitate sub toate aspectele, vizând și implicațiile momentului-----

9.- a realiza cu discernământ și corectitudine, resocializarea infractorului minor, printr-o pregătire psihopedagogică de către cei abilitați să o facă

B)- FACTORUL PSIHOLOGIC al programului de intervenție, derulează o serie de subordonate în acțiune, pornind de la:

- elementul de consiliere și ajungând la

- aplicarea segmentului psihoterapeutic acolo unde este absolut

necesar sub forma:

a) - terapiile educaționale: - meloterapie

- artterapie

- ergoterapie

- joc de rol (psihodramă)

b) – terapiei: - cognitivă

- cognitiv-comportamentală

- centrată pe client

- suportivă

- de susținere

- realității

Este de menționat faptul că în aplicarea uneia sau alteia dintre secvențele psihopedagogice, e absolut necesar a ține cont de particularitățile de vârstă ale preadolescentului și adolescentului în structurarea viitoarei sale personalități.

B-1.)- Înainte de a parcurge traiectoria secvențială a CONSILIERII e de amintit faptul că, ea este un proces complex ce cuprinde o arie foarte largă de intervenții care impun o pregătire profesională de specialitate. Astfel spus, termenul de consiliere descrie relația interumană de ajutor dintre o persoană specializată, consilierul, și o altă persoană care solicită asistență de specialitate, raportul dintre cei doi fiind unul de alianță, participare și colaborare reciprocă.

În cazul programului nostru, se pot aplica cu eficiență cele două tipuri de consiliere și anume:

a)-consilierea educațională = care trasează reperatele psiho-educative pentru sănătatea mentală, emoțională, fizică, socială și spirituală a copiilor și adolescenților

b)-consilierea psihologică = care ajută la dezvoltarea personală, la promovarea sănătății și stării de bine, ca consilierea pe probleme emoționale, comportamentale și de învățare cât și la aplicarea unor terapii individuale și/sau de grup.

În acest context, scopul fundamental al consilierii (atât educaționale cât și psihologică) este legat de funcționarea psihosocială optimă a persoanei sau grupului. Pentru realizarea scopului propus, e bine să se realizeze următoarele obiective:

- 1.-promovarea sănătății și a stării de bine = o funcționare optimă din punct de vedere somatic, fiziologic, mental, emoțional, social și spiritual
- 2.-dezvoltarea personală = prin: cunoașterea de sine, imaginea de sine, capacitatea de decizie responsabilă, relaționare interpersonală armonioasă, controlul stresului, atitudine creativă, învățare eficientă, opțiuni vocaționale realiste
- 3.-prevenție = a dispoziției afective negative, a neîncrederii în sine, a conflictelor interpersonale, a dificultăților de învățare, a dezadaptării sociale, a disfuncțiilor psihosomatice, a situațiilor de criză

Pornind de la caz la caz, consilierea infractorului minor (14-16 ani) se poate desfășura atât:

- individual
- de grup

Dacă consilierea individuală cunoaște o abordare deja intrată în practica celui implicat într-o acțiune de asistare psihopedagogică, în schimb, cea desfășurată în grup ridică unele temeri, chiar dacă în cazul de față, e indicată a fi folosită, deoarece tarele sale fac ca la această vârstă, exemplu și modalitatea de comunicare și relaționare, să primeze.

Pentru a da posibilitatea de a alege de către consilieri a celei mai eficiente abordări a clientului sau clienților săi (infractori minori -14-

16 ani), subliniem alături eficiențele multi modale a fiecări consilieri în parte:

a)-CONSILIEREA INDIVIDUALĂ pentru:

- infractori minori care necesită un nivel ridicat de intervenție și supraveghere
- reflectare asupra dezvoltării personale
- antrenament de auto-monitorizare și auto-instrucție
- asistarea în aplicarea (în circumstanțe personale), a informațiilor și deprinderilor achiziționale în cadrul programului de grup
- gestionarea obstacolelor personale care-l împiedică pe infractorul minor să participe la programul de grup

b)-CONSILIEREA DE GRUP se pretează la:

- joc de rol, reluarea comportamentului cel mai potrivit
- educația grupului de referință, reflectare asupra dificultăților comune
- provocarea și asistarea unor reacții posibile ale grupului de referință
- antrenament pentru achiziția unor deprinderi cognitive și interpersonale

În situațiile create de program, vom insista pe METODOLOGIA CONSILIERII DE GRUP, subliniind:

1.- dinamica:

- scopul grupului
- interacțiunea dintre membri
- modul de conducere a grupului
- caracteristicile și numărul participanților- personalități, abilități, motivații, poziții în grup
- stilul de învățare al participanților
- caracteristicile grupului- coeziune, valori, mărime, structură
- calitatea relațiilor dintre membri

-structura psihologică a grupului: relații de putere, roluri, norme, libertatea alegerii, modalități de exprimare

2.- parametrii:

- mărimea grupului
- compoziția grupului
- sarcina/activitatea grupului
- procesele de interacțiune
- structura grupului
- conștiința colectivă
- gradul de coeziune
- eficiența grupului

3.- avantajele:

- oferă suport mutual persoanelor cu nevoi și experiențe asemănătoare, sentimentul că nimeni nu este singur în acea situație
- oferă posibilitatea fiecărui participant să-și exprime punctul de vedere și să-și exerseze abilitățile de comunicare
- să-și ofere feed-back pozitiv
- fiecare membru învață despre sine și despre ceilalți
- să creeze cadrul schimbării atitudinale prin intermediul schimbului de idei și opinii
- schimbarea comportamentală prin observarea, asimilarea și exersarea unor noi comportamente
- creșterea stimei de sine
- cunoașterea potențialului terapeutic a fiecărui membru
- oferă: rezolvarea de probleme, sentimentul de apartenență, consolidarea abilității, cuprinde în același timp mai mulți clienți

4.- dezavantaje:

- poate produce o conformare contra-productivă la autoritate sau comportament anti-social
- pot fi consolidate atitudinile de discriminare
- unii membrii pot simți că sunt excluși sau ignorați
- fiecare membru primește mai puțină atenție în exclusivitate
- confidențialitatea nu poate fi garantată în totalitate,

urmând ca după stabilirea problemei, să se poată trece la constituirea grupului supus consilierii aliniindu-se la cele menționate anterior și ținând cont de infracțiune.

B-2.)- Surprinzând în continuare intervenția psihologică asupra infractorului minor (14-16 ani), PSIHOTERAPIA poate fi definită ca o facilitare de schimbare a comportamentului uman prin operații tehnice specifice, sau ca o procedură de tratament, dar mai ales, ca o formă aplicată în mod deliberat în grup sau individualizat:

- celui aflat în dificultate și căruia îi conferă confort moral și o mai bună sănătate
- celui cu dificultăți de relaționare pe care îl ajută spre o mai bună integrare
- celui suferind somatic, pe care îl conduce spre alinare
- celui alienat căruia îi dezvoltă capacitatea de orientare în viață și de resocializare

Mai concret, TERAPIILE OCUPAȚIONALE sunt cele care „netezesc” drumul spre acceptare, integrare și resocializare, fiind considerate ca demers de recuperare în condiții speciale, stimulându-se totodată sentimentul de cooperare și întrajutorare, spiritul de stăpânire de sine și autocontrol, găsind satisfacții și împlinire în ceea ce fac.

Pentru programul de față (intervenția psihopedagogică asupra infractorului minor-14-16 ani) se pot folosi cu bune rezultate și eficiență scontată, terapii ocupaționale (prezentate sub forma elementelor de identitate și cu exemple de exerciții-joc, implementate activității)ca:

1.- **meloterapia** = produce o detensionare emoțională și cuprinde două secvențe:

- a)-prima = indică tipul de muzică preferat de client observând-o pe cea care-i face plăcere, dar și cea care-l deranjează, enervează, indis pune
- b)-a doua = provocarea clientului la o discuție comună privind motivația alegerii muzicii respective

Dacă terapia se va realiza:

- a)-individual = ședința va consta în audierea împreună (client și terapeut) timp de aproximativ zece minute a muzicii preferate, după care se începe discuția liberă de tip psiho-analitic
- b)-de grup = în cadrul ședinței se poate asculta un fragment muzical urmând modul de exprimare a participanților, după care se încep (ca și la individual), discuții libere de tip psiho-analitic

Ca exerciții joc:

- 1.-Desenarea muzicii = se alege o bucată muzicală fără text care se ascultă de către client/clienti, într-un interval de timp. Se cere apoi ca după ascultare, să deseneze ceea ce simt în momentul audiției, surprinzând mesajul transmis. După terminarea desenului (poate fi cromatic sau nu), se apreciază în general realizarea compoziției și apoi se încep discuțiile privind mesajul muzical-pictural realizat.
- 2.-Gândul muzicii = li se cere celor care participă, de a închide ochii și a „gândi” pe muzică (pozitiv, negativ-nu se întrerupe și cum) și a începe la scurt timp, o discuție legată de problema ivită în timpul muzicii și care cere soluționare (atenție la comunicarea nonverbală)

Totodată, este de menționat și faptul că muzica poate reprezenta și un fond pentru alte probleme terapeutice și de aceea, testarea în prealabil a preferințelor clienților privind fragmentele muzicale preferate, poate duce la detensionări conflictuale sau decodificări de mesaje nonverbale (nu poate oare muzica crea și comportamente agresive?)

2.- **artterapia** = realizează detensionarea emoțională ce se declanșează desenând și pictând. Clientul se simte mult mai bine, relaxat după o asemenea activitate, mai ales ea este întregită de discuții ce se poartă pe marginea conținutului.

Putem delimita aici:

a)-exerciții de expresie grafică = ce se bazează pe realizarea unor desene bazate pe poziții diferite a liniilor, a figurilor geometrice și transformarea lor în forme.

Ca exerciții joc:

1.-Pornește de la ele = fiecare participant primește o foaie de hârtie pe care sunt desenate linii frânte, curbe sau cercuri. Li se cere participanților ca, pornind de la ele, să realizeze un desen adică, să încadreze formele într-o expresie grafico-cromatică sau nu, iar imaginea rezultată va fi momentul de pornire într-o discuție despre „ce se/s-a întâmplă/întâmpnat pe hârtie”.

2.-Picasso = jocul se desfășoară în grup și se cere participanților să identifice o imagine ambiguă ce le este prezentată. Aceasta reprezintă un punct de pornire într-o discuție ce are în centru imaginea suport.

b)-activități de expresie plastică = care conține: desenul liber, desenul tematic, pictură digitală, pictură după model, desen ornamental și după natură, privit ca o stare de decompensare afectiv-emoțională.

Ca exerciții joc:

1.-Completează imaginea = se lucrează în grup pe o singură foaie pe care fiecare participant desenează ce dorește, dar totuși la sfârșit, privit în ansamblu, să se realizeze o imagine bine definită. Se pot porni discuțiile în grup de la această imagine, depistându-se acolo unde este cazul, elemente privind carențele afective sau tulburările comportamentale.

2.-Tabloul din bucățele = tot în grup și pe o singură foaie care are reprezentat un simbol (copac, casă, soare, copil, școală, bloc, stradă, etc.) de la care pornește realizarea în colectiv a

întregului tablou. Din nou se pot porni discuții legate de carențe, atitudini, valori umane.

c)-modelajul = din plastelină sau lut poate readuce prin personajele modelate sau obiecte realizate, o lume sau un indiciu de stigmatizare, inadaptare sau elemente de personalitate dizarmonică

3.- **ergoterapia** = poate fi înțelesă ca orice activitate de muncă manuală cu rol educațiv, indicată în scop terapeutic pe o perioadă de timp.

În cadrul ergoterapiei, clientul este participant activ, iar activitatea se poate realiza individual sau în grup, cuprinzând trei obiective principale și anume:

- a)- recuperarea totală sau parțială a capacității de muncă asigurând o autonomie economică și socială
- b)- încadrarea sau reîncadrarea profesională și socială a clientului
- c)- amplificarea procesului de maturizare

4.- **jocul de rol** (psihodrama) = reprezintă preluarea de către client a rolului unei persoane implicate în existența sa, realizând o tehnică de realitate suplimentară, deoarece el învață abordarea unor situații și roluri de care se teme sau pe care apoi le va aplica în viață.

Este de menționat faptul că interpretarea rolului se referă la dramatizarea spontană a unei situații din viața trecută, prezentă sau viitoare a clientului. Fapte, date, evenimente, toate sunt aduse prin interpretare la lumina conștiinței, detensionând situații ce pot menține un comportament de risc.

Ca exercițiu de joc:

1.-Familia mea = se joacă în grup unde este rugat să-și aleagă dintre participanți, „personajele” cărora le va da identitate, refăcând scene din familie. Se poate întâlni situația în care:

- a)- clientul acceptă interpretarea gândită de fiecare participant în parte
- b)- clientul indică modul de exprimare artistică a personajelor după modelul familiei sale

Când se practică individual, clientul va interpreta singur toate „partiturile” fiecărui personaj din familia pe care o are sau pe care și-o dorește.

2.-Păpușile = e varianta jocului „Familia mea” unde participanții clienți sunt înlocuiți de păpuși, iar de urmărit în mod special este „regizarea spectacolului”, subiectul fiind și interpret și regizor.

3.-Copacul = individual sau în grup, jocul urmărește exteriorizarea unor trăiri emoționale cât și a sentimentelor de frustrare. I se cere subiectului să fie „copacul”, să se poarte ca atare, să trăiască viața lui complicată. Să se miște, să se usuce, să se bucure, să plângă ca el, să vorbească cu frunzele ramurilor, tulpina, rădăcina, păsările ce-i sunt aproape, să poată la sfârșit răspunde la întrebarea „cum te simți copac”?

E necesar a face remarcă că exercițiile joc pentru fiecare terapie ocupațională descrisă și posibilă a fi folosită în intervenția asupra infractorului minor (14-16 ani) nu se opresc aici. Ele pot fi gândite și astfel, iar numărul lor, dar mai ales eficiența poate crește și cu cele aduse în „competiție” de cadru implicat în derularea acestui program.

Înainte prezentării concrete a compartimentării TERAPEUTICE folosite în cadrul acestui program de intervenție psihopedagogică asupra infractorului minor (14-16 ani), e necesar a cunoaște faptul că:

- terapia aleasă trebuie să se bazeze pe rezultatele cercetării științifice și să se facă după un proces de decizie rațional,
- să se prefere o metodă specifică unei situații care a fost eficientă în anumite situații date în cazul nostru, paleta de terapii ce se poate regăsi într-un program psihopedagogic eficient pentru infractorul minor (14-16 ani) ar fi:

a)-terapia cognitivă (T.C.) = vizează modificarea stilului particular de gândire a clientului, pe care-l orientează asupra conștientizării caracterului distorsionat și eronat al convingerilor sale cât și în evaluarea realistă, prin confruntarea cu realitatea; totodată, terapia cognitivă (TC) este esențial pragmatică și empirică, punctul ei de plecare fiind reprezentat de observarea atentă și exhaustivă a tuturor situațiilor în care survin o serie de probleme, un accent deosebit punându-se pe existența unei relații așa-zis „secretă”, nefiind vorba de „sfaturi bune”, ci de o serie de propoziții, întrebări și mai cu seamă, de ajutorul care e necesar clientului pentru ca el să-și conștientizeze propria disfuncție psihică.

b)-terapia cognitiv-comportamentală (T.C.D.) = se bazează pe faptul că, pentru a schimba un comportament sau un mod de gândire, trebuie să încerci să aflii cum au fost deprinse acestea și să-l faci pe client să dobândească altele. În TCD totul este centrat pe AICI și ACUM, fiind orientată spre dobândirea unor noi comportamente în confruntarea cu problemele actuale, învățând clientul să-și însușească modele normale de comportament, fiind definită ca mod de rezolvare de probleme, având ca scop, ajutorarea clientului de a găsi soluții la problemele sale și nu doar să gândească mai rațional, principiul de bază postulând că modurile în care clientul se comportă, sunt determinate de situațiile imediate și de felul în care sunt interpretate.

c)-terapia centrată pe client (T.C.C.) = pornește de la premisa să oamenii sunt fundamentali buni, scopul ei fiind acela de a-l face pe client să se împace cu sine însuși cât și de a-l ajuta să-și clarifice gândurile despre problemele pe care le are, dobândind o mai mare înțelegere a acestuia. Factorul cheie al TCC este faptul că clientul își poate controla tot mai mult destinul găsind soluții satisfăcătoare pentru problemele sale, încercând să se accepte pe sine, având puterea și motivația de a se ajuta singur, mai deschis la noi experiențe și perspective, mai bine integrat, ajungând în final a se accepta pe sine.

d) -terapia suportivă = e necesară datorită decompensării psihologice manifestată la client, susținerea lui emoțională fiind esențială, evaluând totodată problemele reale și reacțiile la ele, ajutând clientul să-și rezolve problemele, iar în cazul în când acest lucru nu este posibil, va fi învățat să se detașeze de ele.

e) -terapia de susținere = vizează și obține o înlăturare a simptomelor prin întărirea măsurilor de apărare și dezvoltarea mecanismelor de control, încercând să-l ajute pe client să-și înțeleagă problemele cotiniede, urmărind totodată să-l facă mai adaptabil și tolerant în cazurile în care dezvoltarea personalității lasă de dorit.

f)-terapia realității = subliniază faptul că clientul nu se poate ajuta decât singur, îmbunătățindu-și relația prezentă, devenită o problemă. În acest cadru, se evită pe cât posibil trecutul și să se descopere în schimb relația actuală, aducând clientului la momentul înțelegerii

teoriei alegerii, necesară pentru a alege mai bine și a învăța să stăpânească problemele ivite la un moment dat.

Sub acest aspect pot fi considerate elementele metodologice implementate în programul de intervenție psihopedagogică pentru infractorul minor (14-16 ani) ca reducând carențele atât afective cât și atitudinale, educaționale și sociale, încercând și reușind în bună parte de a-l face pe preadolescentul și adolescentul aflat în cauză, să-și reconsidere valoarea sa umană, raportată la mecanismele schimbării și reîntâlnită în structura personalității sale.

7. EVALUAREA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ-ÎMPREUNĂ-

Evaluarea programului de intervenție psihopedagogică-ÎMPREUNĂ-, se va face ținând cont de implementarea sa în domeniul muncii educative cu cei aflați în stare de privare de libertate.

Astfel, CENTRELE DE REEDUCARE vor certifica și decodifica prin vârsta infractorului minor (14-16 ani), factorii de risc și cauza ajungerii într-o asemenea situație, intervenția mergând pe:

- infracțiunea săvârșită
și
- reacția la schimbare

urmând în derulare:- intervenția pedagogică
și apoi,

- intervenția psihologică.

Pentru infractorul minor (14-16 ani) aflat deținut în PENITENCIAR, se va codifica și apoi decodifica în primul rând atitudinea față de:

- infracțiunea săvârșită privită prin prisma conduitei de risc

urmând în derulare:- intervenția psihologică
și apoi,

- intervenția pedagogică

Cel mai valoros aspect al evaluării va consta în reușita schimbării mediului de comunicare și relaționare a infractorului minor (14-16 ani) aflat în stare de privare de libertate, cât și de implementarea elementelor de integrare socială și resocializare, menite a proteja, atât cât este posibil, structura personalității preadolescentului și adolescentului, destul de precară și în continuă căutare a locului său între valorile umane, evitând prin acest program (prin procesul învățării) conflictul său în primul rând cu comunitatea .

Pe lângă evaluarea calitativ-sumativă a programului, se va identifica și codifica apoi, modalitatea de cuantificare a activităților susținute atât prin:

- fișa de activitate
- fișa de observație centrată pe client
- fișa de evaluare a programului

care fiecare în parte prin specificul lor, vor reprezenta modul concret de implementare a intervenției psihopedagogice dorite cât și impedimentele ce pot apărea la un moment dat, din varii motive, în prelucrarea și interpretarea datelor.

Decodificarea și prelucrarea datelor (cele trei fișe menționate anterior), vor susține structurile itemilor personalizați și care se adresează direct capacității de receptare a mesajului educativ, relaționat cu percepția directă a clientului în raport cu starea sa concretă, derulând astfel drumul acestuia spre reinsertia socială aflată la capătul intervenției noastre psihopedagogice.

Programul – ÎMPREUNĂ – se poate considera valid în momentul în care, infractorul minor (14-16 ani) va încerca să conștientizeze atât ajutorul ce i se acordă, dar mai ales faptul că este înțeles și acceptat la un moment dat, fără a fi purtător pe termen lung a etichetei de: „cel ce greșește și a fost pedepsit”- „uite infractorul!”

Să facem viabil programul pentru a le mai da încă o ȘANSĂ și a fi practic,- ÎMPREUNĂ-!

1.FIȘA DE ACTIVITATE

1.- ELEMENTE DE IDENTITATE:

- a)- denumirea activității -----
- b)- compartimentul de referință-----
 - pedagogic-----
 - psihologic-----
- c)- durata -----
- d)- intervalul de timp (săptămână, lună) -----
- e)- susținută de -----

2.- ACTIVITATEA PROPRIU ZISĂ:

- a)- compartimentarea activității:
 - elemente teoretice -----
 - elemente practice (ex.joc) -----

3.- FINALITATEA ACTIVITĂȚII:

- a)- calificativ acordat de către:
participanți -----
 - partenerul educațional (cadru didactic, educator,
psiholog) -----

2.FIȘA DE OBSERVAȚIE CENTRATĂ PE CLIENT

1.- ELEMENTELE DE IDENTITATE:

- Numele prenumele -----
- Data și locul nașterii -----
- Numele părinților -----
- Ocupația părinților -----
- Statusul social al părinților -----
- Statusul educațional al minorului -----
- Internat la Centru de reeducare -----
- Deținut la Penitenciarul -----
- Infracțiunea săvârșită -----
- Starea infracțională (R, NR)-----

- Pedepsa (luni, ani) -----

2.- STAREA SĂNĂTĂȚII:

DA **NU**

- sănătos -----

DA **NU**

- bolnav -----

DA: a)- diagnosticul -----

b)- tratamentul:

- medicamentos -----

- psihiatric -----

- psihoterapeutic -----

c)- durata tratamentului:

- câteva săptămâni (1,3) -----

- câteva luni (1-3,3-6) -----

- un an -----

- câțiva ani (1-3) -----

d)- dacă mai este sau nu:

DA **NU**

-sub tratament -----

DA **NU**

-sub supraveghere
de specialitate -----

2.- FACTORII EDUCACIONALI IMPLICAȚI:

A)- FAMILIA:

DA **NU**

- normală -----

- dezorganizată -----

- status social precar -----

- inexistentă -----

B)- ȘCOALA:

DA **NU**

- a frecventat cursurile școlare în momentul punerii sub acuzație -----
- a întrerupr frecventarea cursurilor școlare -----
- a abandonat frecventarea cursurilor școlare -----
- vârsta părăsit școala -----
- a fost elev până în momentul punerii sub acuzație -----
 - în clasa -----
 - la școala/liceul -----

C)- COMUNITATEA:

- prin statusul său social provine sau este din:

DA NU

- copil al străzii -----
- centru de plasament -----
- centru de minorilor -----
- grup de sataniști -----
- „gașcă” de cartier -----
- grup având ca punct comun-acțiuni infracționale -----

4.- CONDUITE COMPORTAMENTALE DE RISC
MANIFESTATE:

DA NU

- neascultarea -----
- fuga de acasă -----
- abandonul școlar -----
- vagabondajul -----
- furtul -----
- jaful -----
- tâlhăria -----
- vioul -----
- tentativa de omor -----
- omorul -----

5.- INVESTIGAȚIA PSIHOPELAGOGICĂ:

A)- Au fost aplicate formând bateria de teste:

DA NU

- testul de inteligență-Raven -----
- teste proiective de personalitate
- arborelui -----
- familiei -----
- desenul liber -----
- scala de autoevaluare-depresia-Beck -----
- chestionare de personalitate
- Woodeorth -----
- P.N.P. -----

B)- Au fost folosite ca metode psihopedagogice:

- analiza documentelor -----
- interviul -----
- chestionarul -----
- metoda biografică -----

6.- INTERVENȚIA PSIHOPELAGOGICĂ:

A)- SECVENȚA PEDAGOGICĂ:

participă la: DA NU

- cursuri de alfabetizare -----
- completează cursurile înv.primar -----
- completează cursurile înv.gimnazial-----
- completează cursurile înv.liceal -----
- termină clasa a-VIII-a -----
- termină clasa a-IX-a -----
- a participat la curs de calificare -----
- participă la curs de calif.(preg.prof.)-----
- este cuprins în activ. de ed.moral-civică ----
- este cuprins în acțiuni pentru pregătirea sa
în vederea momentului de eliberare-----

B)- SECVENȚA PSIHOLOGICĂ:

1.-participă la ședințele de consiliere:

	DA	NU
- individuale	-----	-----
- de grup	-----	-----

2.-în cadrul programului de psihoterapie este cuprins și participă la:

a. - terapii ocupaționale:

- meloterapie	-----	-----
- artterapie	-----	-----
- ergoterapie	-----	-----
- joc de rol (psihodramă)	-----	-----

b. - terapii:

- cognitivă	-----	-----
- cognitiv-comportamentală	-----	-----
- centrată pe client	-----	-----
- suportivă	-----	-----
- de susținere	-----	-----
- realității	-----	-----

7.- OBSERVAȚII:

- conotațiile celui care completează fișa observate în mod deosebit în timpul investigației cât și a activităților desfășurate de către minor

3.- FIȘA DE EVALUARE A PROGRAMULUI

Data completării -----

Numele și prenumele clientului -----

Sexul: F----- B-----

Vârsta -----

Infrațiunea săvârșită -----

Pedeapsa în curs de execuție (durata) -----

Stare infracțională (R. NR) -----

1. – În cadrul programului-ÎMPREUNĂ-, ai participat la ședințele de:

a)- consiliere: DA NU

- individuale ----- -----

- de grup ----- -----

b)- psihoterapie:

1.-terapii ocupaționale:

- meloterapie ----- -----

- artterapie ----- -----

- ergoterapie ----- -----

- joc de rol (psihodramă)

----- -----

2.-terapie:

- cognitivă----- -----

- cognitiv-comportamentală

----- -----

- centrată pe client

----- -----

- suportivă ----- -----

- de susținere ----- -----

- realității ----- -----

2. – Acordă câte un calificativ pentru fiecare din activitățile la care ai participat, dând următoarele valori:

F.B. = 5 puncte (foarte bună)

B. = 4 puncte (bună)

S. = 3 puncte (slabă)

F.S. = 2 puncte (foarte slabă)

Activități desfășurate	F	FB	B	S	FS
------------------------	---	----	---	---	----

Consilierea	individuală					
	de grup					
Psihoterapii -terapii ocupaționale	meloterapie					
	artteroterapie					
	ergoterapie					
	joc de rol					
Terapii	cognitivă					
	cognitiv comportanemtală					
	centrată pe client					
	Supportivă					
	de susținere					
	Realității					

3.- Activitățile cele mai interesante și eficiente au fost susținute de

DA

NU

- profesor diriginte -----
- alt cadru didactic -----
- educator -----
- psiholog -----
- psihopedagog special -----
- cadru medical -----
- partener educațional (voluntar) -----

4.- Participarea la programul- ÎMPREUNĂ – te-a făcut:

- să te simți bine -----
- să te simți prost -----
- să te ignore -----
- să rămâi infiferent -----
- să dorești să te schimbi -----
- să gândești pozitiv -----

5.- Când e cel mai bine (eficient) să participi la derularea programului-ÎMPREUNĂ-

DA NU

a) – la începutul stării de detenție	-----	-----
b) – la mijlocul perioadei de detenție	-----	-----
c) – spre sfârșitul perioadei de detenție	-----	-----

6.- Crezi că participarea la programul –ÎMPREUNĂ- te-a ajutat la ceva:

DA -----

NU -----

7. – Ce consideri că lipsește sau nu e destul de prezent în programul – ÎMPREUNĂ-:

- a) -----
- b) -----
- c) -----
- d) -----
- e) -----

ANEXA NR.21: Evoluția în timp a serviciului de probațiune

Pornind de la primii voluntari apăruiți în anul 1841 în SUA și continuând în Marea Britanie la 1876, evoluția fenomenului probațiunii este substanțial valorică. Începem cu prezentarea elementelor caracteristice pentru unele țări ca **Marea Britanie** atât pentru experiența ce o deține în domeniu, de mai bine de o sută de ani, cât și datorită faptului că modelul anglo-saxon a constituit elementul de inspirație pentru justiția românească, fapt demonstrat prin Ordonanța nr.92/29.08.2000 a guvernului României privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate. Ceea ce este de menționat din întreaga evoluție a probațiunii din Marea Britanie și suscită interes pentru investigația noastră, reprezintă faptul că instanțele erau împuternicite să plaseze un minor

pentru care era nevoie de îngrijire și protecție, sub supravegherea unui agent de probațiune, stabilind intervalul de vârstă între 16-22 de ani .

Continuând periplu dezvoltării probațiunii în țările europene și a evoluției sale, e de menționat faptul că în:

1.-**Cehia** = Agenția de Mediere și Probațiune înființată în 14 iulie 2000 își desfășoară activitatea în domeniul justiției penale, în mod special prin crearea cadrului de luare a deciziilor privind procedurile penale alternative și sancțiunile penale. Prin activitatea de probațiune și mediere, se încearcă rezolvarea conflictului dintre infractor și victimă, contribuind la restabilirea conștiinței responsabilității și respectului față de standardele legale. Prevenirea recidivei și reducerea riscului sunt parte integrantă a misiunii agenției care-și propune spre identificare, trei obiective majore și anume: integrarea infractorului în comunitate; participarea victimei în procedură juridică și protecția comunității. Pentru perioada 2001/2003, Agenția și-a propus următoarele priorități de acțiune:

a)- Armonizarea obiectivelor Agenției cu cele ale tuturor structurilor implicate în procesul penal, ca o condiție importantă de integrare graduală a acesteia în sistemul juridic penal. Această cooperare trebuie să stabilească consensul aplicării profesionale pentru serviciile de probațiune și mediere. Obiectivele Agenției trebuie să răspundă obiectivelor reformei sistemului juridic.

b)- Oferirea pregătirii necesare angajaților agenției, în special consilierilor și asistenților pentru obținerea unui personal înalt calificat, având în vedere obținerea de performanțe superioare în domeniul serviciilor de probațiune și mediere. Agenția se așteaptă nu numai la utilizarea experienței dobândite, dar încerca să dezvolte o cooperare internațională în domeniu.

c)- Asigurarea personalului și condițiilor tehnice potrivite operațiilor centrelor, prin creșterea numerică a staff-ului și dotarea centrelor cu echipament IT necesar. Este timpul să considerăm ca fiind posibilă crearea unei rețele informaționale care să unească agenții diferite din domeniul justiției, incluzând serviciile de probațiune și mediere.

2.-Slovacia = Agenția de Probațiune și Mediere înființată în anul 2001 își propune ca obiective: integrarea infractorilor în comunitate și recâștigarea respectului acestuia față de lege; participarea clientului și implicarea acestuia în procesul de resocializare; protejarea societății prin aplicarea sancțiunilor alternative și a altor măsuri; scăderea riscului de recidivă ; colaborarea între probațiune și penitenciare; integrarea elementelor de lege penală represivă cu elemente de prevenție.

3.-Estonia = aici sistemul de probațiune este fondat în mai 1998, scopul lui fiind de a controla comportamentul și îndeplinirea măsurilor impuse de instanță alături de ajutorarea în plan social a persoanei în funcție de nevoile sale pentru a împiedica recidiva.

4.-Malta = consideră scopul serviciilor de probațiune a fi acela de a munci împreună cu consiliile locale și cu biserica pentru ca acesta să accepte ca infractorii să muncească în folosul comunității. Astfel, munca în folosul comunității este definită ca o alternativă la pedepsele custodiale, și se aplică infractorilor care: au vârste peste 16 ani; au comis fapte penale ce se pedepsesc cu detenția și pedeapsa pentru fapta respectivă nu este mai mare de șapte ani. Când sunt întrunite toate condițiile, justiția ia măsura muncii în folosul comunității, iar infractorul va presta între 40 și 240 de ore, plasat în timp între trei luni și un an. Pedeapsa este supravegheată de un ofițer de probațiune care urmărește îndeplinirea obligațiilor, iar infractorii au oportunitatea de a-și îmbunătăți sentimentele de valoare personală și autorespect, având șansa de a se reintegra în comunitate mai ușor.

5.-Slovenia = Actul de Executare a Sancțiunilor Penale intrat în vigoare în aprilie 2000, introduce o pedeapsă alternativă la detenție, care îi permite infractorului: să petreacă timpul în mediul său de viață cu familia; să mergă la școală; să meargă la lucru; să fie închis în penitenciar sau într-o instituție doar în Week end-uri sau în vacanțe și să fie închis în penitenciar sau într-o instituție doar în concedii. Această pedeapsă poate fi aplicată infractorilor condamnați pentru o faptă penală minoră comisă din neglijență și condamnată cu maxim șase luni de detenție. Dacă infractorul încalcă condițiile, directorul

administrație penitenciare cere imediat executarea pedepsei în penitenciar.

6.-**Danemarca** = aici probațiunea are rolul de a asigura aplicarea pedepselor stabilite de către instanțele de judecată. Serviciul de probațiune îndeplinește șapte activități principale:

- 1.-elaborarea rapoartelor înaintea procesului
- 2.-supravegherea infractorilor sancționați în comunitate
- 3.-supravegherea infractorilor eliberați temporar din închisoare
- 4.-supravegherea infractorilor liberați condiționat
- 5.-activitatea cu infractorii care execută sancțiuni cu privare de libertate
- 6.-activitatea în parteneriat cu serviciile sociale locale în scopul promovării integrării sociale a infractorilor
- 7.-lucrul în rețea cu alte instituții în scopul creșterii posibilităților de integrare a infractorilor

În îndeplinirea activității sale, Serviciul de Probațiune din Danemarca este obligat să demonstreze implementarea următoarelor șapte principii:

- a)- Normalizarea – ori de câte ori este posibil, condițiile persoanelor aflate în închisoare sau în probațiune ar trebui să fie similare celor de care beneficiază ceilalți membri ai comunității
- b)- Deschiderea – a menține legăturile dintre infractorii aflați în închisoare sau în probațiune, cu familiile lor și cu comunitățile locale
- c)- Exercițarea responsabilității – a oferi infractorilor oportunitatea de a-și forma sentimentul responsabilității, în scopul creșterii șanselor lor de a trăi în acord cu normele sociale
- d)- Securitatea – a aplica sancțiunile ținându-se seama de protejarea tuturor membrilor comunității
- e)- Intervenția minimă – a nu utiliza mai multă forță sau a nu impune mai multe restricții decât sunt necesare pentru a realiza cu succes sarcini specifice
- f)- Utilizarea optimă a resurselor- obligația de a utiliza resursele într-o manieră eficientă și flexibilă astfel încât să fie satisfăcute nevoile identificate.

BIBLIOGRAFIE

1. Abraham P =(2002)-Delincvența juvenilă în România: stare de fapt, tendințe soluții-în Revista de asistență socială nr.2/2002-(p.81-93)-București
2. Abraham, P=(2002)-Probațiunea în sistemul judiciar românesc-în Revista de asistență socială-nr.1/2002-(p.-105-110)-București
3. Allport, G.W=(1991)-Structura și dezvoltarea personalității-Editura Didactică și Pedagogică-București
4. Angheluță, V; Nica-Udangiu, St; Nica –Udangiu, L = (1986) - Psihiatria preventivă-Editura medicală-București
5. Amza, T=(1997)-Conotații criminogene și noi riscuri pentru ordinea publică-Editura Lumina Lex-București
6. Băban, A; Lemeni, G; Mih, V; Petrovai, D = (2001)-Consiliere educațională-Cluj-Napoca
7. Bălan, A, Elas R=(2002)-Studii comparative privind sistemele penitenciare europene privind sistemele penitenciare europene-în Revista administrației penitenciarelor din România-nr.1/2002-(p.26-29)-București
8. Boudan, R=(1989)-Tratat de sociologie-Paris
9. Boudon, R=(1997)-Tratat de sociologie- Editura Humanitas - București
10. Bocoș, M=(2003)-Teoria și practica cercetării pedagogice - Editura Casa Cărții de Știință-Cluj-Napoca
11. Bieury, A=(1996)-Manual de psihologie generală-Editura Antet-București
12. Bogdan, T=(1993)-Psihologie judiciară-Editura Științifică și Enciclopedică-București
13. Brown, A=(1984)-Consultation an Aid to Successful Social Word-London
14. Berkowitz, L=(1972)-Control of aggression. Review of Child Development Research, vol.III Univ. Of Chicag Press

15. Berkowitz, L=(1974)-Some determinants of impulsive aggression: the real of mediated associations with reinforcement of aggression, *Psychological Review*, 81 (p.165-176)
16. Berkowitz, L=(1993)-Aggression: its causes, consequences and control. New York, Mc Graw Hill Inc. University of Wisconsin Madison
17. Botbal, M=(1993)-Protection judiciaire et sociale de l'enfance. În: P.Ferrari; C.Epelbaum (cood.) *Psychiatrie de l'enfant et de l'adolescent*, Paris, Flammarion
18. Baron, R; Byrne, D=(1991)-*Social psychology-Ally and Bacon*-Boston USA
19. Berkowitz, L=(1964)-Frustration-aggression hypothesis-*Psychological Bulletin*, 106, USA
20. Cindrea, I=(2002)-Încadrarea în muncă a tinerilor confrunțați cu riscul marginalizării sociale-în *Revista de asistență socială* nr.6/2002-(p.43-47)- București
21. Ceașescu, N, N=(2001)-*Pedagogie judiciară*-Editura Lumina Lex-București
22. Cosmovici, A; Iacob, L=(1998)-*Psihologia școlară*-Editura Polirom-Iași
23. Craig, A, A; Deneve, K, M=(1992)-Temperature, aggression and the negative escape model-*Psychological Bulletin*, 111, 2
24. Clifford, B; Bull, R=(1978)-*The Psychology of Person Identification*-London
25. Chombart de Lanwe, Y, M, J=(1973)-*Psychopatologie sociale de l'enfant inadapte*-CNRS, Paris
26. Davitz, J. R.; Ball, S=(1978)-*Psihologia procesului educațional* -Editura Didactică și Pedagogică-București
27. Dragomirescu, V=(1976)-*Psihologia comportamentului deviant*-Editura Științifică și Enciclopedică-București
28. Drăgan, I; Petroman, P; Mărgineanu, D=(1992)-*Educația noastră cea de toate zilele*-Editura Eurobis-Timișoara

29. Dumitrana, M=(1998)-Copilul instituționalizat-Editura Didactică și Pedagogică-București
30. Durnescu, I=(2002)-Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere-Editura Thermis-Craiova
31. D'Zurila, T, J; Galdfrid, N, R=(1971)-Problem solving and behavior modification-Journal of abnormal Psychology-USA, 72, 1, p.107-126
32. Durkhleim, E=(1938)-L'educație morale-Paris, Felix Alcan
33. Damon, W=(1988)-The Moral Child: Nurturing Children'n Natural Moral Growth, New York; Free Press
34. Eilb-Eibersfeldt, I=(1995)-Agresivitatea umană-Editura Trei-București
35. Faber, A; Mazila, E=(2002)-Comunicarea eficientă cu copiii-Editura Curtea veche-București
36. Foucault, M=(1997)-A supraveghea și a pedepsi-Editura Humanitas-București
37. Gialombardo, R=(edit.1972)-Juvenile Delinquency. Abode of Readings 2 nd, Ed. John Wiley and Sons
38. Geisler, E=(1977)-Mijloace de educație-Editura Didactică și Pedagogică-București
39. Giles, G=(2000)-Administrarea justiției în comunitate-Editura Export-București
40. Gilles, G=(2000)-Delincvența juvenilă și justiția în România în perioada de tranziție-București
41. Gheorghe, Fl=(1998)-Dinamica penitenciară-Editura Oscar Print-București
42. Gheorghe, Fl=(2001)-Psihologia penitenciară- Editura Oscar Print-București
43. Gheorghe, Fl=(2003)-Fenomenologia penitenciară-Editura Oscar Print-București
44. Gheorghe, Fl; Pușcaș, M=(2003)-Transformarea centrului de reeducare din instituție centrată pe custodie, în comunitate educațional-terapeutică-în Revista de criminologie (pag.13-17)-București

45. Ghiran, V; Iftenie, P=(1999)-Aspecte de psihiatrie clinică și socială a copilului și adolescentului-Editura Generis-Cluj-Napoca
46. Golu, P; Zlate, M; Verza, E=(1997)-Psihologia copilului-Editura Didactică și Pedagogică-București
47. Groza, R=(2001)-Serviciile de probațiune în țările în curs de aderare la Uniunea Europeană-în Revista de securitate comunitară anul 1, nr.4/2001-(p.25-32)-București
48. Henggeler, S, W=(1989)-Delinquency in Adolescence, Newbury, Park Sage
49. Holdevici, I=(1999)-Gândirea pozitivă-Editura Științifică și tehnică-București
50. Holdevici, I=(1990)-Elemente de psihoterapie-Editura All-București
51. Hayez, X, Z=(1992)-Psychologie et education des jeunes delinquents-Louvain la Neuve Diffusion Univ.CIACO
52. Henggeler, S, W=(1989)-Delinquency in adolescence, Sage Publication Inc, London
53. Haines, K;Case, S=(2001)-Prevenirea infracțiunilor în Swansen-în Revista de securitate comunitară-anul 1, nr.3/2001-(p.34-49)-București
54. Ionescu, M=(1979)-Previziune și control în procesul didactic-Editura Dacia-Cluj-Napoca
55. Ionescu, M; Radu, I.(1987)-Experiența didactică și creativitate-Editura Dacia-Cluj-Napoca
56. Jasinski, J=(1979)-Mesures de prevention de la delinquance juvenile-Nations Unites, New York
57. Jasinski, J=(1979)-Mesures de prevention de la delinquance juvenile-Nations Unites, New York
58. Kwaraceus, W=(1964)-La délinquance juvénile, probleme de monde moderne, UNESCO, Paris
59. Kwaraceus, W=(1964)-La délinquance juvénile, probleme de monde moderne, UNESCO, Paris

60. Lelord, Fr.;Andre, Chr.=(1998)-Cum să ne purtăm cu personalitățile dificile-EdituraTrei-București
61. Le Blanc, M=(1977)-La délinquance a l'adolescence, Annales de Vaucresson
62. Lemay, M=(1961)-Les groups de jeunes inadaptes- Paris, PUF
63. Lopez, M=(1959)-Manuel de psychologie juridique-Paris, PUF
64. Loeber, R; Stouthamer-Loeber, M=(1986)-Family Factors as Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency-Chicago, Univ. Press
65. Matei, N, C=(1981)-Psihologia relațiilor morale interpersonale-Editura Scrisul românesc-Craiova
- 66.Mitrofan, N=(1988)-Aptitudinea pedagogică-Editura Academiei-București
67. Mitrofan, N; Zrenghea, V; Butoi, T=(1992)-Psihologia judiciară-Editura Șansa-București
68. Moisin, A=(2001)-Arta educării copiilor și adolescenților în familie și în școală-Editura Didactică și Pedagogică-București
69. Molan, V=(2002)-Accesul la educație și egalitatea șanselor-în Revista de asistență socială-nr.6/2002-(p.12-17)-București
70. Nicola, I; Drăgan, I=(1996)-Cercetarea pedagogică-Tg.-Mureș
71. Nicola, I=(1992)-Pedagogie-Editura Didactică și Pedagogică-București
72. Nicola, I = (2003) - Tratat de pedagogie școlară-Editura Didactică și Pedagogică-București
73. Olaru, N; Preda, V=(1963)-Premisele reeducării și reintegrării sociale a tinerilor deținuți-în Psihologia educației și dezvoltării-Editura Academiei-București
74. Orford, J=(1998)-Psihologia comunității-Editura Oscar Print-București
75. Pascu, A=(2002)-Justiția Restaurativă-în Revista de Știință Penitenciară nr.3-(p.13-18)-București
76. Pașca, M, D; Mera, I=(2002)-Relația deținut-familie și abordarea ei în cadrul programului socio-educativ-în Revista

- administrației penitenciarelor din România-nr.2/2002-(p.63-67)-București
77. Pașca, M, D=(2003)-Intervenția psihopedagogică asupra infractorului minor aflat în stare de privare de libertate-în Revista administrației penitenciarelor din România-nr.3/2003-(p.59-61)-București
 78. Pașca, M, D=(2004)-Povestea terapeutică-Editura Ardealul-Tg.-Mureș
 79. Petcu, M=(1999)-Delincvența - repere psihosociale- Editura Dacia- Cluj-Napoca
 80. Piaget, J=(1981)-Judecata morală a copilului-Editura Didactică și Pedagogică-București
 81. Păunescu, C=(1984)-Coordonatele metodologice ale recuperării minorului inadaptat-Editura Didactică și Pedagogică – București
 82. Pitulescu, I=(1995)-Delincvența juvenilă-Editura Ministrerului de Interne-București
 83. Pingeot, D=(1994)-La délinquance juvenile juvenile comme alternative a la repression, Universite de Geneve
 84. Poedna, S; Poedna, R=(1994)-Infraționalitatea între pedeapsă și alternativă-în Studia UBB nr.1-2, anul 39-(p.134-142)-Cluj-Napoca
 85. Poedna, S=(1997)-Asistența socială a minorului cu comportament deviant-Editura Argonaut-Cluj-Napoca
 86. Poedna, S=(2002)-Modalități de intervenție psihosocială în activitatea de probațiune-Presa Universitară Clujeană-Cluj-Napoca
 87. Poedna, S=(2001)-Probațiunea în România-Presa Universitară Clujeană-Cluj-Napoca
 88. Poedna, S=(2000)-Actori sociali în situații și interacțiuni violente-Presa Universitară Clujeană-Cluj-Napoca
 89. Popa, V; Drăgan, I; Lăpădat, L=(1999)-Psihosociologie judiciară-Editura Lumina Lex-București

90. Popescu, Brumă, S=(2003)-Dezvoltări dizarmonice de personalitate în copilărie și adolescență –Editura Paralela 45-Pitești
91. Preda, V=(1998)-Delincvența juvenilă- Presa Universitară Clujeană-Cluj-Napoca
92. Preda, V=(1981)-Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială-Editura Științifică și Enciclopedică-București
93. Prună, T=(1994)-Psihologie juridică- Editura Fundația „Chemarea”-Iași
94. Pușcaș, P.M; Tancău, C=(2002)-Repere pentru acțiune în educație-Editura Oscar Print-București
95. Powak, H=(2002)-Prevenirea și combaterea marginalizării sociale țelul comun pentru toate țărilor Europei-în Revista de asistență socială nr.6/2002-(p.-23-29)-București
96. Radu, Ghe=(1999)-Psihopedagogia dezvoltării școlarii cu handicap-Editura Didactică și Pedagogică-București
97. Rădulescu, M, S; Banciu, D=(1990)-Introducere în sociologia delincvenței juvenile-Editura Medicală-București
98. Rădulescu, S=(1999)-Devianță, criminalitate și patologie socială-Editura Lumina Lex-București
99. Rudica, T=(1981)-Familia în fața conduitelor greșite ale copilului-Editura Didactică și Pedagogică-București
100. Rășcanu, R=(1994)-Psihologia comportamentului deviant-Editura Universității-București
101. Rassial, J-L=(1990)-L'adolescent et l'psychanalyste- Paris, Rivages
102. Rogeus, C, R=(1992)-Client Centred Therapy; Its Current Practice, Implications and Theory Constable-London
103. .Rosenhan, D, L=(1973)-On being sane in insane places-în Science, p.179, 250-258, USA
104. Recklers, W, C; Smith, M=(1973)-Juvenile delinquency-Mc Graw-Hill, New York
105. Ranschburg, J=(1979)-Frică, supărare, agresivitate-Editura didactică și pedagogică-București

106. Staicu, G=(2002)-Vizita de studiu efectuată în Spania-în Revista administrației penitenciarelor din România-nr.4/2002 (p.9-14)
107. Stan, C=(2001)-Autoevaluarea și evaluarea didactică-Presa Universitară Clujeană-Cluj-Napoca
108. Sen, A=(1978)-Educație și terapie-Editura Didactică și Pedagogică-București
109. Sharpe, S=(1998)-Justiția Restaurativă-O viziune pentru vindecare și transformare-USA
110. Stănișor, E=(2002)-Delincvența juvenilă-în Revista administrației penitenciarelor din România nr.4/2002 (p.33-42)
111. Stănilor, E=(2002)-Considerații depre probațiune-în Revista de asistență socială nr.1/2002 (p.95-101)-București
112. Stănișor, E=(2003)-Delincvența juvenilă-Editura Oscar Print-București
113. Stănoiu, R=(2002)-Instituția probațiunii în România-în Revista de asistență socială nr.1/2002 (p.92-94)-București
114. Stănoiu, R; Brezeanu, O;Dianu, T=(1994)-Tranziția și criminalitatea-Editura Oscar Print-București
115. Stăvărache, C=(2002)-Ghid de psihoterapie pentru reducerea conflictelor-Editura Oscar Print-București
116. Stumphauer, J, S=(1973)-Behavior Therapy With Delinquents -USA
117. Solomon, R, L=(1964)-Punishment –în American Psychologist p.19, 239-253-USA
118. Șchiopu, U;Verza, E=(1981)-Psihologia vârstelor-Editura Didactică și Pedagogică-București
119. Șoitu, L;Vrășmaș, E;Păun, E=(2001)-Consiliere familială-Institutul European-București
120. Turuianu, C=(1995)-Răspunderea juridică pentru faptele penale săvârșite de minori-Editura Continent XXI-București
121. Țuțuianu, A=(2002)-Ghid de consiliere vocațională-Editura Oscar Print-București

122. Verza, E=(1997)-Psihopedagogie specială-Editura Didactică și Pedagogică-București
123. Umbreit, M=(2001)-The Handbook of Victim Offender Mediation-USA
124. Wirec, S=(2002)-Justiția pentru minori-în Revista de asistență socială nr.2/2002 (p.93-99)-București
125. Wirec, S=(2002)-Activități socio-educative și psihoterapeutice adresate minorilor din Penitenciarul Rahova-în Revista de asistență socială nr.2/2002 (p.74-78)-București
126. Zamfir, E=(2002)-Direcții ale reformei sistemului de protecție pentru copii și familie-în Revista de asistență socială nr.27/2002 (p.29-51)-București
127. Zamfir, C=(2002)-Excluziunea și incluziunea socială, concepte cheie ale politicilor sociale-în Revista de asistență socială nr.6/2002 (p.5-99)-București
128. Zamfir E; Zamfir, C=(1995)-Politici sociale. România în contextul european-Editura Alternative-București
129. Zehr, H=(1990)-Changing Lenses-USA
130. Walters, G, C; Grusec, J, E-Punishment, San Francisco, USA

***=1990-Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului

***=1990-Principiile Națiunilor Unite pentru prevenția delincvenței juvenile-Principiile de la Riyadh

***=1989-Standardul de reguli minime ale Națiunilor Unite – administrarea justiției pentru minori-Regulile de la Beijing

***=1990-Regulile Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate

***=2002-Raportul României privind „Politicele de protecție a copilului în situații de risc”-UNICEF

***=1992-Codul penal și Codul de procedură penală-Editura Cutuma-București

***=1970-Codul familiei-INDEX și colecția legislativă-București

***=2002-Curriculum Național-programe școlare pentru învățământul preuniversitar-MEC

- ***=1998-Sisteme de programe socio-educative pentru resocializarea persoanelor aflate în custodie-Ministerul Justiției-DGP
- ***=1998-A pune reguli în acțiune
- ***=1998-Manday's therapeutic community-Handbook-USA
- ***=Larousse-1997-Dicționar de psihiatrie-Editura Univers enciclopedic-București
- ***=2002-Alege să trăiești în libertate-mapa CRED-UE-Centul Român pentru Educație și Dezvoltare-București
- ***=2001-Revista de securitate comunitară-anul 1-nr.3/2001-București
- ***=2001-Revista de securitate comunitară-anul 1-nr.2/2001-București
- ***=2002-Revista de asistență socială-nr.1, 2, 3/2002-București
- ***=2004-Monitorul Oficial-anul 172 (XVI)-nr.497-2 iunie 2004